



# ПЛАН РАЗВОЈА

општине Велика Плана  
2023-2029.

*Свет је мали, а Плана Велика!*

# ПЛАН РАЗВОЈА

## ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА ЗА ПЕРИОД 2023-2029. ГОДИНЕ

### НАЦРТ

Велика Плана, мај 2023.

Израда Плана развоја општине Општине Велика Плана финансира се из средстава Немачко – српске развојне сарадње у оквиру пројекта „Подршка реформи јавне управе у процесу приступања Европској унији“ који спроводи GIZ. Пружање подршке при изради Плана развоја реализују Национална алијанса за локални економски развој и Балкански центар за регулаторну реформу, у сарадњи са Републичким секретаријатом за јавне политике.



Sprovedeno od strane:



## Скраћенице

ИПА – Инструмент за претприступну помоћ  
SWOT Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats – снаге, слабости, прилике, претње  
УН – Уједињене нације  
ЕУ – Европска унија  
РСЈП – Републички секретаријат за јавне политике  
РЗС – Републички завод за статистику  
РХМЗ – Републички хидрометеоролошки завод Србије  
РС – Република Србија  
ЈН – Јавне набавке  
ЛЕР – Локални економски развој  
ЈЛС – Јединица локалне самоуправе  
ИДР – Индекс друштвеног развоја  
СО – Скупштина општине  
ППОВ – Постројење за пречишћавање отпадних вода  
ЈП – Јавно предузеће  
АПР – Агенција за привредне регистре  
РСД – Међународна ознака валуте за динар  
НСЗ – Национална служба за запошљавање  
РРА – Регионална развојна агенција  
ПИО – Пензијско инвалидско осигурање  
ГЈ – Газдинска јединица  
СРП – Специјални резерват природе  
ХЕ – Хидроелектрана  
ЈКП – Јавно комунално предузеће  
ГИС – Географски информациони систем  
ОУ – Општинска управа  
ЈУ – Јавна установа  
КЛЕР – Канцеларија за локални економски развој  
КЗМ – Канцеларија за младе  
ЈИС – Јединствени информациони систем  
НВО – Невладина организација  
СКГО – Стална конференција градова и општина  
НАЛЕД – Национална алијанса за локални економски развој  
ЦСР – Центар за социјални рад  
ПУ – Предшколска установа  
ОШ – Основна школа  
СШ – Средња школа  
ППП – Припремно предшколски програм  
НБ – Народна библиотека  
МУП – Министарство унутрашњих послова  
ЛАПЗ – Локални акциони план запошљавања

## САДРЖАЈ

I УВОД	6
II Процес израде Плана развоја	8
III ПРЕГЛЕД И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА	13
1. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	13
1.1. Географски положај и природне карактеристике подручја	13
1.2. Историја, традиција и културно наслеђе	14
1.3. Природни ресурси	15
2. АНАЛИЗА ОРГАНИЗАЦИОНЕ СТРУКТУРЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ	16
2.1. Локална самоуправа	16
2.2. Јавна предузећа и установе	16
3. БУЏЕТ	17
3.1. Приходи општинског буџета	17
3.2. Расходи општинског буџета	17
4. ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ	18
4.1. Демографија	18
4.2. Образовање	21
4.3. Здравствена заштита	21
4.4. Социјална заштита	22
4.5. Култура и спорт	23
4.6. Друге области	26
5. КОМУНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА	30
5.1. Снабдевање водом и водоводна мрежа	30
5.2. Локална путна инфраструктура	30
5.3. Друга комунална инфраструктура	32
5.3.1. Канализациона мрежа и управљање отпадним водама	32
5.3.2. Третман комуналног отпада	32
5.3.3. Телекомуникациони системи	32
5.3.4. Енергетска ефикасност	32
5.3.5. Гасификација	33
5.3.6. Топловодни систем	33
5.3.7. Јавна расвета	34

<b>5.3.8. Обновљиви извори енергије</b> .....	34
<b>6. Заштита животне средине</b> .....	34
<b>7. ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ</b> .....	36
<b>7.3. Пољопривреда</b> .....	42
<b>IV SWOT Анализа</b> .....	46
<b>4.1. SWOT АНАЛИЗА - унапређење јавне управе и друштвених делатности</b> .....	46
<b>4.2. SWOT АНАЛИЗА - развој инфраструктуре и заштите животне средине</b> .....	49
<b>4.3. SWOT анализа - развој привреде</b> .....	52
<b>V Визија општине Велика Плана</b> .....	54
<b>VI Приоритетни циљеви и мере</b> .....	55
Предлог мера за достизање приоритетних циљева по правцима развоја .....	56
<b>РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 1 – Унапређење јавне управе и друштвених делатности</b> .....	59
<b>РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 2 – Инфраструктура и заштита животне средине</b> .....	80
<b>РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 3 – Одрживи економски развој</b> .....	98
<b>VII Оквир за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја општине Велика Плана</b> .....	115
<b>7.1. Праћење спровођење Плана развоја</b> .....	116
<b>7.2 Вредновање постигнутих учинака Плана развоја</b> .....	117
<b>7.3 Извештавање о спровођењу и постигнутим учинцима Плана развоја</b> .....	118
<b>7.4 Ревизија Плана развоја</b> .....	119

## УВОДНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ

Поштоване суграђанке и суграђани,

Пред вама је План развоја општине Велика Плана за период 2023 – 2029. године који је суштински важан развојни документ и који ће у наредном периоду бити главна смерница за развој Велике Плана. Израђен је на начелима доброг управљања уз пуно поштовање правног оквира, са посебним освртом на: поштовање партнерског односа са грађанима, приватним и невладиним сектором; израду реалног, остваривог и одрживог плана; одређивање приоритета за сваку област и потпуну транспарентност током целог процеса.

Стратешки приоритети развоја општине Велика Плана за наредни седмогодишњи период јесу: унапређење јавне управе и друштвених делатности, развој инфраструктуре и заштите животне средине и развој привреде.

Планом развоја дефинисана је припрема просторно – планске и пројектно – техничке документације за развој и опремање радних зона, рад на унапређењу постојеће пољопривредне производње, као и локалне туристичке понуде. Унапређење квалитета услуга општинске управе према грађанима и привреди, повећање капиталних инвестиција, унапређење социјалних услуга и здравствене заштите и побољшање квалитета образовања су трајна одређења општине. План предвиђа припрему пројектно- техничке документације у циљу реконструкције постојеће и изградње нове инфраструктуре из области енергетске ефикасности, саобраћајне, водоводне и канализационе инфраструктуре.

Дефинишући стратешке циљеве и приоритете по областима, локална самоуправа је узела у обзир све важеће правне документе којима су дефинисани циљеви и кораци у процесу приступања Европској унији, те су одговарајући стандарди Европске уније уграђени у мере које су предвиђене Планом развоја. Овим документом се уводе нове развојне теме које одговарају на савремене потребе општине. Транспарентни и партиципативни процеси у промишљању будућности наше општине афирмишу општину Велика Плана као савремену, отворену и одговорну према грађанима.

Заједно смо одредили пут којим ћемо ићи у наредном периоду. Извесно је да ће пут развоја подразумевати различите изазове, али је веома важно да имамо визију развоја Велике Плана. То је аргумент који ће нам помоћи у реализацији свих важних пројеката.

Реализација Плана развоја подразумева проактивни однос као и одговоран и координисан рад свих чланова заједнице, окупљених око заједничког циља - *бољег живота и услова рада свих становника општине Велика Плана.*

Председник општине

---

Игор Матковић

Доношењем Закона о планском систему Републике Србије<sup>1</sup> успостављен је нови регулаторни оквир који обезбеђује синхронизован приступ у планирању развоја од републичког до локалног нивоа управљања, односно систем координисаног, ефикасног и транспарентног планирања, са циљем увођења система одговорности за резултате и мерење ефикасности рада јавне управе.

У складу са Законом о планском систему План развоја локалне самоуправе је плански документ најширег обухвата и највишег значаја за јединице локалне самоуправе (ЈЛС). План развоја је дугорочни документ **развојног планирања** који за период од најмање седам година усваја Скупштина ЈЛС на предлог надлежног извршног органа.

Методологија која је коришћена за израду Плана развоја општине Велика Плана је одређена постојећим стратешко-планским и правним оквиром у Републици Србији, са посебним освртом на Уредбу о обавезним елементима плана развоја аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе („Службени гласник РС“, бр. 107/2020 од 14.8.2020. године). У складу са методологијом, План развоја треба да садржи увод, преглед и анализу постојећег стања, визију односно жељено стање развоја локалне самоуправе за планирани период, приоритетне циљеве развоја који се желе постићи, преглед и кратак опис одговарајућих мера којима ће се постављени циљеви реализовати, као и начин спровођења и начин праћења спровођења плана развоја. Закон о планском систему дефинише да се мере предложене Планом развоја детаљније разрађују средњорочним планом јединице локалне самоуправе и документима јавних политика.

У складу са Законом о планском систему, а на основу Одлуке о приступању изради Плана развоја општине Велика Плана за период 2023 – 2029. године, донете на седници Скупштине општине Велика Плана одржаној дана 23.08.2022. године, општина Велика Плана је започела процес израде Плана развоја. Решењем председника Општине Велика Плана формирана је Комисија за координацију и израду Плана развоја као главног тела одговорног за израду документа са конкретним надлежностима у управљању, координацији и изради планског документа.

Поред Комисије председник Општине Велика Плана је у складу са методологијом израде Плана развоја донео Одлуку и Решење о образовању тематских радних група, дана 18. октобра 2022. године за следеће области:

- Јавна управа и друштвене делатности
- Инфраструктура и заштита животне средине
- Привреда и економски развој

Тематске радне групе су окупиле велики број стручних лица из свих области од интереса за локалну заједницу, а партиципативни приступ на којем се заснивао читав процес израде Плана развоја, подразумевао је директну укљученост свих њених чланова у току трајања целокупног процеса, обезбеђујући на тај начин дугорочније партнерство. У процес је било укључено и консултативно тело Партнерски форум, као пример добре праксе широког укључивања заинтересованих страна у процес планирања и добар инструмент за консултације и стварање партнерстава. Ово тело је омогућило окупљање и укључивање представника шире локалне заједнице, приватног и цивилног сектора у рад Тематских радних група.

---

<sup>1</sup> Службени гласник РС, бр. 30/18.

Процес израде Плана развоја општине Велика Плана је обухватио неколико фаза, а спроводио се кроз континуиране јавне консултације са грађанима и целокупном интересном заједницом са територије општине Велика Плана. Јавне консултације су се спроводиле кроз организоване састанке тематских радних група, радионице, размену материјала електронским путем, као и редовне објаве свих корака, докумената и информација у току процеса израде Плана развоја на званичној веб страници Општине Велика Плана, друштвеним мрежама и локалним порталима и медијима.

Израда Плана развоја општине Велика Плана финансира се из средстава Немачко – српске развојне сарадње у оквиру пројекта „Подршка реформи јавне управе у процесу приступања Европској унији“ који спроводи GIZ. Пружање подршке при изради Плана развоја реализују Национална алијанса за локални економски развој и Балкански центар за регулаторну реформу, у сарадњи са Републичким секретаријатом за јавне политике.

Као резултат рада свих заинтересованих страна, припремљен је План развоја општине Велика Плана за период 2023-2029. године, који се у овом планском циклусу по први пут доноси у складу са новом регулативом и представља кровни плански документ на основу кога ће се доносити други плански акти прописани законом и реализовати надлежности и активности локалне самоуправе.

## II Процес израде Плана развоја

Процес израде Плана развоја општине Велика Плана за период 2023–2029. (у даљем тексту План) је спроведен највећим делом током 2022. и делом током 2023. године. Главне фазе израде Плана биле су:

1. Припремна фаза и организација процеса
2. Преглед и оцена постојећег стања
3. Дефинисање визије, односно жељеног стања
4. Дефинисање приоритетних циљева
5. Дефинисање мера
6. Успостављање институционалног оквира за спровођење Плана развоја
7. Усвајање и објављивање Плана развоја ЈЛС



Слика 1. Фазе израде Плана развоја



**Прва фаза израде Плана развоја** подразумевала је организацију целокупног процеса израде документа, укључујући успостављање правног оквира на локалном нивоу. У овој фази, Скупштина општине Велика Плана је донела Одлуку о покретању поступка израде Плана развоја на седници одржаној дана 23. августа 2022. године. Решењем председника Општине Велика Плана именован је Координациони тим за израду Плана развоја општине Велика Плана састављен од представника локалне администрације. Најважнији задаци Координационог тима су били организовање спровођења процеса, координација свих активности у вези са израдом Плана развоја, разматрање предлога и надгледање рада тематских радних група и осигурање поштовања динамике за израду Плана развоја. У припремној фази процеса израде Плана развоја урађена је *и анализа заинтересованих страна*, тј. идентификовани су најважнији актери из шире заједнице за процес израде Плана развоја и анализиран је њихов утицај и значај за области на које се План односи у складу са надлежностима ЈЛС. На основу поменуте анализе, интересовања које су представници приватног и цивилног сектора исказали за укључење у процес, а у циљу спровођења широког консултативног процеса донето је Решење о саставу тематских радних група, као оперативног радног тела. Поред тематских радних група одређени су и чланови Партнерског форума као ширег и неформалног консултативног тела, чије је мишљење на рад и предлоге тематских радних група и Координационог тела тражено у три различите фазе израде документа. Тематске радне групе су формиране Решењем председника Општине Велика Плана. Формиране су три (3) тематске радне групе:

- Радна група за унапређење јавне управе и друштвених делатности
- Радна група за развој инфраструктуре и заштиту животне средине
- Радна група за развој привреде

У циљу веће транспарентности процеса и укључивања свих заинтересованих страна у процес припреме Плана развоја, општина Велика Плана је отворила посебан банер на својој званичној интернет презентацији. У оквиру постављеног банера су се током целог процеса израде документа постављале најзначајније информације о спроведеним корацима, као и сва радна документа која су на тај начин постала доступна широј јавности.

**Преглед и оцена постојећег стања** је фаза која је подразумевала прикупљање и обраду података из званичних, статистичких извора, од представника локалне самоуправе и партнера, као и података из примарних извора базирајући притом анализу на показатељима који су у вези са надлежностима локалне самоуправе. Такође, за анализу су коришћене базе података надлежних релевантних републичких установа, као и базе података са којима располаже локална самоуправа, а које су омогућиле генерисање трендова и упоредних приказа са илустративним графиконима и табелама. Преглед и оцена постојећег стања је указала на чињенице где се општина Велика Плана тренутно налази када је у питању степен њеног развоја и какви су њени развојни потенцијали које је потребно стимулисати у наредном периоду.

Након завршеног аналитичког и истраживачког на изради анализе стања, ова фаза је употпуњена израдом **тзв. SWOT матрице**, као једног од најзначајних алата стратешког планирања који омогућава упоредни приказ унутрашњих снага и слабости, и екстерних прилика и претњи општине Велика Плана. **SWOT** матрица је припремљена на консултацијама/састанцима одржаним са представницима Координационог тима и тематских радних група, којима су представљени и закључци анализе стања. На основу ове фазе дефинисани су развојни изазови и кључни проблеми на које је потребно фокусирати План развоја, извршена је идентификација узрока проблема и урађена је приоритизација проблема.

У оквиру ове фазе **одржан је уводни састанак Партнерског форума** на коме је представљен процес израде Плана развоја и започете су консултације са широм јавности у процесу израде Плана. Партнерски форум је медијски промовисан у циљу укључивања што већег броја заинтересованих страна у сам процес.

**Следећа фаза израде Плана развоја** је подразумевала рад на припреми оквира документа путем **дефинисања визије развоја, одређивања циљева развоја и дефинисања мера** које ће допринети реализацији циљева развоја. Дефинисање визије, приоритетних циљева и мера је корак који је уследио одмах након израде **SWOT** матрице.

**Визија развоја представља жељено стање, односно промену којом се постиже жељено стање у седмогодишњем периоду спровођења Плана развоја** путем реализације планираних мера (и активности у оквиру мера). Дефинисање визије је подразумевало идентификацију промена које се очекују на крају спровођења планског документа и то кроз заједнички консултативни процес са тематским радним групама и унутар Координационог тима. Приликом формулисања визије обухваћени су основни принципи развоја, односно вредности које се желе неговати у периоду за који се планира, постојеће предности општине Велика Плана и локална традиција.

**Приоритетни циљеви** Плана развоја представљају пројекције жељеног стања које доприносе остварењу визије, а постижу се спровођењем мера, односно групе мера, при чему се свака мера, односно група мера обавезно везује за конкретан посебан циљ. Урађени су на основу претходно идентификованих кључних развојних аспеката/проблема који су произишли из анализе стања и **SWOT** матрице, у исто време руководећи се дефинисаним жељеним

стањем које се жели достићи на крају планског периода. Узимајући у обзир постојећи правни оквир који налаже да се даља и детаљнија разрада приоритетних циљева врши путем докумената јавних политика ужег обима (стратегије, програми и њима припадајући акциони планови), Планом развоја општине Велика Плана разматрани су само најзначајнији приоритетни циљеви. Приоритетни циљеви су структурирани у три развојна правца:

- **Развојни правац 1 – Унапређење јавне управе и друштвених делатности**
- **Развојни правац 2 - Инфраструктура и заштита животне средине**
- **Развојни правац 3 – Развој привреде**

Дефинисање приоритетних циљева је руковођено СМАРТ принципом, односно циљеви су прецизни, мерљиви, прихватљиви, реални и временски одређени. За сваки приоритетни циљ дефинисани су показатељи учинака, и то почетне вредности, вредности којима се тежи спровођењем Плана развоја, као и извори провере који служе као инструмент за квантификацију наведених показатеља. На овај начин се омогућава мерење успеха у остварењу жељене промене између почетног стања и стања након спровођења мера у току планског периода. Направљена је и веза са **Циљевима одрживог развоја (Агенда 2030.)**, односно урађена је локализација циљева и индикатора циљева одрживог развоја<sup>2</sup>, као и веза са преговарачким поглављима Европске уније. Циљеви су дефинисани кроз процес консултација на коме су учествовали представници тематских радних група и Координационог тела и прихваћени су као релевантни и значајни за даљи развој општине Велика Плана.

**Мере** представљају скуп кључних и повезаних активности чије се предузимање планира ради остварења приоритетних циљева, односно достизања постављене визије на крају периода на који се односи План развоја. Оне могу бити различите по својој врсти и начину деловања, а за остварење постављеног циља потребна је реализација једне или више мера, које могу бити међусобно условљене и повезане.<sup>3</sup> Дефинисање мера је било праћено идентификацијом носилаца реализације, временским оквиром потребним за реализацију мера, потенцијалним изворима финансирања, као и показатељима постигнућа, који ће у предстојећем периоду олакшати даљи рад на припреми средњорочног плана општине Велика Плана. Такође, где је то било могуће и смислено, дата је процена коштања сваке од мера. Мере су утврђене путем консултација са тематским радним групама.

<sup>2</sup> *Агенда 2030* је усвојена на самиту Уједињених нација одржаном 2015. године и представља јединствену стратегију која подразумева мобилизацију ресурса свих држава како би били остварени циљеви до 2030. *Агенду* чини 17 циљева, и у оквиру њих 169 подциљева мерених уз помоћ 231 показатеља којима се дају смернице свим државама којима је потребно да их усвоје и прилагоде сопственим приоритетима. Циљеви одрживог развоја се спроводе не само на националном, већ и на регионалном и локалном нивоу, а прилагођавање глобалних циљева нижим нивоима планирања посматра се као „локализација циљева одрживог развоја”. Локализација се односи на то да локалне власти у процесу планирања подржавају циљеве одрживог развоја акцијама одоздо према горе и да заједно са представницима цивилног и приватног сектора локализују глобалне циљеве и стављају их у локални контекст, односно интегришу их у планове развоја свој локалне заједнице.

<sup>3</sup> Закон о планском систему препознаје следеће мере јавне политике: 1) регулаторне, којима се успостављају стандарди и правила којима се уређују односи у друштву; 2) подстицајне, у које спадају: фискалне мере (субвенције, порези и друго) и друге финансијске и нефинансијске мере; 3) информативно-едукативне (информационе и образовне кампање и друго); 4) институционално управљачко организационе (формирање нових и укидање постојећих институција, промена организационе структуре одређених субјеката, промена броја и компетенција запослених и др.); 5) обезбеђење добара и пружање услуга од стране учесника у планском систему, укључујући и јавне инвестиције (капитални и инфраструктурни пројекти, инвестиције и др.).

Визија, циљеви и мере Плана развоја су, након финализације у процесу консултација са тематским радним групама и верификовања од стране Координационог тима, представљене осталим заинтересованим странама кроз реализацију другог Партнерског форума. Консултације са форумом партнера су одржане **online** на начин да је свим заинтересованим странама био јавно, али и директно упућен позив да учествују у давању предлога, коментара и сугестија на предложени плански оквир општине Велика Плана. Плански оквир општине Велика Плана је постао јавно доступан путем интернет презентације Општине Велика Плана, путем јавних гласила на локалном нивоу и упућивањем припремљених предлога на адресе чланова неформалног тела Партнерског форума.

У циљу обезбеђења принципа транспарентности, спроведен је процес анкетирања грађана путем Упитника за грађане и грађанке о различитим аспектима живота на територији општине Велика Плана, који је био постављен на интернет презентацији Општине Велика Плана и објављен путем јавних гласила.

**Дефинисање управљачког оквира за спровођење Плана развоја** је завршни корак у изради Плана развоја општине Велика Плана и подразумева успостављање институционалних механизма за праћење спровођења, извештавање и вредновање постигнутих учинака Плана развоја. Тачније, у овој фази је утврђена институционална структура за праћење спровођења Плана развоја општине Велика Плана, односно дефинисани су носиоци мера и механизми праћења реализације мера унутар јединице локалне самоуправе, као и њихове надлежности и одговорности.

Након израде радне верзије Плана развоја, а пре утврђивања Нацрта, одржане су још једне консултације са форумом партнера. Позив за састанак са радним материјалом је упућен свим идентификованим заинтересованим странама и објављен је јавно, тако да су састанку могли да присуствују и чланови шире друштвене заједнице. На састанку Партнерског форума који је одржан дана 23. фебруара 2023. године су представљени сви елементи радне верзије Плана развоја и прибављени су коментари и сугестије шире јавности, који су уграђени у Нацрт плана развоја.

**Последњу фазу** пред почетак спровођења Плана развоја представља **фаза усвајања Плана**, што подразумева и објављивање усвојеног документа. Овој фази је претходило спровођење јавне расправе о Нацрту плана развоја општине Велика Плана, у складу са Законом о планском систему. Циљ јавне расправе је био упознавање најшире јавности из локалне заједнице са садржајем Нацрта документа. Након јавне расправе припремљена је коначна верзија Нацрта плана развоја са уграђеним коментарима и сугестијама шире јавности, која је прослеђена на усвајање Скупштини Општине Велика Плана. Скупштина Општине Велика Плана је усвојила План развоја на седници одржаној 23.08.2022. године. У склопу ове фазе припремљен је и **извештај о спроведеним консултацијама**, који је заједно са Нацртом плана развоја и припадајућим анексима постављен на званичну интернет презентацију Општине Велика Плана.

## III ПРЕГЛЕД И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

## 1. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

		
Број становника, процена 2022.	Површина	Просечна нето зарада, 2022.
35451	345 km <sup>2</sup>	60.021 РСД
		
Степен развијености	Активна привредна друштва, 2021.	Активни предузетници, 2021.
III	394	1512
		
Запослени, 2021.	Незапослени, 2022.	Пољопривредна газдинства
10495	2039	5266

## 1.1. Географски положај и природне карактеристике подручја

Општина Велика Плана смештена је у централном подручју Републике Србије на подједнакој удаљености од северне, јужне, источне и западне границе Србије у плодној поморавској равници са просечном надморском висином од око 110 метара.

Општину пресецају водени токови реке Велике Мораве (протиче 36 км кроз територију општине), Јасенице, Раче, железничка пруга Београд – Ниш која пролази целом дужином општине, Цариградски друм и међународни магистрални ауто пут Е -75 (коридор 10 – пролази 35 км кроз територију општине). Укупна површина општине Велика Плана износи 34,500 ха. Захвата средњи и доњи део Моравске долине и источне обронке Шумадије, па је природно издиференцирана на речну долину и благо побрђе.

Насеља на територији општине су удаљена од 70 до 100 километара од Београда и од 140 до 170 километара од Ниша. Кроз општину пролази и међународни пут Е-75, регионални путеви: Р-107, Р-109, Р-214, магистрални пут М-4. Општину Велика Плана карактерише разграната мрежа путева (међународни 32 км, магистрални 10 км, регионални 51 км и локални 449 км). Сва насеља су са центром општине повезана асфалтним путем. Општина Велика Плана има укупно 13 насеља од којих је 12 сеоског типа, док је општински административни центар једино градско насеље.



Положај општине Велика Плана садржи неколико кључних елемената од којих зависи њен просторни развој, односно економски, социјални и еколошки квалитет развоја. Ти елементи су: \* Положајни централитет \* Аутопут - коридор 10 \* Река Велика Морава и \* Контекст регионалног повезивања и усаглашавања.

## 1.2. Историја, традиција и културно наслеђе

Општина Велика Плана је у дужини од око 36 км “пресечена” воденим током реке Велике Мораве, некадашњим “Цариградским друмом”, савременим аутопутем и магистралном железничком пругом. Велика Плана се први пут у писаним документима појављује 1724. године под именом Плана и као насеље развијала се уз “Цариградски пут”.

Ова територија била је настањена у неолиту, затим су ту боравили Трибали, а у IV веку пре нове ере простор су настанили Келти. У доба Римљана, данашња територија општине Велика Плана ушла је у састав провинције Горње Мезије, а након пада Римског царства у састав Византије.

Велика Плана и њен крај били често на путу сеоба бројних племена са севера на југ, из средњег Подунавља на Балкан. Подручје Велике Плана није археолошки истражено, нема трагова праисторије, али се обрадом земљишта наилазило на предмете млађег каменог доба.



Сва ископана грађа као сведок постојања насеобине из периода пре нове ере, чува се у Народном музеју у Смедеревској Паланци.

Из средњовековне прошлости овог краја потиче манастир Копорин који је задужбина деспота Стефана Лазаревића из 1402. године.

После пада српске деспотавине 1459. године, Турци освајају читав простор, а српско становништво је проређивано сеобама и одвођењем у ропство.

Становништво активно учествује у устанку на челу са Карађорђем, као и у Другом српском устанку, који предводи Милош Обреновић. Успостављају се добри односи са Турцима, али их Карађорђево повратак угрожава, те се издаје наредба за његово погубљење које је извршено 1817. године у Радовањском лугу, близу Плана. Убија га Вујица Вулићевић, иначе његов кум, који ће нешто касније на том месту подићи цркву-брвнару "Покајницу", као симбол покајања за убиство кума.

Током прве владавине кнеза Милоша укинута је феудализам, проширена српска аутономија и 1839. године донет је закон о општинама по којем Велика Плана улази у састав орашког среза и број становника јој се увећава. Средином XIX века, Плана је била највеће место у орашком срезу јер су се досељавали становници из бугарских крајева, претежно из Видина, као и са Косова.

Становници ондашњег великоорашког среза учествовали су у свим ослободилачким ратовима од 1876. до 1915. године.

Већи развој доживљава изградњом железничке пруге Београд-Ниш 1884. године, а непосредно након тога, келнска фирма "Клефиш" и бечка фирма "Швојс и Шумахер" отварају кланице и постају снажни извозници меса у Западну Европу. Велика Плана због својих кланица у то време постаје позната као "Српски Чикаго".

Привреда се развија, а са њом и град, те се 1904. године отвара нова школа. Једна од најстаријих зграда у Великој Плани је породична вила Клефишових, изузетних архитектонских карактеристика.

Немачком окупацијом у априлу 1941. развој варошице престаје, а Велика Плана је ослобођена 10. октобра 1944. године од стране Народноослободилачког покрета и Црвене армије.

Након рата, до привредног развоја долази захваљујући новоизграђеном аутопуту Београд-Ниш, а општина Велика Плана оформљена је 1965. године.

### 1.3. Природни ресурси

#### 1.3.1. Заштићена природна добра

На територији општине Велика Плана постоје природна добра, која су заштићена Законом о заштити животне средине, имају статус трајне и обавезне намене и морају се штитити на основу овог закона.



- **Радовањски луг** заштићен 1989. Године као меморијални природни споменик - 46,57,32 ha
- **Радојковића храст** заштићен 1968. године као споменик природе у Доњој Ливадици - 0,07,06 ha
- **Група стабала у Лозовику** заштићена 1971. године као споменик природе - 2,16,62 ha
- **Храст сладун** заштићен 1987. године као споменик природе Копоринска коса – 3 ара.

Ова природна добра остају у утврђеном режиму заштите, а у наредном планском периоду је потребно покренути поступак за утврђивање евидентираних зона заштите природних вредности на територији општине Велика Плана.

## 2. АНАЛИЗА ОРГАНИЗАЦИОНЕ СТРУКТУРЕ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

### 2.1. Локална самоуправа

Локална самоуправа општине Велика Плана организована је у складу са Законом о локалној самоуправи, Статутом општине Велика Плана и другим законским актима и одлукама општине Велика Плана.

Органи локалне самоуправе општине Велика Плана су: Скупштина општине, Председник општине, Општинско веће и Општинска управа.

Извршни органи општине су Председник општине и Општинско веће.

Основне организационе јединице у Општинској управи општине Велика Плана су:

Одељење за општу управу и заједничке послове; Одељење за финансије; Одељење за привреду и локални економски развој; Одељење за друштвене делатности; Одељење за урбанизам и грађевину, имовинско-правне и комунално-стамбене послове; Пореско одељење; Одељење за инспекцијске послове; Служба за скупштинске послове и односе са јавношћу.

Посебни орган и служба општине:

Општинско јавно правобранилаштво-формирано одлуком о општинском јавном правобранилаштву општине Велика Плана; Служба за буџетску инспекцију формирана одлуком о оснивању и раду службе за буџетску инспекцију општине Велика Плана

За обављење одређених послова локалне самоуправе из делокруга Општинске управе општине Велика Плана, као и поверених послова државне управе и стварања услова да се ти послови обављају ефикасније и ближе месту становања и рада грађана, у оквиру Одељења за општу управу и заједничке послове образовано је једанаест (11) месних канцеларија у насељеним местима општине Велика Плана. Учешће жена у процесу доношења одлука и раду Скупштине и скупштинских радних тела је 35,9%.

### 2.2. Јавна предузећа и установе

**Општина Велика Плана је оснивач 3 јавна предузећа и седам установа:**

ЈКП „Милош Митровић“

Предузеће за водоснабдевање „Морава“

ЈКП „Градска Топлана“

Туристичка организација „Велика Плана“

Библиотека "РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ"

Центар за социјални рад

Предшколска установа "ДЕЧИЈЕ ЦАРСТВО"

Центар за културу „Масука“

Дом здравља Велика Плана: "ДР Милан Бане Ђорђевић"

Апотекарска установа Велика Плана



### 3. БУЏЕТ

Област финансирања општине Велика Плана уређују: Закон о локалној самоуправи, Закон о буџетском систему и Закон о финансирању локалне самоуправе.

Чланом 5. Закона о финансирању локалне самоуправе дефинисане су врсте примања ЈЛС, у које спадају изворни приходи, трансфери, примања по основу задуживања и других прихода и примања утврђена Законом. Изворни приходи су приходи остварени на територији ЈЛС: порез на имовину, локалне административне и комуналне таксе, боравишне таксе, накнаде за коришћење јавних добара, концесионе накнаде и др. Јединици локалне самоуправе припадају, са нивоа Републике, додатно уступљени приходи и трансфери.

У наредним табелама су приказани планирани и остварени приходи и расходи општине Велика Плана по основу свих извора у периоду 2020. до 2022.године.

#### 3.1. Приходи општинског буџета

Одлуком о буџету Општине Велика Плана за 2022. годину укупни приходи и примања од продаје нефинансијске имовине износе 1.660.825,00 динара.

Табела 1. Структура прихода општинског буџета, у РСД

	2020.*	2021.**	2022.***
Укупни приходи и примања од продаје нефинансијске имовине	1.082.992,00	1.271.075,44	1.660.825,00
Порески приходи			
Непорески приходи			
Донације и трансфери			
Примања од продаје нефинансијске имовине			

Извор: \* Одлука о изменама и допунама Одлуке о буџету Општине Велика Плана за 2020. Год.

\*\*Одлука о буџету Општине Велика Плана за 2021. годину

\*\*\*Одлука о буџету Општине Велика Плана за 2022. годину

#### 3.2. Расходи општинског буџета

Одлуком о буџету Општине Велика Плана за 2022. годину укупни расходи и издаци износе 1.660.825,00 динара.

Табела 2. Структура расхода општинског буџета, у РСД

	2020.*	2021.**	2022.***

Укупни расходи и издаци за набавку нефинансијске и финансијске имовине	1.096.409,00	1.241.237,77	1.660.825,00
Текући расходи			
Издаци за набавку нефинансијске имовине			
Отплата дуга			
Остварени суфицит/дефицит			

Извор: \* Одлука о изменама и допунама Одлуке о буџету Општине Велика Плана за 2020. год.

\*\*Одлука о буџету Општине Велика Плана за 2021. годину

\*\*\*Одлука о буџету Општине Велика Плана за 2022. годину

### 3.3. Финансијски показатељи

Табела 3. Финансијски показатељи

Финансијски показатељи	Вредност	Ранг <sup>1</sup>
Укупни приходи (Мил. РСД)	1.083,0	1,35
Степен самофинансирања <sup>4</sup>	64,2%	1,17
Капитални трансфери (%) <sup>5</sup>	2,0%	0,13
Укупни расходи по становнику (000 РСД)	29.456	0,68
Капитални расходи (%) <sup>6</sup>	17,7%	0,87
Јавни дуг (%) <sup>7</sup>	13,9%	2,04

Извор: База индикатора – анекс

## 4. ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ

### 4.1. Демографија

Друштвени развој Велике Плана мерен индексом друштвеног развоја (ИДР) градова и општина је 2018. године био испод просека друштвеног развоја у Републици Србији – **Велика Плана ИДР 44.87, у односу на просечан ИДР у Србији 47.7, што је сврстава међу слабије развијене општине.**<sup>8</sup>

Према коначним резултатима Пописа становништва, домаћинства и станова 2022. године, на територији општине Велика Плана живи 35451 становника, од чега 17585 особа мушког и 17866 особа женског пола.

<sup>4</sup> Однос између изворних и уступљених прихода са једне стране, и укупних прихода и примања са друге.

<sup>5</sup> Капитални трансфери, као % прихода од трансфера

<sup>6</sup> Капитални расходи, као % укупних расхода

<sup>7</sup> Јавни дуг, као % текућих прихода

<sup>8</sup> Извор: <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/index/index.html>

Територијално посматрано, најмања је општина Подунавске области (345 km<sup>2</sup>) и учествује са 20,19 % у укупном броју становника Подунавског округа. Густина насељености је 106 становника по квадратном километру.

Табела 4. Општина Велика Плана

Регион Област Град – општина	Површина <sup>9</sup> , km <sup>2</sup>	Број насеља	Становништво, 2022.
			укупно
Регион Јужне и Источне Србије	26248	1973	1.406.050
Подунавска област	1250	59	175.573
Смедерево	484	28	97.930
Велика Плана	345	13	35451
Смедеревска Паланка	421	18	42192

Извор: Општине и региони у Републици Србији, РЗС, 2021. године

**Општина Велика Плана бележи неповољне демографске тенденције услед укупне депопулације и природне девастације.**

У односу на попис из 2011. године када је евидентирано 40.902 становника, број житеља је смањен за 5451, односно за 13,33 одсто (у односу на попис из 1991. године становништво града се смањило за 15199 становника, односно за трећину становништва).

Табела 5. Негативан тренд кретања становништва, 1991-2022. године

Територијална јединица	Кретање укупног становништва			
	1991.	2002.	2011.	2022.
Република Србија	7.822.795	7.498.001	7.186.862	6.690.887
Подунавски округ	226.089	209.987	199.395	175.573
Општина Велика Плана	50.650	44.167	40.902	35.451

Извор: Упоредни преглед становништва, подаци за период 1991-2011<sup>10</sup>; Коначни резултати пописа становништва 2022., Републички завод за статистику<sup>11</sup>

**Овакве трендове додатно продубљују неповољне промене у структурама становништва.**

Најизраженије промене су у старосној структури, која показује да општина Велика Плана има знатно старији просек становништва од старости на националном нивоу. Основни разлог овакве демографске слике условљен је негативним миграционим токовима, односно миграцијама из општине Велика Плана у друге делове Србије, најчешће урбане центре.

Табела 6. Поређење основних старосних група

<sup>9</sup> Подаци су преузети од Републичког геодетског завода

<sup>10</sup> <https://pod2.stat.gov.rs/ObjavljenePublikacije/Popis2011/Knjiga20.pdf>

<sup>11</sup> <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Pdf/G20234001.pdf>

Старосне групе	0-14	20-64	65+
Србија	14.27%	62.74%	17.40%
Велика Плана	12,6%	64,1 %	23,3%

Извор: Аналитички сервис РСЈП, 2021. година<sup>12</sup>

Доминантан број становника спада у категорију радно способног становништва (64,1%), што се може узети у обзир као значајан развојни потенцијал.

Природно кретање становништва одликује се константним **негативним природним прираштајем**, уз **наталитет** и **морталитет** који су виши од просека у Србији.

Просечна старост становништа у Великој Плани, у 2021. години износила је 45 година, док је у истом периоду просек у Србији износио 44.2 године. Негативна стопа природног прираштаја такође је виша од просека Србије, а значајно је виши и индекс старења (Табела 7).

Табела 7. Витални догађаји, 2021.година

		Општина Велика Плана	Република Србија
Живорођени	Број	292	61180
Стопа живорођених (на 1000 становника)	%	7,95	9,1
Умрли	Број	876	136622
Стопа умрлих (на 1000 становника)	%	23,86	20,0
Природни прираштај	Број	-584	-74442
Стопа природног прираштаја (на 1000 становника)	Промил	-15,91	-10,9
Просечна старост	Број	45	44
Индекс старења	Индекс	166,7	145

Извор: Аналитички сервис РСЈП, 2021. година<sup>13</sup>

Негативна стопа природног прираштаја карактеристична је за највећи део Србије, али у Великој Плани тај проблем је израженији.

Образовна структура становништва има посебан значај за привредни и друштвени развој локалне заједнице. Удео становништва са завршеном основном и средњом школом је 62% у укупном броју становника, што захтева веће ангажовање на образовању становништва кроз доквалификацију, преквалификацију и програме перманентног образовања (удео становника са завршеним вишим и високим образовањем је само 6,7%).

<sup>12</sup> <https://rsjp.gov.rs/cir/analiticki-servis/>

<sup>13</sup> <https://rsjp.gov.rs/cir/analiticki-servis/>

Константно присутан негативан природни прираштај, велики проценат становништва старијих група уз континуирано смањивање укупног броја становника, а самим тим и расположивог радног потенцијала, један је од кључних чинилаца који има негативан утицај на даљи развој општине.

Тренд депопулације је присутан као и у читавој земљи. Пројекције становништва откривају да уколико се садашњи трендови наставе, године 2041. Велика Плана ће имати 33.163 становника, што би чинило смањење од 18% у поређењу са 2011. годином.

#### **4.2. Образовање**

На територији општине Велика Плана постоји једна предшколска установа, седам основних и три средње школе.

##### **Предшколско образовање**

На територији општине функционише предшколска установа ПУ „Дечје Царство“ Велика Плана са седиштем у Великој Плани и јединицама у већини сеоских насеља. У оквиру ове установе постоје 4 самостална објекта и 12 прилагођених простора за ове намене (углавном при школама и домовима културе). Број запослених у предшколској установи је око 130, а а програми се реализују са око 1100 деце различитог узраста.

##### **Основно образовање**

Објекте основног образовања чине потпуне (осморазредне) и непотпуне (четвороразредне) школе. Основно образовање је организовано преко 7 основних школа, а објекти основног образовања равномерно су размештени по територији општине. У основним школама има око 430 запослених са 4285 ученика.

##### **Средње образовање**

На подручју општине постоје три средње школе (Гимназија, Техничка школа и Економско-гоститељска школа). У средњим школама има 1400 ученика са 164 запослена. Све средње школе налазе се у Великој Плани, у једном комплексу, у централној градској зони.

Добро образовање важан је предуслов за проналажење посла. У Великој Плани су 2021. године припремни предшколски програм похађала и деца из других општина (обуваат деце одговарајућег узраста био је 116,5%), а 94,2% деце је било укључено у основно образовање. Стопа одустајања од школовања у основном образовању у Великој Плани је благо опала у периоду од 2011. до 2021. године са 0,2% на 0,1%.

#### **4.3. Здравствена заштита**

Дом здравља „Др Милан-Бане Ђорђевић“ Велика Плана обавља здравствену делатност на примарном нивоу. У оквиру здравствене установе функционише девет здравствених амбуланти - у Новом Селу, Старом Селу, Радовању, Ракинцу, Бресју, Доњој Ливадици, Великом Орашју и Трновчу и четири здравствене станице - у Марковцу, Милошевцу, Крњеви, Лозовику. При Дому здравља ради лабораторија у којој се обављају биохемијске и хематолошке анализе.

Здравствени центар ради са укупно 32 лекара опште праксе, 30 лекара специјалиста и 7 лекара на специјализацији, а према броју становника по једном лекару Велика Плана је 2021. године спадала међу мање погодне општине у Србији (1,2 лекара на 1000 становника).

Недовољна доступност различитих услуга у руралним срединама директно утиче на квалитет живота њихових мештана, посебно незапослених, младих и старије популације.

Општина је оснивач апотекарске установе „Медика“ са више организационих јединица, која пружа фармацеутске услуге на читавој територији општине.

*Анализирајући податке о броју запослених у области здравства у 2021. години<sup>14</sup>, дошло се до закључка да на 816 становника ради само један лекар, што указује на лоше стање у овој области на територији општине.*

#### 4.4. Социјална заштита

Социјална заштита на територији општине Велика Плана организује се кроз рад установа из области социјалне заштите: Центар за социјални рад Велика Плана (основан 1977. године), Центар за породични смештај деце „МИЛОШЕВАЦ“ (основан 1931. године) и Одељења за друштвене делатности у општинској управи.

Брига о социјално угроженима и старима један је од важних аспеката друштвеног развоја.

Број корисника социјалне заштите 2019. године износио је 6930, а 2021. године 5082, што указује на смањење од 4,58%. Приметан је раст броја корисника новчане социјалне помоћи у укупном броју становника – 1148 корисника у 2021. години, односно за 1,4% више него у 2019. години. Расходи за социјално осигурање и социјалну заштиту по становнику су порасли у периоду 2011-2021. године са 507 динара на 899 динара.

Табела 8. ЦСР – број корисника, 2021.

Број корисника на евиденцији Центра за социјални рад	2019.	2020.	2021.
Број корисника социјалне заштите	6930	5962	5082
Број корисника социјалне заштите, % укупног броја становника	18.42	16.02	13.84
Број жена корисница социјалне заштите	3752	3159	2846
Број мушкараца корисника социјалне заштите	3178	2803	2236
Број стручних радника у Центру за социјални рад	7	5	7
Број корисника новчане социјалне помоћи	650	1261	1148
Број корисника новчане социјалне помоћи, % укупног броја становника	1.73	3.39	3.13
Број корисника дечијег додатка (0-17 година)	514	460	426

<sup>14</sup> <https://rsjp.gov.rs/cir/analiticki-servis/>

Број деце која користе услуге смештаја (0-17 година)	60	51	48
--	----	----	----

Извор: Аналитички сервис РСЈП

**Центар за социјални рад** у Великој Плани има 7 стручних радника који у просеку имају по 726 корисника.

Постоје потребе за различитим облицима социјалне заштите старих лица, посебно у руралним подручјима. У оквиру проширених права социјалне заштите успостављена је услуга „Помоћ у кући за стара и болесна лица“. Услуга се финансира из наменских средстава трансфера Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и буџета општине.

Проблеми у реализацији услуга социјалне заштите у оквиру проширених права су недовољна финансијска средства, недовољни капацитети за бољу институциону организацију услуга и ниска свест о значају спровођења услуга у циљу унапређења живота грађана како директих корисника услуга тако и њихових породица.

**Центар за породични смештај деце „Рада Ђулић Младеновић – Црна“ Милошевац** је почео са радом 1931. године и кроз њега је до данас прошло неколико хиљада деце.

У Центру је запослено десет радника: директор, 3 социјална радника, 1 педагог, 1 психолог и 4 административна радника и техничка радника, који непосредно врше смештај деце без родитељског старања у хранитељске породице, врше увид у рад и пружају стручну помоћ породицама којима су деца поверена на чување и васпитање све док се не обезбеде услови за повратак у породици порекла, односно до оспособљавања за самосталан живот.

Капацитет попуњености установе је око 50%. Установа збрињава и прима на смештај све више деце са одређеним тешкоћама у развоју. У центру се реализују програми рада са децом и хранитељима, програми подршке осамостаљивању младих, културно - забавни садржаји, спортско - рекреативни садржаји, радионице.

Активности се реализују у оквиру: клуба деце, клуба хранитеља, приредби, спортских такмичења, рекреативне наставе, екскурзија, издавања часописа „Хранитељица“. Центар за породични смештај деце има добру комуникацију са свим установама у окружењу, посебно са локалном самоуправом.

#### 4.5. *Култура и спорт*

##### 4.5.1. *Културна добра и верски објекти*

Народи из разних крајева наше земље допринели су културној фузији, толерантности и богатој обичајној и језичкој култури у општини Велика Плана.

Верска опредељеност становништва општине Велика Плана је хришћанство – православне вероисповести (преко 95 %). На подручју општине налази се 19 храмова Српске православне цркве и два знаменита манастира - Копорин и Покајница.

**Манастир Копорин** подигнут је за време владавине деспота Стефана (1389—1427) и смештен је у долини Копоринског потока и подножју Копоринске косе у атару Велике Плана. Манастирски комплекс сачињавају црква Светог Стефана, звонара са простором за продају свећа и других реликвија, извор



лековите воде, башта, њиве, виногради и шуме. Дуго се сматрало да је деспотов гроб у његовој највећој и најлепшој задужбини, манастиру Манасији, али после вишегодишњег испитивања, потврђена је аутентичност нађених костију у манастиру Копорин. Кивот са моштима отвара се сваке године 1. августа. Манастир Копорин се у народу сматра великом светињом, те га свакодневно посећују појединци и групе.

**Манастир Покајница** је велика светиња на два километра од “Цариградског друма” односно пет километара од центра Велике Плана. Манастирска црква Брвнара посвећена је Светом оцу Николају Мирикијском (летњи Свети Никола) и улази у ред најзначајнијих цркава ове врсте у Србији, те је проглашена за споменик изузетне вредности. Цела грађевина лежи на каменим темељима, а грађена је од масивних храстових брвна. Саграђена је као задужбина војводе смедеревске нахије Вујице Вулићевића. Од свог народа презрен и отуђен као нечастан човек у хришћанском покајању подиже ову цркву, после убиства Карађорђа у Радовањском лугу 1817. године. Сам народ јој је дао име Покајница, тумачећи овај чин као знак покајања Вујице Вулићевића за убиство свог кума и вође првог српског устанка против Турака, Ђорђа Петровића-Карађорђа.

**Црква Светог великомученика Георгија** у Крњеву је саграђена у 18. веку. Посебну вредност представљају детаљи у дрвету и орнаментика. У делу порте језграда старе школе саграђена 1779. године и сматра се претечом Велике школе у Београду.

**Цркве Светих апостола Петра и Павла** налазе се близу центра Лозовика. Вероватан почетак градње цркве брвнаре је 1806. година. Има облик брода. Друга црква је подигнута 1894. године од тврдог материјала и у њој се чувају књиге с краја 18. века.

**Цркву Светог Архангела Гаврила, цркву Захвалницу**, саградио је 1930. године краљ Александар I Карађорђевић, као минијатуру опленачке цркве. Олтар цркве стоји на месту где се налазила колиба Драгића Вујкића из села Радовања, у којој је убијен вођа Првог српског устанка, Ђорђе Петровић-Карађорђе. У лађи цркве налази се портрет Карађорђа у природној величини из млађих дана, рад познатог сликара Паје Јовановића.

Од светих храмова треба споменути цркву Вазнесења Христовог у С. Селу, из 1884. чије је иконе сликао познати српски сликар Ђорђе Крстић, цркву Свете Богородице у Марковцу, из 1872. чији је животопис урадио Наум Андрић и малу цркву, капелу Светог Лазара у Ракинцу, која је по предању везана за одлазак кнеза Лазара у бој на Косово.

#### 4.5.2. *Објекти културе*

Културне садржаје у општини Велика Плана репрезентују установе културе:

- ЈУ Центар за културу „Масука“ Велика Плана
- ЈУ Дом културе „Влада Марјановић“ Старо Село
- Библиотека "Радоје Домановић" Велика Плана
- Удружења грађана у области културног стваралаштва.

Упркос веома скромним базичним материјалним капацитетима (непостојање или оронуло одређених објеката културних институција, скромна финансијска средства, недовољна кадровска покривеност), остварују се релевантни уметнички резултати на пољу сценске, музичке, књижевно-публицистичке, ликовне уметности, „уметности покрета“.

Као носилац највећих општинских, државних и међународних манифестација које се одржавају на подручју великоплањанске општине, **Центар за културу „Масука“** у свом окриљу има позориште са континуитетом од 90 пуних година, две Вукове награде, много трофејних представа, награђиваних на Фестивалу у Требињу, четрдесетогодишњу манифестацију МАСУКИНИ ПОЗОРИШНИ ДАНИ, две и по деценије културно-историјске манифестације „У



славу Великог Вожда“, знамениту Ликовну колонију „Покајница“, КУД ЦЗК „Масука“ са бројним и генерацијски разноврсним чланством, културну размену са позориштима из Словеније, Македоније, Републике Српске, Црне Горе, Мађарске, као и из свих развијених позоришних средина Србије, издавачку делатност.

**Библиотека** у Великој Плани основана је 1949. године. Назив „Танасије Младеновић“ носила је до 1954, када је, Уредбом о забрани имена живих личности у називима институција, добила име које и данас носи – **Библиотека „Радоје Домановић“**. Када је почела је с радом, у свом фонду имала је 560 књига, а данас има преко 87.000 монографских публикација, а поседује и знатан број серијских публикација и некњижне грађе. Фонд је у отвореном приступу. Поред Позајмног, библиотека има и Дечије и Завичајно одељење. Део фонда чине и четири библиотеке целине: Библиотека поезије, Фонд академика Радомира Лукића, Фонд Данице и Радосава Станојевића (поклон проф. француског језика Мирославе Станојевић Кнежевић), Библиотека др Милана Банета Ђорђевића (поклон породице Ђорђевић). Део периодике, завичајне и референсне грађе налази се у холу, у коме централно место заузима пријемни пулт. Библиотека има и читаоницу и интернет-читаоницу, као и простор у коме се одржава културно-просветни програм. Библиотека је у Cobiss систему од 2016. године. Са дигитализацијом завичајне грађе почело се 2021. године.

Поред основне библиотечко-информационе делатности, која подразумева набавку, обраду, чување и позајмљивање књига, Библиотека се бави и промоцијом значајних дела из области књижевности, уметности, науке и културе.

У сопственој је згради од 1981. године, а идејно решење архитекте Ане Церанић је награђено. Ентеријер је оплемењен сталном изложбеном поставком завичајног сликара Живомира Михајловића. Зграда је комплетно реновирана 2019. године.

**Дом културе „Влада Марјановић“ у Старом Селу** основан је 1969. године и следећи императиве модерних времена и афинитете публике, функционише као мултикултурална установа, бавећи се различитим аспектима културног стваралаштва: системским развијањем сценске и фолклорне уметности кроз рад својих секција, размене гостовања, организацијом концерата, организацијом разноврсних изложби, такмичарских поетских фестивала, обезбеђивањем услова за промоцију креативних појединаца.

Посебно треба истаћи рад у оквиру позоришног стваралаштва, који је оличен кроз најмање једну премијеру годишње Драмског студија „Маска“, односно аматера укључених у рад Дома културе у Старом Селу, и нарочито кроз позоришни фестивал МАЕКС (Мала Аматерска Експериментална Сцена), који се непрекидно одржава од 2001. године, средином јула, као компилација наступа највреднијих аматерских остварења из свих позоришних средина Србије и тз. малих форми са професионалних сцена. Галеријски простор Дома културе у Старом Селу преко године угости низ књижевних и научних промоција, од којих треба истаћи оне које су проистекле из сарадње са Музејем Рудничко-таковског краја, Завода за проучавање културног развитка, Завода за уџбенике, Институтом за савремену историју, Службеним гласником, низ изложби различите тематике, мини-концерте свих музичких жанрова. Од 2007. године, ова установа је домаћин ФЕСТИВАЛА СРПСКОГ ФИЛМА ФАНТАСТИКЕ.

Окосницу културног живота општине Велика Плана чине и многобројни програми које ове јавне установе остварују кроз сарадњу са васпитно-образовним установама на територији општине, али и кроз умреженост јавних установа са најуспешнијим удружењима грађана попут ПЛАНААРТА, „Света речи“, Друштва „Наш траг“, Стваралачког центра „Плави крин“,

Удружења особа са дечијом и церебралном парализом „Воља за животом“, београдског ХОП-ЛА, „Рестарт“ и многим другим.

Таква слика на пољу културе проистекла је из баштињене традиције драмског аматеризма, однеговане публике, континуитета неких значајних манифестација попут „Масукиних позоришних дана“, Дана општине Велика Плана, „У славу Великог Вожда“, „МАЕКС-а“ - фестивала малих и експерименталних сцена у Старом Селу, „Златне буклије“, „Покајница“ – ликовне колоније у Покајници, више фолклорних фестивала, смотре рецитатора „Песнице народа мог“, широке делатности великоплањанске библиотеке „Радоје Домановић“ која пред читаоце доводи најзначајнија књижевна и публицистичка имена и негује литерарне конкурсе.

#### **4.5.3. Спортски садржаји и рекреативни програми**

ЈУ ТСЦ "Велика Плана", Велика Плана је јавна установа основана за спровођење надлежности локалне самоуправе у области спорта и туризма. У општини Велика Плана регистровано је и преко 30 спортских клубова и организација, као и Спортски савез.

Значајан напредак је остварен у изградњи спортске инфраструктуре изградњом спортске хале и отвореног базена који заокружује потребан (не и довољан) услов за даљи развој спортске културе младих. Изградња мини – пич терена у Великој Плани, као и уређених тениских терена у Великој Плани и Великом Орашју повећало је потенцијале за одвијање спортских и рекреативних активности. Стање покривености спортским игралиштима по насељима је задовољавајуће, јер свако насеље поседује игралиште за мале спортове, а као посебне вредности се истичу обележена планинарска стаза на Радовањским брдима (као једна од могућих рекреативно-туристичких зона), и постојање два хиподрома – у Лозовику и Великој Плани – који представљају базу за развој коњичког спорта.

#### **4.6. Друге области**

##### **4.6.1. Омладинска политика**

Општина Велика Плана омладинску политику спроводи преко активности Канцеларије за младе и Савета за омладину и спорт.

**КАНЦЕЛАРИЈА ЗА МЛАДЕ** основана је 20. октобра 2008.године од стране Скупштине општине Велика Плана у процесу имплементације Националне стратегије за младе Републике Србије.

Канцеларија за младе спровела је велики број пројеката на тему превенције насиља, родне равноправности, недискриминације осетљивих и маргинализованих група и вршњачке медијације, а у плану је интензивирање активности и већа издвајања средстава из локалног буџета за спровођење омладинске политике у наредном периоду.

Пројекти су резултирали неколицином вршњачких едукатора, који су наставили рад на едукацији младих у основним и средњим школама у Великој Плани и активно спроводе активности на промоцији волонтеризма и омладинског активизма.

**САВЕТ ЗА ОМЛАДИНУ И СПОРТ** формиран је 20. новембра 2008.године, као стално Радно тело Скупштине општине Велика Плана.

Савет за омладину и спорт прати и разматра питања из области физичке културе, као и питања са становишта положаја младих и стварања услова за задовољавање њихових потреба, даје мишљење на предлоге прописа и одлука које доноси Скупштина општине у областима значајним за младе, спорт и физичку културу.

#### 4.6.2. Безбедност

У циљу унапређења степена опште безбедности на територији општине Велика Плана, основан је Савет за безбедност општине Велика Плана који разматра питања која се односе на безбедност и сигурност грађана и општине, заштиту права и имовине појединаца, правних лица и општине, у складу са законом и другим прописима који регулишу област безбедности. Финансијска средства за рад Савета обезбеђују се у буџету општине Велика Плана.

Општина Велика Плана интензивно ради на обезбеђивању рампи и савладавању препрека ради што боље доступности јавних објеката особама са инвалидитетом.

#### 4.6.3. Родна равноправност (механизми)

Родна равноправност у локалним политикама је уједно и предуслов демократичности и доброг управљања на локалном нивоу, које је оријентисано на потребе грађана и грађанки, те је у складу са тим општина Велика Плана формирала Савет за родну равноправност. С обзиром на то да је Локални акциони план родне равноправности на нивоу општине Велика Плана за период 2015-2017. године истекао, у плану је израда новог документа којим ће се прецизирати развојни правци на пољу подршке и промоције женског предузетништа и учешћа у политичком животу општине Велика Плана.

Према коначним резултатима Пописа становништва, домаћинства и станова 2022. године, на територији општине Велика Плана живи 35451 становника, од чега 17585 особа мушког и 17866 особа женског пола. Жене учествују у раду Скупштине и скупштинских тела у процентуалном односу од 35.9 %.

#### 4.6.4. НВО сектор

Локална самоуправа Велика Плана има одличну сарадњу са НВО сектором. На територији општине Велика Плана постоји преко 200 активних удружења грађана које покривају области заштите животне средине, културе, социјалне и дечије заштите, омладинске политике и ванредних ситуација. Из буџета општине Велика Плана, већ десетак година обезбеђују се средства за реализацију пројеката НВО сектора, суфинансирањем одабраних пројеката на јавном конкурсју.

Битно је истаћи неке од пројеката који су реализовани у невладином сектору од великог значаја за грађане:

##### Црвени крст

- „ДОБРОВОЉНО ДАВАЛАШТВО КРВИ“ – акција добровољног давања крви у сарадњи са Министарством здравља;
- Програм Прве помоћи који има за циљ едукацију што већег броја суграђана вештином, како би средина била безбеднија;
- „СЛУЖБА ТРАЖЕЊА“ - програм Службе тражења путем којег може да се свуда у свету преко Црвеног крста нађе жељено лице и успостави контакт уз његов пристанек у сарадњи са МУПО-ом и свим међународним службама безбедности и националним евиденцијама;
- „Брига о старим лицима“ - обухвата већи број корисника;
- „Народна кухиња“ ради од 1991. године - обухвата 250 корисника;
- „Промоција и заштита здравља“ – предавања у сарадњи са Домом здравља за ученике и становнике месних заједница;

-„Психосоцијална подршка деци са инвалидитетом“ - обухвата 33 корисника (деца из Велике Плана и Милошевца из хранитељских породица).

Примарне корисничке групе Црвеног Крста су старачка домаћинства, корисници МОП-а, инвалиди, деца са посебним потребама, а услуге које се пружају су следеће: едукација, информације, психосоцијална помоћ, саветовање, материјална помоћ, помоћ у кући итд.

Црвени крст блиско сарађује са локалном самоуправом, Центром за социјални рад В.Плана, Центром за породични смештај деце без родитељског старања-Милошевац, Комесаријатом за избегла, прогнана и расељена лица, О.О глувих и наглувих, О.О слепих и слабовидих, Удружењем пензионера, Удружењем ОСИ „Воља за животом“ Удружењем Рома, основним, средњим школама и предшколском установом, али тако и са организацијама ван своје општине - Удружењем дистрофичара Смедерево и Удружењем параплегичара С.Паланка.

**Удружење особа са церебралном и дечијом парализом „ Воља за животом“** - Удружење особа са церебралном и дечијом парализом „Воља за животом“ је основано 2003. године. Организација тренутно укључује 186 чланова, од којих су 43 особе са церебралном и дечијом парализом, а остали су са различитом врстом инвалидитета, млади оболели од дистрофије, мултиплекс склерозе, параплегије и ампутације, са одређеним досијеима и биографским подацима, историјом болести и њиховим потребама.

Удружење финансирају: Општина Велика Плана, Савез за церебралну и дечију парализу Србије, преко пројектних активности ( Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство Правде, Министарство културе, ЕУ , и други страни и донатори из локалне заједнице.

Дневни боравак за децу ,младе и одрасле са телесним инвалидитетом и интелектуалним тешкоћама „Лане“,отворен је у априлу месецу 2012.године и има за циљ ванинституционалну помоћ особама са последицама церебралне и дечије парализе и другим категоријама телесно инвалидних лица категорисаних као вишеструко ометена, и њиховим породицама у задовољењу егзистенционалних потреба кроз активности Дневног боравка.

Општина Велика Плана је дала на коришћење Удружењу особа са церебралном и дечијом парализом „Воља за животом,, пословне просторије у површини од 96,95 м<sup>2</sup>, које се налазе у оквиру објекта за смештај социјално угрожених лица у Великој Плани у Улици Живана Петровића број 25.

Дневни боравак је опремљен намештајем ( дневна соба са трпезаријом и кухињом, купатило, као и учионица са паметном таблом).

У Дневном боравку полудневно је смештено 12 деце и младих са инвалидитетом и са њима свакодневно раде стручни радници,медицинска сестра и неговатељице. У Дневном боравку се поспешује дружење особа са инвалидитетом, омогућена им је психосоцијална подршка, индивидуални и групни рад са корисницима, информатичке, креативне, психосоцијалне и саветодавне радионице, подршку родитељима кроз реализацију активности Дневног боравка, отворени вид заштите, што доприноси свеукупном побољшању положаја ОСИ.

Испред објекта су урађена паркинг места. Двориште ограђено и засејано травом и четинарским биљкама и изграђен је летњиковац за предах и одмор деце у летњим месецима. Уз помоћ УНИЦЕФА реализован је пројекат „Спорт за све“којим је изграђен терен за игру боћање.Струју и комуналне услуге финансира Општина, а храна се обезбеђује преко Предшколске установе „ Дечије царство“. Полудневно је смештено 12 деце и младих са инвалидитетом и са њима свакодневно раде стручни радници,медицинска сестра и неговатељице. У Дневном боравку се поспешује дружење особа са инвалидитетом, омогућена

им је психосоцијална подршка, индивидуални и групни рад са корисницима, информатичке, креативне, психосоцијалне и саветодавне радионице, подршку родитељима кроз реализацију активности Дневног боравка, отворени вид заштите, што доприноси свеукупном побољшању положаја ОСИ. Такође, организују се културне и забавне активности. Удружење користи и четири пословне просторије, које су намењене Клубу за особе са инвалидитетом. Поред свакодневног окупљања и дружења особа са инвалидитетом организују се и активности у виду израде декоративних, миришљавих свећа, икона од дрвета, декупаж технике и магнета. Активности клуба представљају отворени вид заштите што доприноси свеукупном побољшању положаја ОСИ.

Такође Удружење је одрадило пилот пројекат за куповину куће намењене услузи становање уз подршку за особа са инвалидитетом. Стамбени објекат је површине 120м<sup>2</sup> који се налази у Старом Селу, надомак Велике Плана. Адаптиран је уз помоћ донатора, волонтера и запошљених у Удружењу особа са церебралном и дечијом парализом „Воља за животом“. Кућа је у потпуности прилагођена особама са инвалидитетом, урађен је кров, термо изолација, столарија, прикључак на електричну, водоводну и канализациону мрежу, комплетна адаптација зидова, плафона и подова, нови санитарни чворови, опремљена је кухиња, намештај и сав ситни инвентар. Кућа је уселјива за 11 корисника са различитим степеном инвалидности који ће уз помоћ неговатељица и стручних радника кренути у самосталан живот. Циљ овог пројекта је осамостаљивање и започињање новог живота особа са инвалидитетом. Такође, на истој парцели је изграђена и комплетно опремљена хала за прераду и сушење воћа и поврћа у којој су радно ангажоване особе са инвалидитетом који уз помоћ асистената раде на производњи осмотски сушеног програма и чипса од воћа.

Удружење реализовало последњих година су:

- „Приступ за све“ – пројекат за стварање приступачног физичког окружења доприноси унапређивању услова за подизање квалитета живота особа са инвалидитетом и њиховом активном укључивању у све сфере друштвеног живота.

- „И опет Сунца нама“ - пројекат за повећање учешћа организација особа са инвалидитетом у развоју политике и законодавства на локалном нивоу.

- „Служба подршке за особе са инвалидитетом“ – пројекат за подизање свести особа са инвалидитетом и њихових породица да уз помоћ персоналних асистената сузбију изолованост.

- „Пружи ми руке“ – пројекат за омогућавање деци са инвалидитетом да кроз рад у радионицама искажу могућности и потребе.

- „Упознајмо свет око себе“ – пројекат за подизање свести особа са инвалидитетом, њихових породица и укључивање у све сегменте друштвеног живота, јачањем самопоуздања и психичког стања.

- „Изградња сервиса Помоћ у кући особама са инвалидитетом и старим лицима“ – пројекат за успостављање службе за пружање помоћи и неге у кући, првенствено деци са инвалидитетом затим особа са инвалидитетом и старим лицима.

- „Сервис персоналних асистената“ – пројекат за обезбеђење сервиса персоналних асистената, као службе подршке за особе са инвалидитетом и унапређење њеног квалитета живота кроз одржавање што већег степена самосталног живота уз активно учешће у заједници.

- „Адаптација Клуба за особе са инвалидитетом“ – пројекат за реконструкцију и адаптацију пословног простора за стављање у функцију Клуба.

-Клуб за особе са инвалидитетом „Укључи се и постани видљив“ – пројекат за стављање у функцију Клуба за ОСИ у општини Велика Плана како би се створиле једнаке могућности за ОСИ.

-„Спорт инклузија и боћање“-пројекат за прављење и опремање терена за параолимпијски спорт Боћање.

-„Велика Плана је и наш град“-пројекат за унапређење квалитета живота ОСИ и превазилажење архитектонских баријера на територији Града Велике Плана.

-„И ми можемо и хоћемо“-пројекат за опремање хале за прераду воћа и поврћа опремом и машинама за рад, као и едукација запослених.

-„Побољшавање живота особама са инвалидитетом“-пројекат намењен увођењу система гасног грејања у објект намењен становање уз подршку и хали за прераду воћа и поврћа.

-„Боље социјалне услуге за особе са инвалидитетом у Великој Плани“-пројекат намењен увођењу неурофидбек терапије, изради Протокола за деловање у вандредним ситуацијама и успостављање СОС телефона.

-„Различити инструменти чине оркестар“-пројекат намењенинклузији и потпуној равноправности особа са и без сметњи у развоју на пољу културе, кроз укључивање ОСИ у реализацију представе и њиховог равноправног ангажовања као глумаца.

-Многобројни програми Националне службе за запошљавање намењени запошљавању особа са инвалидитетом под посебним условима и њиховим радним асистентима, као и програми прилагођавања радног места за ОСИ.

### **Удружење Рома Велика Плана**

Организација је регистрована 2000. године као Удружење грађана. Број волонтера у организацији је 7. Приоритети у развоју људских ресурса у организацији су: образовање, становање, здравство и култура. Удружење је члан ФЕНС-а и НВО Грађанске иницијативе, члан одбора за становање у Центру за права мањина и такође члан верификационе комисије у савету Рома за Међународну сарадњу Србије. Број примарне корисничке групе је 1300 корисника.

## **5. КОМУНАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА**

### **5.1. Снабдевање водом и водоводна мрежа**

Постојећи систем водоснабдевања чине:

- извориште "Ливаде" и дистрибутивна мрежа за Велику Плану и насеља;
- извориште "Грозничава вода" и дистрибутивна мрежа за насеље Радовање и Купусина;
- извориште "Трновче", као део регионалног система водоснабдевања општина Велика Плана и Смедеревска Паланка, са постојећим цевоводом од тог изворишта до Смедеревске Паланке и Велике Плана.

Водоводном мрежом је покривена територија целе општине. Постоји фабрика воде „Морава“ у насељу Трновче која снабдева територију целе општине Велика Плана и Смедеревска Паланка.

### **5.2. Локална путна инфраструктура**

### 5.2.1. Пuteви и саобраћајнице

**Друмски саобраћај.** Друмски саобраћај на подручју општине Велика Плана ослања се на разгранату мрежу путева различитих категорија. Њу чине државни путеви I реда (коридор 10 са аутопутем Београд – Ниш, и пут Рача – Марковац – Свилајнац), затим државни путеви II реда (Смедеревска Паланка – Велика Плана – Жабари, Лозовик – Велика Плана – Марковац и Смедеревска Паланка – Крњево), те разграната мрежа општинских путева.

Државни путеви I реда на територији општине заузимају површину од 175 ха, државни путеви II реда од 113 ха, а општински путеви се простиру на 468 ха. Општина Велика Плана има најгушћу мрежу општинских путева у округу – укупне дужине 553 км, или 160 км/100 км<sup>2</sup>.

**Железнички саобраћај.** Велика Плана има дугу железничку традицију и представља прво железничко чвориште у Србији (1886. године пуштена је у јавни саобраћај пруга Велика Плана – Смедерево). Може се рећи да је железница за Велику Плону, а и за цело подручје општине, била основни импулс за убрзанији привредни развој.

Општином се пружају три пружна правца:

- Београд – Младеновац – Велика Плана – Ниш;
- Београд – Мала Крсна – Велика Плана – Ниш;
- Марковац – Ресавица.

Везе са удаљеним регионима са којима железница повезује општину Велика Плана одређене су следећим правцима тог железничког коридора

- Београд-Ниш-Скопље-Атина;
- Београд-Ниш-Софија-Истанбул
- Смедерево-М. Крсна-В. Плана

### 5.2.2. Саобраћајна инфраструктура

Саобраћајно-комуникативни значај општине Велика Плана за Србију проистиче из њеног географског положаја. Сходно чињеници да је позиционирана на крајњем североистоку Србије, да је доста дислоцирана у односу на примарне копнене саобраћајнице, да јој природну границу (међународног административног значаја) чини река Дунав, те да се по конфигурацији терена скоро 50% њене територије може сматрати брдско-планинском, копненом саобраћају (превасходно друмском саобраћају) додељена је изразито секундарна важност. Доста израженији, донекле и стратешки значај за Општину има река Дунав и организација речног саобраћаја.

На територији општине Велика Плана не постоје инфраструктурни елементи железничког саобраћаја. Најближа железничка станица налази се у Неготину (удаљеност од Општине око 55 km).

У односу на главне координате у земљи, саобраћајни положај општине Велика Плана је периферан. Удаљеност од:

- Коридора X је 185 км
- Београда 246 км
- Аеродрома Константин Велики –Ниш - 210 км
- Аеродрома Никола Тесла - Београд – 260 км
- Аеродрома Крајова – Румунија – 147 км.

Мрежа категорисаних путева у општини Велика Плана дуга је 257,365 км и чини 2% укупне

мреже Региона Јужне и Источне Србије, односно 17% укупне мреже Борске области. У погледу дужине путне мреже према функционалним категоријама и врсти коловоза, у општини Велика Плана савремени коловоз чини 60% од укупне дужине путева. У укупној дужини пута Општине, државни путеви првог реда учествују 27%, државни путеви другог реда 17% и општински путеви 56%. Од укупне дужине општинског пута свега 28% је савремени коловоз.

### 5.3. Друга комунална инфраструктура

#### 5.3.1. Канализациона мрежа и управљање отпадним водама

На територији општине организовани систем јавне канализације има само Велика Плана. Постојећа канализациона мрежа је сепаратног типа. Фекална канализација покрива око 70% подручја града, док је атмосферска канализација изграђена само у централној зони града. Диспозиција канализационе мреже је усклађена са падом терена и усмерена је ка главном рецепијенту, реци Великој Морави. Основни канализациони систем за отпадне воде чини главни колектор дуж „Цариградског друма“, паралелног аутопуту и неколико бочних магистралних колектора.

Евакуација фекалних отпадних вода и њихово канализације организовано је њиховим упуштањем у реципијент – реку Велику Мораву – са претходним третманом отпадних вода у постројењу за пречишћавање, које се налази у индустријској зони града. Овај систем функционише само за градско подручје.

Активности које ће општина Велика Плана предузети у наредном периоду јесу снимање свих елемената канализационог система и формирање базе података, анализа количине отпадних вода, хидрауличне анализе, реконструкција и проширење система и побољшање рада и даљи развој система.

#### 5.3.2. Третман комуналног отпада

У општини Велика Плана, послови прикупљања и одношења смећа поверени су компанији Porr-Werner & Weber д.о.о. са седиштем у Нишу. Прикупљено смеће се транспортује на регионалну депонију у Јагодини, где се врши селекција отпада.

Након поверавања ових послова, општина је извршила санацију, рекултивацију и затварање локалног сметлишта према највишим стандардима и тиме допринела у значајној мери смањењу аерозагађења и загађења земљишта и водотокова. Читава територија општине покривена је овом услугом што би у будућности, даљим развојем ових услуга, требало да доведе до затварања и дивљих депонија по сеоским насељима.

У наредном периоду планира се и изградња трансфер станице на територији општине где ће се прикупљени отпад селектовати, сабијати и одвајати корисна сировина и на такав начин остварити и одређени економски ефекти.

#### 5.3.3. Телекомуникациони системи

Један од најзначајнијих магистралних праваца оптичких каблова на подручју Републике Србије је правац Београд – Ниш, којим је преко мрежне групе Смедерево омогућено повезивање Велике Плана у телекомуникациони систем околних транзитних подручја.

#### 5.3.4. Енергетска ефикасност



Општина Велика Плана је у предходних неколико година, препознајући значај рационалног коришћења енергије и у еколошком и у економском смислу, започела активности на пројектима енергетске ефикасности и на том пољу остварила, за релативно кратак период, веома значајне резултате.

Веома велика пажња се посвећује и уређењу и подизању енергетске ефикасности јавних објеката, нарочито школа, па је у предходних десет година, из сопствених средстава и донаторских програма, обновљена столарија и фасаде у великом броју школа, где су ефекти уштеда у потрошњи енергије данас у великој мери надокнадили уложена средства у овакве подухвате.

Нови јавни објекти који се граде на територији општине задовољавају највише стандарде у погледу енергетске ефикасности.

#### **5.3.5. Гасификација**

Као најзначајнији пројекат на пољу енергетике недвосмислено је гасификација читаве општине. Број корисника се значајно повећава. Овакав пројекат је омогућио становницима општине да у складу са њиховим потребама користе енергију природног гаса у својим домаћинствима за загревање и друге потребе и да на такав начин учине своје животно окружење здравијим и чистијим. На овакав начин свакако се смањује емисија CO<sub>2</sub> и других штетних гасова у односу на употребу угља и других чврстих горива и подиже квалитет живљења. Поред домаћинства, на гасоводну мрежу прикључују се и привредни субјекти за које је могућност коришћења овакве врсте енергије од веома великог значаја. Овим пројектом заокружено је стварање услова за повољан привредни амбијент у смислу комуналне и инфраструктурне опремљености и тиме је подигнут инвестициони потенцијал на завидан ниво.

Општина је израдила пројекте прикључења сеоских школа на гасоводну мрежу и у зависности од динамике расположивости финансијских средстава планира се и њихово прикључење, чији ће значај за здравље ђака и квалитет наставе у односу на садашње стање бити изузетно велики.

#### **5.3.6. Топловодни систем**

У градском делу општине постоји топлана и топоводни систем у дужини око 2.800 метара који снабдева становнике у стамбеним зградама топлотном енергијом. Инсталисана снага је 9 MW и као енергент користи искључиво гас. Топлана је почела са радом 2005. године од када врши редовно снабдевање корисника топлотном енергијом. Поред становника у стамбеним зградама услуге топлане користе и привредни субјекти и све установе чији је оснивач општина.

Као приоритети у развоју топлане постављени су ширење топоводне мреже и унапређење система испоруке топлотне енергије. Рационална употреба енергије је правило и циљ који је топлана поставила у својим плановима, што доказују пројекти које је реализовала у сарадњи са локалном самоуправом у предходном периоду. Уграђена је опрема за регулацију, мерење, контролу и управљање потрошњом топлотне енергије, односно модернизован је рад котларнице и топлотних подстанци, а ефекат тога је смањење потрошње топлотне енергије по м<sup>2</sup> загреване површине без утицаја на комфор и квалитет грејања корисника.

### **5.3.7. Јавна расвета**

У предходном периоду у погледу јавне расвете, живине сијалице високе потрошње замењене су, одређеном динамиком, висококвалитетним штедљивим сијалицама на територији читаве општине, а ефекти поред здравије животне средине огледају се у уштедама на рачунима које се усмеравају у друге пројекте.

### **5.3.8. Обновљиви извори енергије**

Локална самоуправа све више пажње посвећује и могућности коришћења обновљивих извора енергије на својој територији.

Општина обилује пољопривредном биомасом, јер се под пољопривредним земљиштем налази око 30.000 ha, а од тога 65% под житарицама. Анализе и искуства показују да производња енергије из биомасе има многоструке користи (између осталог јефтинија енергија), унапређење пољопривреде и заштита животне средине. Израда Студије предходне оправданости коришћења биомасе за производњу топлотне енергије је у поступку, а постоје и потенцијални инвеститори што показује озбиљност општине да реализује и овакве врсте пројеката.

На територији општине израђен је пилот пројекат ветрогенератора који има за циљ испитивање снаге и број ветровитих дана након чега, уколико се пилот пројекат покаже успешним, следи постављање њиховог већег броја и производња одређене количине електричне енергије снагом ветра, која ће се усмерити у енергетски систем и остварити економске користи.

Општина Велика Плана спроводи активности на реализацији пројекта постављања соларних панела на крову јавне установе у циљу промоције и коришћења соларне енергије, што ће бити само први у низу такве врсте пројеката, јер се такав потенцијал мора користити у већој мери не само из разлога остваривања економских ефеката, него и ефеката усмерених на подизање свести становника о значају и могућностима које овакав бесплатан и неисцрпан извор енергије пружа.

## **6. Заштита животне средине**

### **6.1. Квалитет ваздуха**

Као извори аерозагађености могу се идентификовати: саобраћај, емисије загађујућих материја из индустријских постројења и грејање – индивидуална ложишта. Систематска мерења квалитета ваздуха на територији општине Велика Плана не постоје, али се може закључити да је потреба за праћењем стања загађења ваздуха на територији општине Велика Плана постаје сваке године већа, упркос чињеници да не постоји извор неког озбиљнијег загађења (индустријска постројења).

Општина Велика Плана планира да у наредном периоду организује праћење и истраживање узрока оваквог стања како би на основу добијених резултата могла да предузме одређене мере у циљу заштите здравља становништва.

### **6.2. Квалитет вода**

У хидрографском погледу територија општине Велика Плана припада сливовима Велике Мораве и Језаве. Од укупне површине општине, сливу Велике Мораве припада око 262 km<sup>2</sup>, а сливу Језаве око 83 km<sup>2</sup>. Територија општине је богата површинским и подземним водама, неопходним за развој пољопривреде. За подземне воде је карактеристично да их има у већем обиму и да је њихова искористивост мала, што представља велики привредни потенцијал који треба активирати и искористити за осигуравање приноса пољопривредних култура током целог вегетационог периода.

Генерално, у целом алувиону Велике Мораве, па тако и на територији општине Велика Плана, постоји могућност загађивања подземних вода. Потенцијална опасност од загађивања прети од инфилтриране воде Велике Мораве, и инфилтриране воде са површине терена, затим, од примене вештачких ђубрива, пестицида и хербицида, сточарских фарми, дивљих депонија као и подземне воде фекалног порекла из домаћинства. Активности које ће се предузимати су обезбеђивање довољне количине и потребног квалитета воде за пиће.

**Богатство фауне**

Од аутохтоне фауне значајна је дивљач и риба. Општина је релативно богата у погледу дивљачи – срндаћ, зец, фазан и пољска јаребица, с обзиром на равничарски карактер већег дела општине и релативно мали проценат шума у њој. Речни токови на овом подручју природно су предодређени за станиште већег броја врста рибе. Међутим, загађени водотоци прилично су проредили ову врсту фауне како у погледу врста, тако и по бројном стању.

### **6.3. Клима**

Подручје општине Велика Плана налази се под утицајем умерено-континенталне климе.

### **6.4. Шумска подручја**

Најзначајнији облик вегетације су шуме – екосистем са вишеструком и великом вредношћу. Укупна површина шума и шумских култура на територији општине Велика Плана је око 3.500 ha (10 %). Квалитет шумског фонда је незадовољавајући, како по флористичком саставу, тако и по количини дрвне масе, прирасту, узгојном типу и просторном распореду. Већина шума је у приватном власништву. Шуме су прошарале читаву територију општине у виду ситних парцела, са веома мало шумских комплекса. Највеће зоне се налазе у приобаљу реке Велике Мораве.

Општина Велика Плана планира да у наредном периоду изврши стручну опсервацију стања наведених шума и да на основу спроведених анализа изради планове интервенције у циљу ревитализације запуштених локалитета, као и планове одржавања простора под шумом и шумским земљиштем. Планира и да изврши пошумљавање и подизање нових шума са посебним приоритетом пошумљавања приобалног појаса – небрањеног дела дуж реке Велике Мораве и формирање заштитног појаса пошумљавањем дуж коридора аутопута Е–75 као и да стимулише развој приватних шума.

#### **Зелене површине**

Што се тиче јавних зелених површина предузима се читав низ активности на њиховом одржавању и уређивању као што су редовно кошење, отклањање оштећеног и болесног дрвећа, обнављање зеленила и друге активности које доприносе бољем изгледу и здравијем окружењу.

Површине око школских установа и вртића углавном се састоје од зеленог тампона до улица, кога чине лишћарска и четинарска вегетација и травната површина за игру и одмор деце.

Општина Велика Плана предузима активности на реконструкцији и санирању свих постојећих категорија зеленила, како би се побољшала санитарно - хигијенска, декоративно – естетска, заштитна и рекреативна функција.

Градски парк од свих зелених површина има највећи ефекат остварења функција побољшања микроклимата и организације одмора и рекреације становништва и њему се посвећује посебна пажња. Хигијену на јавним површинама одржава ЈКП „Милош Митровић“.

### **6.5. Уклањање дивљих депонија**

На територији општине Велика Плана постоји одређени број дивљих депонија на којима се несавесно одлаже различити отпад и тиме угрожава животно окружење. Мерама казнене политике и акцијама уклањања дивљих депонија локална самоуправа покушава да реши овај проблем и њему се сваке године посвећује посебна пажња. На територији општине су идентификоване дивље депоније. Тренд предходних неколико година указује да се њихов број смањује као и да се смањује количина отпада који се на њима одлаже.

## **7. ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ**

### **7.1. Степен развијености**

Према степену развијености, општина Велика Плана спада у III групу (у распону од 60% до 80% републичког просека) јединица локалне самоуправе.<sup>15</sup>

### **7.2. Привредна кретања**

Општина Велика Плана спада у групу индустријски средње развијених општина (III група развијености) и ослања се на предузећа из области прехранбене, металне и грађевинске делатности индустријског сектора.

У области трговинске делатности се нарочито развило приватно предузеће "ДИС" са седиштем у Крњеви, које значајно доприноси даљем развоју целокупне општине (изградња пословног центра у Великој Плани) и региона (пословни центар у Смедереву) и укупно запослених од 950 радника различитих профила.

Ратарство и сточарство чине основ развоја прехранбених грана прерађивачке индустрије и само наслеђе наводи на позиционирање општине Велика Плана као значајног носиоца развоја агроиндустријског сектора.

Бивши индустријски гигант (пољопривредни комбинат) на којем се базирао привредни раст на територији општине Велика Плана у процесу транзиције је у стечају, где је био заокружен процес од производње сировина до готовог производа. Природни одлив становништва, као и миграције у веће центре, праћен финансијском кризом у друштву, условило је да више нема предузећа са приватним капиталом која би могла да наставе сличну производњу, већ су се специјализовале за поједине делатности.

Добар пример предузетништва приватног сектора је **Фабрика сточне хране**, коју је у процесу приватизације купило предузеће **Сто посто "100%"** и убрзало и попунило велике складишне и прерађивачке капацитете (40 000 т), по логици широке сировинске базе и огромне потребе за

<sup>15</sup> Уредба о утврђивању јединствене листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. год. ("Сл. гласник РС", бр. 104/2014)

сточном храном у овом простору и у ширем окружењу. Оваквим примером би и остали угашени капацитети прераде морали да се поведу.

С обзиром на то да се територија Општине Велика Плана налази у долини реке Велике Мораве и мањим делом по шумадијском ободу, то за резултат имамо да је на територији општине развијена и пољопривреда као грана привреде која је једино опстала у претходном периоду. Нарочито је развијено ратарство, повртарство и сточарство и за развој наведених грана постоје природни ресурси тј. ораничне површине, и други трајни засади као што су воћњаци и виногради, а постоји и добро очуван сточни фонд.

Општина Велика Плана као и све општине Подунавског и Браничевског округа највећи део националног дохотка ствара из сектора пољопривреде (око 35 - 40%), затим следи индустрија са око 15 - 20%, трговина са око 15 - 20%, транспорт са око 7% и остале делатности од 8 - 25%.

Према подацима Агенције за привредне регистре за 2021. годину, у општини Велика Плана послује 394 регистрованих правних лица и 1512 предузетника.

Табела 9. Активна привредна друштва и предузетници у 2021. год.

Активна привредна друштва	394
Активни предузетници	1512
Подстицаји регионалног развоја (у хиљадама РСД)	226.941

Извор: Агенција за привредне регистре

3.597 регистрованих пољопривредних газдинстава се углавном баве ратарством, сточарством и повртарством. Према подацима ПИО фонда око 1.200 лица је осигурано на основу пољопривредне производње.

**Стопа запослености у Великој Плани износи 34,90% (10495 лица).** Број запослених у јавном сектору је 35,1% у односу на укупан број запослених, док остатак запослених је у приватном сектору 64,9%.

**Стопа незапослености је 32,49%,** просек у Подунавском региону је 29,69% (Смедерево 28,66%, С.Паланка 29,75%) док је у Републици 29,03%.

Просечна остварена зарада без пореза и доприноса на територији општине бележи стални раст последњих година, од 48562 рсд у 2019.години до 56739 рсд у 2021.г, односно 16,8% у последње три године, али је просечна зарада на нивоу града, као и у окружењу значајно нижа од просека Републике.

По подацима из 2021. године привреда општине Велика Плана је остваривала дефицит у промету са иностранством за разлику од друге две општине Подунавског округа.

На територији општине Велика Плана углавном су заступљена мала и средња предузећа до 50 запослених која су опстала захваљујући својој флексибилности и брзом прилагођавању захтевима тржишта.

У садашњим условима привређивања са врло великим тешкоћама у пословању, развој предузетништва ће одиграти значајну улогу у привредном развоју и циљ је повећавање броја предузетника мерама активне политике запошљавања и развојем комуналне инфраструктуре.

Општина Велика Плана је суочена са регионалном депопулацијом, односно миграцијама радно способног становништва, недовољном акумулацијом финансијских средстава, зарадама у приватном сектору које су испод републичког просека. Постоји велики проблем у одливу квалификоване радне снаге.

Општина Велика Плана је у претходном периоду, постигла значајне резултате на плану капиталних инвестиција и улагања у реконструкцију и изградњу путне и комуналне инфраструктуре на територији целе општине, посебно у руралним подручјима. Улагања у реновирање школа, вртића, у развој туристичких капацитета и спровођење активних мера запошљавања допринела су повећању запошљавања и побољшању услова живота локалне заједнице.

### **7.2.1. ММСП (сектор микро, малих и средњих предузећа) - основна кретања**

Привреда Велике Плана просторно је локализована у две индустријске зоне Велике Плана, и у насељима Марковац, Лозовик и Крњево.

1. „Гоша Монтажа“ АД –Велика Плана, послује у систему Гоша корпорације - монтажа опреме и челичних конструкција и пружање услуга, нарочито у коришћењу механичких дизалица и у области транспорта и једна је од водећих предузећа са домаћим капиталом (конзорцијум радника) које запошљава 743 радника;
2. „Ударник комерц“ ДОО, Велика Плана - грађевинска делатност; производња електроварених арматура, бетонских монтажних елемената, решеткасте арматуре и запошљава 74 радника;
3. „Сто посто“ ДОО, Велика Плана, фабрика сточне хране, која производи сточну храну и витаминско-минералне додатке и запошљава 159 радника;
4. „Млекар- Плана“ доо, Велика Плана, има дневни пријемни капацитет од око 50.000 литара млека и капацитет прераде од око 30.000 литара на дан. Налази се на периферији града и представља значајан елемент индустријског прерадног типа, јер користи сировинску базу из целе општине Велике Плана, из Свилајнца и Петровца, а пласманом покрива потребе тржишта Велике Плана, Београда и већих градова Шумадије. Запошљава 30 радника;
5. Предузеће „Супериор“ доо бави се производњом семена поврћа и уједно је лидер на простору Балкана где се са новим сортама из повртарства, ратарства доказује као једна од најбољих селекционих кућа. Тренутно је запослено 36 радника и преко 50 коопераната;
6. „Подрум Радовановић“, Крњево, бави се производњом грожђа и вина. Капацитет винске производње је око 200.000 литара годишње док је подрум бренд општине Велика Плана и налази се на мапи Србије под називом » Вински пут «;
7. „ЦМАНА“ промет, Крњево, предузеће за откуп и производњу меда;
8. Млекар „Марковац“, из Марковца, приватно предузеће за откуп и прераду млека. Капацитет млеку је до 5.000 литара на дан;
9. „Бисер“, приватно предузеће, Марковац, које се бави производњом рафинираног, хладно цеђеног уља. Складишни капацитет уљаре је око 500 тона сунцокрета, а прерађивачки око 150.000 литара уља и око 260 тона уљане погаче;
10. „Технолив“, Велико Орашје, приватно предузеће за производњу металних елемената и кооперант ЈП »Железнице Србије «;

11. „Марковац“ млекара која се бави прерадом млека (капацитета до 5.000 литара на дан);
12. „Ударник комерц“ доо производња арматурне мреже и жице;
13. „Ударник градња“ доо високоградња и нискоградња и доказана је у грађевинској индустрији;
14. „Аша Ибелик“ доо производња армирано – бетонских елемената и лидер у производњи бетонских елемената разних димензија са 70 радника који раде углавном у производњи;
15. „Промек“ доо производња металних полупроизвода са већинским италијанским капиталом са 15 запослених оператера на ЦНЦ машинама;
16. „Пеи ист“ доо производња делова за аутобусе (гумени делови), једна од битнијих страних инвестиција која упошљава раднике различитих профила машинске струке;
17. „ Електра МВ“ доо предузеће које је специјализовано за склапање електро ормана за машине разних намена и упошљава 15 радника.

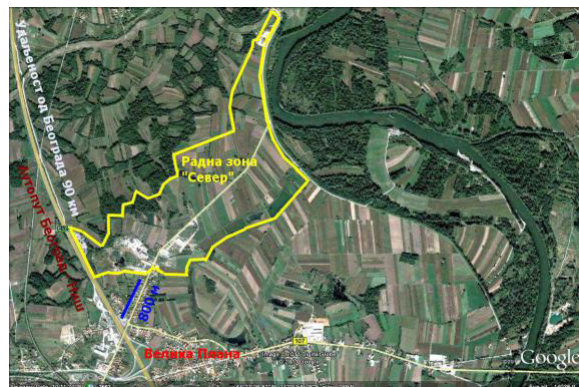
Потребни кадрови за постојећа предузећа углавном се налазе на евиденцији НСЗ-а, сем неких стручних занимања, али је едукација и преквалификација увек присутна у зависности од потреба на тржишту радне снаге.

Укупно остварени подстицаји регионалног развоја у општини Велика Плана за 2021. годину износе 226.941.000 РСД.<sup>16</sup>

### 7.2.2. Индустијске зоне

Просторним планом су дефинисане »Радне зоне « и то по три радне зоне у Великој Плани, Лозовику и Марковцу, две у Крњеви и Милошевцу и по једна у Великом Орашју и Доњој Ливадици.

**Радна зона поред аутопута** одређена је на основу планиране петље којом би се остварила веза са Смедеревском Паланком и везом са регионалним путем Р 214 "Цариградским друмом" који повезује Смедерево и Велику Плану. У тој зони обухваћени су комплекс мотела "Лозовичка чесма" и бензинска станица НИС-а. Земљиште је у приватном поседу и тренутно се користи као пољоприведно, а састоји се од већег броја парцела просечних површина око 60 ари. Од инфраструктуре у зони су присутни само локални пут који повезује место Лозовик и Голобок, док остатак мреже јавних површина чине њивски путеви.

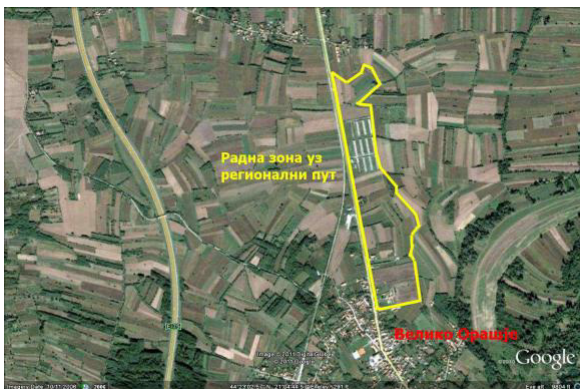


За привођење намени ове зоне потребна је израда плана детаљне регулације ради формирања нове путне мреже и укрупњавања парцела и формирања нових грађевинских парцела. Укупна површина зоне је око 84 ха.

**Зона поред железничке станице у Лозовику** простира се лево и десно од железничке пруге у зони станице са више колосека, где је могуће развијати различите индустријске програме који се могу ослањати на погодности транспорта које нуди железница. Својим јужним делом ова

<sup>16</sup> <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/>

зона контактира и путни правац који ће у будућности повезивати државни пут звани "Цариградски друм" Смедерево – Велика Плана са петљом на аутопуту. Површина зоне је 50 ха.



**Зона поред државног пута – "Цариградског друма"** представља некадашње задружно имање које је делом враћено физичким лицима- бившим власницима по основу ПЗФ-а., а делом је је још увек у задружној својини. Атрактивност ове зоне потиче од директног ослоња на регионални путни правац другог реда.

Површина ове зоне је око 25 ха.

#### **Поред "Цариградског" друма у близини железничке станице (радна зона)**

Радна зона у Милошевцу одређена је као опојас уз регионални путни правац који повезује Смедерево и Велику Плану (државни пут II реда). Земљиште у овој зони је у приватној својини и састоји се од парцела које се тренутно користе као пољоприведно земљиште. Зона је повезана са насељем Милошевац локалним путем који је уједно и веза насеља са поменути државним путем. Ужа зона контактира железничку станицу са вишеколосечном пругом и погодна је у погледу могућности комбинације железничког и друмског саобраћаја. Површина зоне је око 26 ха.

**Зона око "Милошевачког језера"** одређена је као просторна целина специфичне намене за развој рекреативних и туристичких садржаја. У овој зони 70-их година одиграла се интензивна изградња викенд кућа, тако да и данас ова зона поседује атрактивност на бази природног ресурса какво је "Милошевачко језеро". До зоне се долази локалним путем који ову зону повезује са државним путем II реда Смедерево - Велика Плана на деоници у атару насеља Милошевац. Укупна површина зоне је око 35 ха.

**Радна зона у Крњеви** иницирана је већ постојећим објектима велетрговине фирме "ДИС" из Крњева. Зона се ослања на регионални путни правац Смедерево – Велика Плана и састоји се од земљишта које је у приватном поседу. До зоне је спроведена нисконапонска електрична мрежа за потребе фирме "ДИС", а кроз зону ће перспективно проћи инсталације гаса и регионалног водовода. Зона је од насеља удаљена око 1 км, а од Велике Планае око 10км. Површина зоне је око 19 ха.

**Радна зона у Великом Орашју** одређена је као појас уз регионални путни правац Смедерево – Велика Плана, Зона се већим делом састоји од неизграђеног земљишта које се користи као пољоприведно, а део зоне је изграђен фармом за тов пилића. До зоне је спроведена нисконапонска електро мрежа за потребе фарме.

Парцеле у обухвату ове зоне су у приватном власништву. Удаљеност зоне од центра села је око 1 км, а од Велике Планае око 8 км. Површина зоне је око 22 ха.

**Радна зона "Север"** обухвата простор лево и десно од регионалног пута Влика Плана – Смедерево, на изласку из Велике Планае. Зонирање извршено у циљу континуираног



повећања површина намењених за изградњу производних садржаја уз ослонац на већ постојећу зону "Бабина вода" која је комунално опремљена и изграђена.

**Може се рећи да на подручју општине Велика Плана, ова зона има највећи потенцијал за изградњу производних капацитета јер је опремљена инсталацијама водовода, канализације, електрике и гасовада.**

У зони се налази систем за пречишћавање отпадних вода, тако да са становишта услова заштите средине и третмана отпадних вода у будућим индустријским погонима ова зона поседује изузетне погодности у услове за испуњавање еколошких стандарда. Зона се налази у близини саобраћајне петље која повезује регионални пут Смедерево – Велика Плана и аутопут Београд – Ниш, на удаљености од око 1 км. Укупна површина зона је око 65 ха, од чега је изграђено приближно 20 ха.

**Јужна радна зона** у Великој Плани ослања се на регионални путни правац који води од Велике Плана према Баточини, и на мрежу насељских улица. Зона је позиционирана са леве и десне стране поменутог пута и њој су већ изграђени значајни капацитети индустрије. Зона је у потпуности опремљена комуналном инфраструктуром (вода, канализација, ел. енергија и гас). Неизграђене површине у оквиру зоне "Југ" су у приватном власништву и то делом у власништву физичких лица, а делом у власништву производних фирми као што су "ГОША МОНТАЖА" из Смедеревске Паланке и Фабрика сточне хране "Сто посто". Зона се налази у непосредном окружењу изграђених насељских површина, а од центра града је удаљена око 1 км. Површина зоне је око 27 ха, а неиграђено је око 12 ха.

**Радна зона уз аутопут Београд – Ниш** намењена је за изградњу хотела са пратећим садржајима. Земљиште у овој зони је у приватној својини и користи се као пољопривредно. За ову зону је обавезна израда урбанистичког плана како би се решило саобраћајно повезивање будућег комплекса хотела са аутопутем. Зона није комунално опремљена, али обзиром на близину насељене инфраструктуре која се налази на око 1 км од зоне могућа је изградња комуналних инсталација до саме зоне. Површина ове зоне је око 15 ха

Ова просторна целина издвојена је у Просторном плану општине Велика Плана као туристичко – рекреативна зона у којој се могу градити објекти у функцији туризма, рекреације угоститељстава и викенд кућа. У непосредној близини моста и уз реку Велику Мораву већ је започета изградња објеката намењених угоститељству и неколико кућа за одмор и рекреацију. Земљиште у овој зони је у приватној својини и овде се допушта иницијатива приватног сектора за уређење и активирање овог простора у планирану подршку локалне самоуправе општине Велика Плана. У овој зони се у току године повремено организују окупљања различитим културним или спортским поводима, тако да у овој зони постоји зачетак организоване туристичке понуде. Површина зоне је око 30 ха.

Одређивање радне зоне у Марковцу у непосредној близини аутопута Београд – Ниш, базирано је на саобраћајној погодности ове локације која потиче од саобраћајне петље којом се остварује веза ауто пута и магистралног путног правца који води од Тополе према Свилајнцу.

У овој зони постоје зачеци пословних делатности на основу изграђених објеката намењених трговини и сервисима за путничка возила. Земљиште у овој зони је у приватном власништву и претежни део тог земљишта се користи као пољопривредно. Зона је опремљена нисконапонском електро мрежом. Површина ове зоне је око 35ха.

**Радна зона у Доњој Ливадици** одређена је изван грађевинског подручја села Доња Ливадица, у окружењу пољопривредног земљишта. Основни потенцијал и мотив за одређивање ове

радне зоне је саобраћана погодност земљишта које се директно ослања на регионални путни правац Велика Плана – Жабари. Површина зоне је око 8ха.

### 7.3. Пољопривреда

У општини Велика Плана главна привредна грана је пољопривреда, па је проблему заштите, коришћења и уређења пољопривредног земљишта у претходном периоду поклањана велика пажња и улагања.

**Од укупне територије општине (34.550,6 ха), пољопривредно земљиште захвата 87% (30.058,9 ха), док се 35% становништва бави пољопривредом као основном делатношћу.**

Према начину коришћења пољопривредног земљишта преовлађује учешће ораничних површина 80% (23.951,7 ха), што има велики значај за производњу ратарских, повртарских и крмних култура и посредно за развој сточарства. У односу на ораничне површине, скоро 50% се традиционално користи за ратарску производњу. На основу природних услова за производњу пољопривредних култура, подручје општине се може условно поделити на два реона:

- Моравски реон, који обухвата плодну моравску долину и чини 70% производног подручја (кукуруз, пшеница, сунцокрет, шећерна репа, повртарске и крмне културе);
- Брдски реон, који обухвата око 30% производног реона (хибриди кукуруза краће вегетације, озима жита, воћарске културе и крмно биље).

Пољопривредно земљиште се највећим делом користи у пролећној сетви (77,0%), док озими усеви захватају 23,0%. Од пролећних култура, најзаступљенији је кукуруз (56% ораничних површина). Од озимих култура најзаступљенија је пшеница (16%).

**Све ово представља основу за производњу сточне хране.**

Интензитет коришћења земљишта је недовољан услед деловања следећих ограничавајућих фактора:

- непостојање заливних система, који би омогућили стабилност производње и повећање приноса и увођење пострних усева, односно већи број жетви годишње;
- успорено померање сетвене структуре у корист интензивнијих култура – повртарских, индустријских и крмних култура
- недовољно и неадекватно финансирање пољопривредне производње.

**Уситњеност парцела представља основни ограничавајући фактор интензивирања производње.** Просечна величина поседа износи око 2,9 ха док је просечна величина парцела тек 0,27 ха. Велики број домаћинстава (51%) располаже поседом од 1–4 ха; посед величине од 8 ха има око 2,1% домаћинстава. Од укупног броја газдинстава, 52% домаћинстава има посед величине до 2 ха.

Развој пољопривредне производње захтева примену савремене механизације и мера агротехнике, обимније наводњавање пољопривредних површина, гајење високо продуктивних култура тржишно оријентисаних, примену савремених научних достигнућа у организацији производње, прераде и пласмана пољопривредних производа.

Општина подстиче развој пољопривреде регресирањем осигурања пољопривредне производње, финансирањем у области сточарства изложби и по грлу стоке, субвенцијама пчеларству, финансирањем стрелаца у противградној заштити, итд.

**За претходне три године општина Велика Плана је за подспешивање производње кроз мере руралног развоја укупно издвојила 16,4 милиона РСД.**

#### **7.4. Туризам и туристички потенцијали**

Општина Велика Плана има изузетно повољан географски положај, јер се налази у централном подручју Републике Србије.

У дужини од око 36км “пресечена“ је воденим током реке Велике Мораве, некадашњим “Цариградским друмом“, савременим аутопутем и магистралном железничком пругом. У непосредном окружењу су значајни индустријски, трговачки, културни и туристички центри.

Основни видови туризма који имају потенцијал да се развију на подручју ове дестинације јесу: Екотуризам - Етнотуризам - Здравствени, spa&wellness -Специјални интереси - Манифестације - Рурални туризам - Културно тематске руте.

Велика Плана поседује велике смештајне капацитете и може пружити услуге конгресног туризма, дневне обиласке културно - историјских знаменитости, спортски туризам, као и друге видове туристичких услуга.

С обзиром да је туристичка понуда углавном везана за транзитни и верски туризам (са градовима из Републике Српске, Црне Горе и Македоније где већ постоје братски односи), транзитни туризам базиран на путним коридорима, ауто-путу, железници и реци Великој Морави представља велики потенцијал.

Туристичке активности се великим делом одвијају кроз рад Јавне установе Туристичке организације „Велика Плана“, која организује послове свих облика рецептивних туристичких услуга, организације спортских програма за такмичарске и рекреативне групе, учешће у организацији културних, уметничких, спортских и других манифестација на подручју општине и информативно - пропаганду делатност за сопствене и туђе потребе.

**Основан је туристичко - информативни центар, који има информативну улогу за све субјекте који намеравају да посете општину Велика Плана, и планира се његово техничко-технолошко унапређење.**

##### **7.4.1. Туристички производи**

Јавна установе Туристичке организације „Велика Плана“, у сарадњи са установама културе и удружењима грађана на територији општине, нуди широку палету туристичких производа својим посетиоцима, од којих су најзначајнији:

- Велики број општинских манифестација: „Вождови дани“; Фестивал документарног филма “Златна буклија“; Смотра фолклора; Вождови дани; Регата “Моравске тајне“; Маекс – позоришна манифестација; Демо фест – такмичење поп и рок група; Карађорђеви дани гурманлука; Масукини позоришни дани;
- Манастири Копорин и Покајница, као и црква брвнара у Крњеву су културно – историјске дестинације овог краја од изузетне културне вредности;
- Винарије „Радовановић“ и „Амбелос“ су постале високо атрактивне за посетиоце, као и импресиван развој Етно села „Моравски конаци“. Етно село „Моравски конаци“ је направљено као репрезентативно место за рекреацију и одмор. Састоји се од насеља за коначење, ресторанског комплекса са језером, малог золошког врта у оближњој шумици и духовног дела села оличеног у цркви, звонику и кућици за свештеника. Црква је посвећена Светом оцу Николи.

Активности које се реализују су: сајмови и туристичке приредбе, манифестације, односи са јавношћу, туристичко – информативна делатност, сарадња и координација активности свих

туристичких субјеката. Израђен је посебан веб сајт [www.tscvelikaplana.org](http://www.tscvelikaplana.org) са ажурирањем свих дешавања и промовисањем културно-историјских споменика, који се налазе у кружној туристичкој тури, а обухватају манастир Копорин, манастир Покајницу, Радовањски луг са црквом Захвалницом и новоизграђеним Парохијским домом, цркве брвнаре у Крњеву и Лозовику, подрум „Радовановић“, али и нове могуће дестинације као што је, примера ради, подручје на Великој Морави где се некада налазио стари мост и где је сада градско излетиште са етно рестораном „Воденица“.

Израђује се годишњи план и програм развоја и унапређења туризма у општини Велика Плана којим се дефинишу основни циљеви развоја туризма са аспекта стратешког приступа развоја туризма и активности на реализацији планова и програма са потребним финансијским средствима.

Са Економском угоститељском школом „Вук Караџић“ – смер туристички техничар ради се на образовању кадрова и стручном оспособљавању за рад у струци, у циљу ставрања услова за повећање кадрова који ће бити запослени у туризму.

Ради се на унапређењу међуопштинске, регионалне и међудржавне сарадње као што су, општина Радовиш у Македонији, Конселиће у Италији, Будва у Црној Гори, општина Бјељина у Босни и Херцеговини, општина Радече у Словеније и Кокава из Словачке.

Туристички потенцијал општине Велика Плана је огроман и реално је очекивати значајно повећање туристичког промета и прихода од туризма у наредним годинама.

Подршком развоју туризма обезбеђује се даља изградња Велике Плана као туристичке дестинације на националном тржишту и охрабрују приватне компаније и предузетници да наставе са улагањем у туристичке објекте и просторе.

### **7.5. Људски ресурси**

Највећи удео становништва у општини Велика Плана представља радно способно становништво (60%), али је овај удео мањи у односу на просек у Републици Србији. Удео младих (14,05) је, такође, мањи у односу на просек РС (15,70), а готово је дупло нижи у односу на удео старог становништва (29%). Лоша старосна структура резултат је интензивне депопулације региона (миграције и смањење броја становника) у протеклих неколико деценија.<sup>17</sup>

Удео становништва са средњом стручном спремом у укупном броју радно способног становништва је скоро за 10 одсто нижи у односу на просек РС. Слична је ситуација и код удела становништва са високом стручном спремом у односу на просек РС, где Велика Плана има свега 6% становника са високом стручном спремом у укупном броју радно способног становништва.. Радна структура указује на висок удео радно способног становништва са нижим степенима стручне спреме, што је додатно појачано одласком младих и школованих кадрова у друге градске центре.<sup>18</sup>

#### **7.5.1. Запосленост**

Број запослених у 2021. години износио је 10.495 лица, док је у 2019. било запослено 9.927 лица.

<sup>17</sup>Извор: Витална статистика, РЗС 2021.

<sup>18</sup>Извор: Попис становништва, домаћинстава и станова, РЗС

Табела 10. Број запослених/незапослених, зараде и бруто домаћи производ

Велика Плана	2019.	2020.	2021.
Број запослених	9.927	10.122	10.495
Број незапослених	2.642	2.553	2.309
Просечна нето зарада (у РСД)	48.562	51.227	56.739

\* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2021. године

**Доминантан број становника спада у категорију радно способног становништва (64,1%), што се може узети у обзир као значајан развојни потенцијал.**

Образовна структура становништва има посебан значај за привредни и друштвени развој локалне заједнице. Удео становништва са завршеном основном и средњом школом је 62% у укупном броју становника, што захтева веће ангажовање на образовању становништва кроз доквалификацију, преквалификацију и програме перманентног образовања (удео становника са завршеним вишим и високим образовањем је само 6,7%).

#### 7.5.2. Незапосленост

Према подацима из месечног статистичког билтена Националне службе за запошљавање у 2022. години у Великој Плани је евидентирано 2309 незапослених лица.<sup>19</sup>

Незапосленост је један од већих проблема општине у претходном периоду. У радној структури преовлађују старији и радници са нижим степенима школске спреме (преко 40 одсто незапослених са IV степеном стручне спреме). Апсолутни број незапослених се смањује, као и индекс, број незапослених на 1.000 становника, који је у Великој Плани мањи у односу на Републику Србију и у 2021. години износио је 63, док је у Републици Србији тај број исте године износио 67.

Просечне зараде без пореза и доприноса, у периоду од 2019–2021. бележе благи пораст. Просечна зарада у 2021. години износила је 56.739 РСД, што у односу на 2019. годину када је зарада износила 48.562 РСД бележи раст за 16,8%. И поред константног раста, зараде су нешто испод републичког просека.

Највећи удео становништва у општини Велика Плана представља радно способно становништво (60%), али је овај удео мањи у односу на просек у Републици Србији. Удео младих (14,05) је, такође, мањи у односу на просек РС (15,70), а готово је дупло нижи у односу на удео старог становништва (29%). Лоша старосна структура резултат је интензивне

<sup>19</sup> Извор: Национална служба за запошљавање, Месечни статистички билтен – јануар 2022. године

депопулације региона (миграције и смањење броја становника) у протеклих неколико деценија.<sup>20</sup>

Удео становништва са средњом стручном спремом у укупном броју радно способног становништва је скоро за 10 одсто нижи у односу на просек РС. Слична је ситуација и код удела становништва са високом стручном спремом у односу на просек РС, где Велика Плана има свега 6% становника са високом стручном спремом у укупном броју радно способног становништва. Радна структура указује на висок удео радно способног становништва са нижим степенима стручне спреме, што је додатно појачано одласком младих и школованих кадрова у друге градске центре.<sup>21</sup>

#### IV SWOT Анализа

SWOT анализа представља кључни алат у дијагнози тренутног стања сектора који су у надлежности локалне самоуправе. Преко анализе интерних и екстерних фактора, врши се идентификација главних снага и слабости локалне средине, препознају се шансе које могу послужити на путу до успеха и идентификују се препреке у остварењу унапред дефинисаних циљева.

Још једна суштински важна улога SWOT анализе јесте мапирање проблема који спутавају одрживи развој општине Велика Плана. Анализа проблема је најкритичнија фаза планирања, јер се на основу ње идентификују реална „уска грла“ којима се придаје важност, а која је важно превазићи спровођењем мера из Плана развоја, утврђују се односи „узрока и последице“ и доносе одлуке о приоритетима. Јасна анализа проблема кроз SWOT анализу, обезбеђује основу на којој се развија скуп релевантних и усмерених циљева.

SWOT анализа општине Велика Плана је обављена на сесијама у којима су учествовали представници тематских радних група и чланови Координационог тела. Анализа је обухватила следеће области:

- Јавна управа и друштвене делатности
- Инфраструктура и заштита животне средине
- Привреда и економски развој

#### 4.1. SWOT АНАЛИЗА - унапређење јавне управе и друштвених делатности

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"><li>▪ Успостављена функционална КЛЕР</li><li>▪ Опремљеност насељима објектима јавних служби</li><li>▪ Густина насељености изнад просека за Србију</li><li>▪ Уравнотежена полна структура</li><li>▪ Релативно равномеран распоред становништва по територији општине</li><li>▪ Успостављен систем основног, средњег</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>▪ Недовољна развијеност услуга е-управе</li><li>▪ Непостојање ЈУМ</li><li>▪ Непостојање/неактивност локалних Савета</li><li>▪ Недовољан број стручних сарадника у ОУ и ЈУ</li><li>▪ Преоптерећеност постојећих службеника</li></ul>

<sup>20</sup>Извор: Витална статистика, РЗС 2021.

<sup>21</sup>Извор: Попис становништва, домаћинстава и станова, РЗС

<p>и високог образовања</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Добра мрежа основних школа</li> <li>▪ Добра мрежа предшколске установе</li> <li>▪ Коришћење постојећих савремених информационих технологија у школама у свакодневном раду</li> <li>▪ Развијена права и услуге из области социјалне заштите</li> <li>▪ Добра сарадња између општинске управе и НВО на територији општине</li> <li>▪ Добра приступачност ОСИ институцијама</li> <li>▪ Квалитетна и ефикасна здравствена заштита</li> <li>▪ Право ученика средњих школа на бесплатан превоз</li> <li>▪ Право ученика основних школа на бесплатну ужину</li> <li>▪ Право деце на бесплатан боравак у вртићу</li> <li>▪ Ученичке и студентске стипендије</li> <li>▪ Право на родитељски додатак из буџета општине</li> <li>▪ Постојање Скупштинске одлуке за издвајања из буџета за верске заједнице и пројекте културе</li> <li>▪ Широки спектар спортске понуде и спортских клубова</li> <li>▪ Постојање игралишта за мале спортове у свим насељеним местима</li> <li>▪ Постојање спортских садржаја – спортске хале, отвореног базена, хиподрома, мини пич и тениских терена</li> <li>▪ Богат културни садржај у институцијама културе</li> <li>▪ Постојање културних манифестација регионалног карактера – "Масукини позоришни дани" у Великој Плани, МАЕКС – фестивал малих и експерименталних сцена у Старом Селу, "Под липом" - фестивал малих сцена у Великом Орашју, "Покајница" – ликовна колонија у Покајници, "Дани Мије Крњевца" у Крњеву</li> <li>▪ Постојање великог броја локалних</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Неповољна образовно-старосна структура запослених у општинској управи и јавним установама</li> <li>▪ Неадекватно стручно усавршавање запослених</li> <li>▪ Стручни сарадници у ОУ и ЈП недовољно обучени за коришћење дигиталних технологија и припрему и спровођење пројеката из ЕУ и других фондова</li> <li>▪ Недовољна техничка опремљеност ОУ и ЈП</li> <li>▪ Нефункционалан Географски информациони систем (ГИС)</li> <li>▪ Неефикасна комуникација са РГЗ В.Плана</li> <li>▪ Недовољно учешће грађана у процесу доношења одлука – само у оквиру обавезних јавних расправа</li> <li>▪ Неактивност КЗМ</li> <li>▪ Неадекватна омладинска политика - непостојање представника омладине у доношењу одлука, непостојање стратешких докумената за развој омладинске политике, недовољна сарадња са НВО сектором, непостојање Саветовалишта за младе, непостојање омладинског клуба и/или омладинског центра</li> <li>▪ Неразноврсност омладинских спортова</li> <li>▪ Недовољна комуникација између општинске управе и НВО на територији општине</li> <li>▪ Непостојање Програма рада удружења</li> <li>▪ Недовољна укљученост младих у локалне организације и ОЦД</li> <li>▪ Смањење броја деце у школама</li> <li>▪ Мањи број објеката за спорт</li> <li>▪ Недовољно знања и информација о могућностима финансирања рада удружења кроз међународне програме и пројекте – ЕУ фондови, стране амбасаде</li> <li>▪ Прекид организоване смотре</li> </ul>
---	---

<p>медија</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Велики број историјских налазишта и знаменитости</li> <li>▪ Богато природно окружење</li> </ul>	<p>рецитатора</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Непокривеност општине видео надзором</li> <li>▪ Не спроводи се едукација ученика из области безбедности и безбедности саобраћаја</li> <li>▪ Мали број пројеката и иницијатива за јавно-приватна партнерства</li> <li>▪ Неуређене и неискоришћене јавне зелене површине (паркови) који је потребно инфраструктурно опремити и уредити</li> <li>▪ Неуређена саобраћајна инфраструктура у близини школа - лоша хоринзонтална и вертикална сигнализација</li> <li>▪ Растући број старог становништва којима је потребно пружити социјалне и здравствене услуге, пре свега у сеоском подручју</li> <li>▪ Непостојање азила за псе луталице</li> <li>▪ Неуређена сточна гробља</li> </ul>
<p><b>ШАНСЕ</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ ИПА и национални фондови (IPARD II, СВС Румунија-Србија, Дунавска стратегија, субвенције и подстицаји)</li> <li>▪ Регионална и прекогранична сарадња</li> <li>▪ Подршка централних органа власти и ресорних министарстава</li> <li>▪ Могућност финансирања кроз јавно-приватна партнерства</li> <li>▪ Сарадња са цивилним сектором у припреми и реализацији предлога пројеката</li> <li>▪ Наставак процеса придруживања ЕУ и преговора са ЕУ о испуњењу поглавља 22</li> <li>▪ Нови програми за запошљавање особа са инвалидитетом, жртава насиља, самохраних родитеља и сл.</li> </ul>	<p><b>ПРЕТЊЕ</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Велика миграција становништва, одлазак младих образованих кадрова, у иностранство или развијене центре</li> <li>▪ Одлазак младих спортиста због бољих услова</li> <li>▪ Недовољно промовисане добре праксе у раду ЈЛС, које могу да усвајају остале ЈЛС</li> <li>▪ Недовољан износ наменских трансфера из РС – здравство, образовање, социјална заштита, итд.</li> <li>▪ Велики број пензионера са најнижим примањима</li> <li>▪ Лоша социо-економска ситуација у РС</li> <li>▪ Лош економски положај просветних, социјалних и здравствених радника и службеника у општинској управи, јавним предузећима и установама (утиче на рад и мотивисаност за рад)</li> <li>▪ Велики број једночланих/двочланих старачких домаћинстава на селу</li> </ul>



	<ul style="list-style-type: none"> <li>Старо становништво – старење популације (негативан природни прираштај)</li> </ul>
--	--

#### 4.2. SWOT АНАЛИЗА - развој инфраструктуре и заштите животне средине

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> <li>Повољан гео-стратешки положај – близина аутопута, Дунава, Београда - железнички и друмски саобраћај</li> <li>Постојање важећих просторно - планских докумената</li> <li>Постојање функционалних јавних предузећа</li> <li>Добра покривеност водоводном и канализационом мрежом у урбаној средини</li> <li>Већина јавних објеката и институција је енергетски санирана</li> <li>Проширена комунална инфраструктура</li> <li>Природни системи – квалитетне пољопривредне површине</li> <li>Природни ресурси – богатство подземним водама, минералне сировине</li> <li>Заштићена природна добра, споменици природе</li> <li>Ловишта и риболовне зоне и подручја</li> <li>Пејзажно-амбијентални простори карактеристични за Поморавље и Шумадију</li> <li>Аутохтоне биљне и животињске врсте</li> <li>Јавно ЛЕД осветљење је изграђено у већини насељених места</li> <li>Задовољавајући интернет саобраћај</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Застарела и неразвијена јавна инфраструктура у руралним подручјима (комунална, институционална)</li> <li>Лоше стање појединих јавних објеката (у руралним срединама)</li> <li>Лоша сеоска путна инфраструктура и повезаност</li> <li>Дотрајалост главне саобраћајне мреже (регионални путни правци)</li> <li>Неискоришћеност железничког саобраћаја</li> <li>Нерешени имовинско-правни односи – неусклађеност непокретности са чињеничним стањем</li> <li>Непостојање пешачке и бициклистичке инфраструктуре</li> <li>Неуређени атарски путеви</li> <li>Неадекватна вертикална и хоризонтална сигнализација</li> <li>Нефункционалан ГИС систем – недостатак стручних кадрова за управљање системом</li> <li>Недостатак пројектно-техничке документације за инвестиције у инфраструктурне радове</li> <li>Дотрајалост појединих водоводних мрежа – део мреже „Барајевица“ Велика Плана, део мреже у Крњеви и Старом селу</li> <li>Неадекватна канализациона инфраструктура – „Барајевица“ Велика Плана</li> <li>Непостојање атмосферске канализације</li> <li>Застарелост постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ) – високи трошкови одржавања</li> </ul>

	<p>система</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Испуштање отпадних вода кроз канализациони систем директно у водотокове</li> <li>▪ Неадекватан систем управљања отпадом</li> <li>▪ Недовољна одрживост уклоњених дивљих депонија</li> <li>▪ Низак ниво комуналне опремљености насеља у сегменту прикупљање и одвођење отпадних вода, пречишћавање и третман</li> <li>▪ Локални регистар загађивача није у потпуности успостављен</li> <li>▪ Недовољно коришћење ресурса – пољопривредних и шумских</li> <li>▪ Нема новог планског пошумљавања</li> <li>▪ Недовољно искоришћени потенцијали обновљивих извора енергије</li> <li>▪ Недовољна заштита од природних непогода (неуређеност речних токова и мали проценат противградних мрежа)</li> <li>▪ Недовољно људства за контролу загађења</li> <li>▪ Недовољна информисаност становништва о питањима заштите животне средине</li> <li>▪ Недовољна еколошка свест грађана о потреби поштовања прописа о заштити животне средине</li> <li>▪ Непостојање едукативних радионица за пољопривредне произвођаче и предузетнике о заштити животне средине, о третману отпада, о загађењу земљишта и вода, итд.</li> <li>▪ Непостојање пијаца у насељеним местима – само једна пијаца у В. Плани</li> <li>▪ Непостојање азила за псе и мачке</li> <li>▪ Сточна гробља нису формирана</li> </ul>
<p><b>ШАНСЕ</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Доступни републички и ЕУ фондови – Миинистарство за јавна улагања, ЕУ</li> </ul>	<p><b>ПРЕТЊЕ</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Неспровођење мера заштите</li> <li>▪ Неплански развој привредних</li> </ul>

<p>фондови и други билатерални фондови и донатори</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Доношење нове и усаглашавање постојеће законске регулативе у области заштите животне средине са ЕУ прописима</li> <li>▪ Регионална и прекогранична сарадња – међуопштинско и регионално повезивање и сарадња у области заштите животне средине</li> <li>▪ Јачање аутентичности и компаративних предности за различите видове туристичких и рекреативних активности: излети, лов, риболов, едукациони туризам</li> <li>▪ Формирање пловног пута кроз корита реке Мораве</li> <li>▪ Могућност коришћења обновљивих извора енергије - постојање фабрике за производњу соларних панела</li> <li>▪ Уређивање обале реке Мораве</li> <li>▪ Субвенционисање пољопривредника</li> <li>▪ Повећано интересовање за сеоски туризам</li> <li>▪ Коришћење природних ресурса</li> <li>▪ Очувана природна богатства</li> <li>▪ Укључивање већег броја људи и институција у процес промоције заштите животне средине</li> <li>▪ Подстицај фирмама које се баве рециклажом отпада</li> <li>▪ Сарадња са политичким чиниоцима</li> </ul>	<p>капацитета</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Неконтролисана пољопривредна производња</li> <li>▪ Непланска сеча шума</li> <li>▪ Проширење грађевинског фонда</li> <li>▪ Претварање пољопривредног земљишта у индустријско земљиште</li> <li>▪ Ниске плате високообразовног кадра техничке струке</li> <li>▪ Миграција становништва и пад наталитета</li> <li>▪ Смањење водних ресурса</li> <li>▪ Утицај експлоатације минералних сировина на животну средину</li> <li>▪ Прекомерна употреба хемијских средстава у пољопривредној производњи</li> <li>▪ Честе елементарне непогоде</li> <li>▪ Загађеност површинских вода</li> <li>▪ Велика Морава дотиче већ загађена на ово подручје</li> <li>▪ Индустрије које су загађивачи животне средине</li> <li>▪ Лоша финансијска и економска ситуација у Републици Србији и недовољно средстава у локалном и републичком буџету за улагање у инфраструктуру</li> <li>▪ Споро напредовање у приступању ЕУ и могућности коришћења одговарајућих ЕУ фондова</li> <li>▪ Лимитиране надлежности општине</li> <li>▪ Финансијска зависност (условљеност) ЈЛС у односу на Републику</li> <li>▪ Нерационално постављање одређених инфраструктурних захтева у малим сеоским срединама</li> <li>▪ Република Србија је високо зависна од увоза фосилних горива/несигурност у снабдевању енергентима</li> <li>▪ Климатске промене</li> </ul>
---	--

#### 4.3. SWOT анализа - развој привреде

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Стратешки врло повољан географско – саобраћајни положај:</li> <li>- паневропски коридор X</li> <li>- централни положај у Србији</li> <li>- магистрална железничка пруга</li> <li>- магистралн пут Е 75</li> <li>- близина београдског метрополитена</li>   <li>▪ Релативна и добра повезаност са Београдом (значајан потрошач пољопривредних производа)</li> <li>▪ Међуинституционална сарадња</li> <li>▪ Предуслови за пољопривредну производњу (повољна умерено континентална клима, квалитетно земљиште, богати водни ресурси)</li> <li>▪ Постојање важећих просторно - планских докумената</li> <li>▪ Хетерогене регионалне предиспозиције за пољопривредну производњу (воћарство и виноградарство, ратарство, повртарство, сточарство, пчеларство, рибарство)</li> <li>▪ Потенцијали за органску производњу</li> <li>▪ Земљишни фонд доброг квалитета, комасација је изведена на највећем делу земљишта у долини Велике Мораве што пружа могућности за развој свих врста ратарске производње</li> <li>▪ Могућност наводњавања великог дела обрадивих површина (ратарство)</li> <li>▪ Повољан однос обрадивих површина и пољопривредног становништва</li> <li>▪ Потенцијали за коришћење обновљиве енергије</li> <li>▪ Различити потенцијали за развој руралног туризма (богато природно и културно наслеђе, гастрономија, манифестације)</li> <li>▪ Организоване ПСС службе</li> <li>▪ Постојање великог броја пољопривредних удружења</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Дотрајалост главне саобраћајне мреже (регионални путни правци)</li> <li>▪ Лоша сеоска путна инфраструктура и повезаност</li> <li>▪ Неискоришћеност железничког саобраћаја</li> <li>▪ Нерешени имовинско-правни односи – неусклађеност непокретности са чињеничним стањем</li> <li>▪ Непостојање пешачке и бицикличке инфраструктуре</li> <li>▪ Неадекватна вертикална и хоризонтална сигнализација</li> <li>▪ Нефункционалан ГИС систем – недостатак стручних кадрова за управљање системом</li> <li>▪ Недостатак пројектно-техничке документације за инвестиције у инфраструктурне радове</li> <li>▪ Земљиште у радним зонама није у власништву општине</li> <li>▪ Недовољна инфраструктурна опремљеност индустријских зона</li> <li>▪ Непостојање Привредног савета</li> <li>▪ Недовољан контакт са дијаспором</li> <li>▪ Уситњеност земљишних поседа (комасација није спроведена до краја)</li> <li>▪ Недостатак означеног винског пута</li> <li>▪ Недовољно искоришћени потенцијали ОИЕ</li> <li>▪ Уситњеност поседа</li> <li>▪ Екстензивна пољопривредна производња и недовољна заступљеност производње исплативих производа</li> <li>▪ Недовољна примена технологије у пољопривредној производњи - противградна заштита, системи за наводњавање и одводњавање, осигуравање засада</li> <li>▪ Застарелост пољопривредне механизације и лоша сетвена структура</li> <li>▪ Недостатак прерађивачких капацитета</li> </ul>

<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Традиција и искуство пољопривредних произвођача</li> <li>▪ Традиционална знања и технологије (прехрамбене прерађевине, традиционални занати, рукотворине)</li> <li>▪ Успостављене индустријске зоне – дефинисане и предвиђене планском документацијом</li> <li>▪ Проширена индустријска зона</li> <li>▪ Инфраструктурна опремљеност насеља у општини В. Плана (вода, струја, гас, оптика)</li> <li>▪ Постојање важећих просторно-планских докумената</li> <li>▪ Изграђени индустријски капацитети (“Гоша”, Кланица)</li> <li>▪ Постојање винарија и винске културе</li> <li>▪ Природни ресурси – богатство подземним водама, минералне сировине</li> <li>▪ Заштићена природна добра амбијентално пејзажне целине и простори, споменици природе</li> <li>▪ Ловишта и риболовне зоне и подручја</li> <li>▪ Велики број туристичко-угоститељских објеката</li> <li>▪ Категорисан смештај</li> <li>▪ Развијен манифестациони туризам</li> <li>▪ Постојање активне Туристичке организације Велика Плана</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Недовољна обученост пољопривредних произвођача у складу са савременим трендовима</li> <li>▪ Недовољна информисаност пољопривредних произвођача о могућностима финансирања кроз фондове</li> <li>▪ Неадекватна политика субвенционисања привреде, пољопривреде, туризма, младе и жене предузетнице</li> <li>▪ Недостатак обједињене туристичке понуде и неискоришћеност туристичких потенцијала</li> <li>▪ Поједини потенцијали културно-природног наслеђа запуштени и руинирани</li> <li>▪ Лоша означеност туристичких локалитета</li> <li>▪ Лоша инфраструктурна опремљеност туристичких локалитета</li> <li>▪ Недовољни смештајни капацитети за поједине видове туриста</li> <li>▪ Недовољна презентација туристичких потенцијала</li> <li>▪ Неорганизованост носилаца туристичке понуде</li> <li>▪ Недовољна сарадња са установама културе и спортским организацијама</li> <li>▪ Недостатак квалификоване радне снаге</li> <li>▪ Недостатак туристичких водича</li> <li>▪ Непостојање стратешких докумената из области локалног развоја и омладинске политике на локалном нивоу</li> </ul>
<p><b>ШАНСЕ</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Планирана изградња аутопута и реконструкција пруге кроз Источну Србију (Црноморски коридор)</li> <li>▪ Еколошка, културна и економска интеграција са околином</li> <li>▪ Атрактивност за донаторске фондове и ресорна министарства за улагање у привредни амбијент (транзитно подручје, децентрализација функција и</li> </ul>	<p><b>ПРЕТЊЕ</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Лоши демографски показатељи – депопулација, негативни природни прираштај, старење становништва, мала густина насељености, гашење села...</li> <li>▪ Неповољна образовна структура становништва</li> <li>▪ Низак степен образовања руралног становништва/велики одлив</li> </ul>

<p>садржаја Београда...)</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Ближе повезивање са трговинским ланцима и носиоцима привредног развоја (ДИС, ДЕЛТА)</li> <li>▪ Повећање броја транзитних туриста (према Грчкој и Црном мору)</li> <li>▪ Приступ ЕУ, међународним и националним фондовима за развој пољопривредне производње, агробизниса и предузетништва – Ипард, Фонд за развој, прекогранична сарадња</li> <li>▪ Успостављање добре међуопштинске и прекограничне сарадње на пројектима од заједничког значаја</li> <li>▪ Коришћење обновљивих извора енергије</li> <li>▪ Брендирање и дефинисање географског порекла производа</li> <li>▪ Развој компатибилних делатности – домаћа радиност, занатске услуге</li> <li>▪ Организовање пољопривредника и ширење предузетништва (задруге и газдинства)</li> <li>▪ Потражња за извозом пољопривредних производа, посебно органске производње</li> <li>▪ Могућност за изградњу прерађивачких капацитета</li> <li>▪ Сарадња са привредницима и пољопривредницима из окружења, могућност удруживања на бази кластера</li> <li>▪ Пораст тражње туриста за неистражене природне лепоте, манифестациони и сеоски туризам</li> <li>▪ Међународни споразуми (ЕУ, ЦЕФТА, итд.)</li> </ul>	<p>образованих кадрова</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Менталитет (отпор променама)</li> <li>▪ Слаба доступност појединих тржишта</li> <li>▪ Недостатак средстава (доступност кредита и субвенција, инвеститори)</li> <li>▪ Слаба кредитна способност пољопривредног становништва</li> <li>▪ Нереформисана законска регулатива (дуготрајне и захтевне административне процедуре,</li> <li>▪ нерегулисан социјални статус пољопривредника)</li> <li>▪ Недовољна међу-секторска сарадња</li> <li>▪ Значајне површине пољопривредног земљишта се не обрађују</li> <li>▪ Нередовно одржавање путне инфраструктуре у надлежности Р. Србије</li> <li>▪ Нарушавање квалитета животне средине - неконтролисана употреба хемијских средстава и тиме загађивање подземних вода</li> <li>▪ Заузимање квалитетног пољопривредног земљишта од стране других корисника</li> <li>▪ Глобална енергетска и економска криза</li> <li>▪ Здравствена угроженост – пандемије, епидемије, пораст хроничних болесника</li> <li>▪ Глобално загревање суше и непогоде</li> <li>▪ Општина нема могућност управљања заштићеним природним добрима</li> <li>▪ Нестабилно тржиште пољопривредних производа</li> <li>▪ Непостојање гарантоване цене пољопривредних производа</li> </ul>
--	---

## V Визија општине Велика Плана

Визија развоја општине Велика Плана до 2029. године је настала кроз процес консултација са заинтересованим странама и представља жељено стање будућности, промену коју треба

остварити у планском периоду кроз реализацију предложених мера, а самим тим и достизање дефинисаних приоритетних циљева. За општину Велика Плана је дефинисана следећа визија:

### ОПШТИНА ВЕЛИКА ПЛАНА 2029. ГОДИНЕ

Јединственог географског положаја у централном делу Србије, атрактивна за бизнис и породицу, богатог културно-историјског наслеђа са развијеном туристичком понудом.

Значајан индустријски и пољопривредни субјект на плодном поморавском земљишту.

## VI Приоритетни циљеви и мере

Развој Општине Велика Плана у периоду 2023–2029. године ће се реализовати кроз следећа три развојна правца:

- **Развојни правац 1 – Унапређење јавне управе и друштвених делатности**
- **Развојни правац 2 - Инфраструктура и заштита животне средине**
- **Развојни правац 3 – Развој привреде**

Реализација приоритета у оквиру развојних правца општине Велика Плана намеће потребу предузимања низа активности са значајним инвестиционим улагањима у физичке ресурсе, социјалне мреже, физичку инфраструктуру, раст конкурентности, јавне сервисе, животну средину, итд., са циљем да сви видови подршке у приоритетним областима морају расти у односу на почетни ниво ради остварења планираних циљева. У наставку је табеларни приказ приоритета општине Велика Плана дефинисаних кроз приоритетне циљеве и мере које ће довести до остварења приоритетних циљева за сваки појединачни развојни правац:

Развојни правац 1 - Јавна управа и друштвене делатности	Развојни правац 2 - Инфраструктура и заштита животне средине	Развојни правац 3 – Привреда и економски развој
<b>Приоритетни циљ 1.1.</b> Успостављен систем ефикасне јавне управе по мери грађана и привреде	<b>Приоритетни циљ 2.1.</b> Успостављен функционалан и одржив систем управљања отпадом	<b>Приоритетни циљ 3.1.</b> Створена повољна пословна клима за домаће и стране инвестиције

<b>Приоритетни циљ 1.2.</b> Унапређен квалитет и повећана доступност услуга здравствене и социјалне заштите	<b>Приоритетни циљ 2.2.</b> Обезбеђена доступност и одрживо управљање водом	<b>Приоритетни циљ 3.2.</b> Обезбеђени услови за развој одрживе пољопривредне производње и прерађивачке индустрије
<b>Приоритетни циљ 1.3.</b> Унапређени и промовисани културни садржаји	<b>Приоритетни циљ 2.3.</b> Створени услови за очување здраве животне средине	<b>Приоритетни циљ 3.3.</b> Створени услови за развој одрживог туризма
<b>Приоритетни циљ 1.4.</b> Обезбеђено подстицајно окружење за децу и младе	<b>Приоритетни циљ 2.4.</b> Побољшана саобраћајна и остала инфраструктура	

Предлог мера за достизање приоритетних циљева по правцима развоја

<b>Развојни правац 1 – Унапређење јавне управе и друштвених делатности</b>	
<b>Приоритетни циљ</b>	<b>Мере за остварење приоритетног циља</b>
<b>Приоритетни циљ 1.1.</b> <b>Успостављен систем ефикасне јавне управе по мери грађана и привреде</b>	МЕРА 1.1.1. Подизање капацитета јавне управе за спровођење принципа добре управе МЕРА 1.1.2. Подстицање сарадње, партнерстава и локалних иницијатива МЕРА 1.1.3. Унапређен систем безбедности и реаговања у ванредним ситуацијама
<b>Приоритетни циљ 1.2.</b> <b>Унапређен квалитет и повећана доступност услуга здравствене и социјалне заштите</b>	МЕРА 1.2.1. Унапређење постојећих и увођење нових услуга социјалне заштите МЕРА 1.2.2. Оснивање Центра за развој услуга социјалне заштите МЕРА 1.2.3. Подршка социјалној инклузији осетљивих група МЕРА 1.2.4. Стварање услова за спровођење квалитетних услуга здравствене заштите
<b>Приоритетни циљ 1.3.</b> <b>Унапређени и промовисани културни садржаји</b>	МЕРА 1.3.1. Креирање и реализација квалитетних културних садржаја МЕРА 1.3.2. Унапређени капацитети установа културе МЕРА 1.3.3. Промоција општинских културно – историјских манифестација и догађаја



	МЕРА 1.3.4. Ревитализација културно-историјских споменика
<b>Приоритетни циљ 1.4. Обезбеђено подстицајно окружење за децу и младе</b>	МЕРА 1.4.1. Унапређење система основног и средњег образовања МЕРА 1.4.2. Побољшани инфраструктурни капацитети у спорту МЕРА 1.4.3. Подршка унапређењу успеха у спорту МЕРА 1.4.4. Проширење капацитета за потребе предшколског образовања и васпитања МЕРА 1.4.5. Унапређени постојећи механизми за повећање квалитета живота младих

## Развојни правац 2 - Инфраструктура и заштита животне средине

Приоритетни циљ	Мере за остварење приоритетног циља
<b>Приоритетни циљ 2.1. Успостављен функционалан и одржив систем управљања отпадом</b>	МЕРА 2.1.1. Подизање капацитета предузећа РWW d.o.o. Niš – огранак Велика Плана за управљање комуналним отпадом МЕРА 2.1.2. Унапређење система за примарну сепарацију отпада МЕРА 2.1.3. Повећање покривености територије услугом сакупљања и примарном сепарацијом отпада МЕРА 2.1.4. Програми подизања еколошке свести грађана
<b>Приоритетни циљ 2.2. Обезбеђена доступност и одрживо управљање водом</b>	МЕРА 2.2.1. Изградња, одржавање и унапређење водоводног система МЕРА 2.2.2. Изградња, одржавање и унапређење постројења за прераду воде за пиће (ППВ) МЕРА 2.2.3. Уређење водотокова и заштита од штетног дејства вода МЕРА 2.2.4. Увођење, примена, унапређење и развој управљачких система
<b>Приоритетни циљ 2.3. Створени услови за очување здраве животне средине</b>	МЕРА 2.3.1. Изградње, одржавање и унапређење канализационог система за отпадне и атмосферске воде МЕРА 2.3.2. Изградња, одржавање и унапређење постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ) МЕРА 2.3.3. Увођење, примена, унапређење и развој управљачких система

	<p>МЕРА 2.3.4. Унапређење система енергетске ефикасности и енергетске ефикасности јавних и приватних објеката</p> <p>МЕРА 2.3.5. Развој система мониторинга и заштите природних добара и предела</p>
<p><b>Приоритетни циљ 2.4.</b> <b>Побољшана саобраћајна и остала инфраструктура</b></p>	<p>МЕРА 2.4.1. Планирање урбаног развоја и пројектовање</p> <p>МЕРА 2.4.2. Реконструкција постојеће и изградња нове саобраћајне инфраструктуре</p> <p>МЕРА 2.4.3. Унапређење саобраћајне безбедности и постављање саобраћајне сигнализације</p> <p>МЕРА 2.4.4. Одржавање и изградња остале инфраструктуре</p> <p>МЕРА 2.4.5. Одржавање и унапређење система јавне расвете</p>

Развојни правац 3 – Привреда и економски развој	
Приоритетни циљ	Мере за остварење приоритетног циља
<p><b>Приоритетни циљ 3.1.</b> <b>Створена повољна пословна клима за домаће и стране инвестиције</b></p>	<p>МЕРА 3.1.1. Подршка мерама активне политике запошљавања</p> <p>МЕРА 3.1.2. Креирање и спровођење континуираног програма подршке развоју предузетништва (финансијске и нефинансијске мере)</p> <p>МЕРА 3.1.3. Инфраструктурно опремање и промоција пословних зона</p>
<p><b>Приоритетни циљ 3.2.</b> <b>Обезбеђени услови за развој одрживе пољопривредне производње и прерађивачке индустрије</b></p>	<p>МЕРА 3.2.1. Стварање услова за укупњавање и уређење земљишних поседа</p> <p>МЕРА 3.2.2. Подршка развоју агроиндустријског сектора</p> <p>МЕРА 3.2.3. Подстицање производње и пласмана традиционалних пољопривредних производа</p> <p>МЕРА 3.2.4. Унапређење стручности и вештина пољопривредних произвођача</p>
<p><b>Приоритетни циљ 3.3.</b> <b>Створени услови за развој одрживог туризма</b></p>	<p>МЕРА 3.3.1. Програми подршке за развој руралног туризма</p> <p>МЕРА 3.3.2. Изградња туристичке инфраструктуре на кључним локалитетима са потенцијалом за развој туризма</p> <p>МЕРА 3.3.3. Формирање и промоција јединственог туристичког производа</p> <p>МЕРА 3.3.4. Хоризонтално повезивање актера</p>

	туристичког развоја МЕРА 3.3.5. Валоризација културно-историјских и верских туристичких ресурса
--	---

## РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 1 – Унапређење јавне управе и друштвених делатности

### ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.1. Ефикасна управа по мери грађана и привреде

Ефикасна управа подразумева квалитетно пружање услуга грађанима и привреди, без великих трошкова и чекања у редовима.

Иако се, у последње време, велики напори улажу у успостављање електронске управе, која нужно обезбеђује смањење административних трошкова и јединствену политику услуга, процес повећања доступности е-услуга грађанима и привреди се успорено одвија. Узроци томе су: неусклађеност интерних аката са прописима који регулишу електронску управу и електронско пословање, недовољно доступне и јасне информације о услугама, низак ниво свести службеника и грађана о значају дигитализације и јачању поверења у електронске услуге у односу на традиционалне облике, стара опрема (рачунари са софтверима који не могу да подрже коришћење функционалности е-управе).

Општинска управа општине Велика Плана користи информациони систем кроз који се издају матичне књиге и води евиденцију о уверењима из књиге држављана. У употреби је информациони систем еТуриста за категоризацију угоститељских објеката које врше локалне самоуправе, као и Централна евиденција обједињених процедура за издавање грађевинских дозвола (ЦЕОП).

Не постоји јединствено управно место (ЈУМ), које би у великој мери олакшало и убрзало процес остваривања права грађана.

Општина Велика Плана је оснивач 6 јавних установа и 3 јавна предузећа. Према расположивим подацима у 2022. години у јавним установама је било запослено 185 запослених и 293 у јавним установама. Електронски систем размене података између ОУ и јавних предузећа и установа – оптика није успостављен, па самим тим процес размене података између институција није безбедан.

Анализом проблема утврђено је да општинска управа општине Велика Плана не располаже довољним и одговарајућим кадровским и техничким капацитетима, како би ефикасно и делотворно обављала своје функције и пружала услуге грађанима. Томе доприноси неусклађеност систематизације радних места са стварним потребама, као и недовољан број стручних кадрова, те су компетентни запослени преоптерећени задацима како из својих тако и из других области. Слична ситуација увиђа се и у јавним установама и предузећима у Великој Плани. Млади одлазе на студије у универзитетске центре Србије, или на привремени рад, нарочито у Београд и у малом броју се враћају.

Такође, присутна је нефлексибилност запослених у односу на целоживотно учење и усавршавање знања. Постоји и отпор према новим технологијама, што умањује ефикасност и ефективност у раду. Не постоји широка свест о значају ИТ сектора, док се због недостатака финансијских средстава мало улаже у изградњу и унапређење ИКТ ресурса. У многим установама не постоји ИТ одељење, већ радна места са једним извршиоцем који су задужен за одржавање система и опреме и у исто време техничка и технолошка решења.

Да би се циљ успешно имплементирао, неопходна је реорганизација запослених кроз развој кадрова, запошљавање стручних кадрова у циљу унапређења ефикасности и ефективности радних процеса.

Стручно усавршавање запослених треба да прати адекватна техничка опремљеност за спровођење иновативних услуга, како у општинској управи, тако и у јавним предузећима и установама.

**Показатељи учинка (индикатори) који се односе на ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.1 са базним и циљним вредностима**

Показатељ учинка	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вред.	Извор провере
Успостављено јединствено управно место (ЈУМ) у општинској управи	Не/Делимично/Да	2023.	Не	2029.	Да	Извештај о раду ОУ
Број обрађених предмета у ОУ	Број	2023.	5780	2029.	6642	
Удео корисника електронских услуга ОУ на територији ЈЛС у односу на укупан број становника	%	2023.	Није праћено	2029.	50	Локални индекс е-управе

**Допринос Циљевима одрживог развоја (ЦОР)**

- **ЦОР 16: Постизање мирољубивих и инклузивних друштава и владавине права и изградња одговорних институција.**
- **Подциљ 16.6. Развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима**

**Мере за постизање приоритетног циља 1.1.**

**МЕРА 1.1.1. Подизање капацитета јавне управе за спровођење принципа добре управе**

**Опис:**

Увођењем е-услуга, као и јединственог управног места (ЈУМ) постиже се размена података без размене докумената и сходно томе уштеда у локалној самоуправи.

Имајући у виду да не постоји електронски систем размене података између ОУ и јавних предузећа и установа – оптика, реализацијом ове мере повећала би се безбедност размене података.

Овом мером предвиђено је и ревидирање и стављање у функцију Географског информационог система (ГИС-а), који пружа нове могућности у манипулацијама просторним подацима. Скоро 80% одлука у локалној самоуправи односи се на просторна питања, на пример, катастарске парцеле, катастар водова, управљање земљиштем и планирање.

Поред тога, обавеза локалне самоуправе, јавних предузећа и установа, да услуге које пружају буду

квалитетне и ефикасне, тражи увођење нових технологија које то обезбеђују. Применом ГИС-а може се очекивати повећање ефикасности и смањење трошкова у администрацији, бржи и бољи процес одлучивања и боља повезаност са грађанима.

Кључни принципи добре управе јесу управо професионализација кадрова и сходно томе, први корак подразумева спровођење програма стручног усавршавања запослених у јавним предузећима и установама према установљеним потребама (интерно истраживање потреба за стручним усавршавањем). Такође, неопходно је приближити запосленима значај примене процеса оцењивања како би се исти додатно мотивисали за посао.

Кроз ову меру неопходно је обезбедити и нову ИТ опрему која ће омогућити несметано спровођење е-услуга. Потребно је заменити старе рачунаре и опрему, која успорава и отежава обављање радних задатака и отвара могућност јављања отпора службеника који раде на пружању е-услуга, извршити реконструкцију мреже у циљу безбедне размене докумената и информација итд.

У оквиру ове мере предвиђене су следеће активности :

- увођење нових електронских услуга (јединствено управно место, итд.)
- ревидирање и стављање у функцију Географског информационог система - ГИС-а
- успостављање механизма и система континуираног усавршавања запослених у ОУ, ЈП и ЈУ
- унапређење техничких капацитета општинске администрације и јавних предузећа и установа (унапређење информатичке опреме, реконструкција мреже, успостављање система размене података између ОУ и јавних предузећа и установа – оптика)
- увођење система заштите и безбедности

**Тип мере:** информативно-едукативна/обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** Влада РС/буџет општине Велика Плана

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** ОУ/Одељење за друштвене делатности, ЈП и ЈУ

**Други учесници у спровођењу:** Надлежна министарства

**Период спровођења:** средњи, 3 до 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број електронских услуга које се пружају грађанима	Број	2023.		2029.		Извештај о раду ОУ
Број електронских услуга које се пружају привреди	Број	2023.		2029.		Извештај о раду ОУ
Процент издвајања из буџета за стручно усавршавање запослених у ОУ	%	2023.	0,03	2029.	1	Извештај о извршењу буџета

#### **МЕРА 1.1.2. Подстицање сарадње, партнерстава и локалних иницијатива**

**Опис:**

Савремени услови пословања намећу потребу заједничког решавања проблема, на основу свих идентификованих потреба. Како би се потребе реално сагледале, неопходно је да локална самоуправа створи механизам који ће укључивати све грађане у процес доношења одлука, али и пружити могућност предлагања различитих иницијатива. То се може постићи једино кроз активан рад скупштинских тела,

Савета за разне области, анкетирањем грађана, као и усаглашавањем аката локалне самоуправе који ће истаћи обавезност међуинституционалне сарадње и стварање партнерстава.

У оквиру ове мере предвиђене су следеће активности :

- континуирано укључивање грађана и привреде у процес доношења општинских одлука
- стимулисање међусекторске сарадње/партнерстава/иницијатива
- усаглашавање локалних политика са националним и ЕУ политикама и праксама у различитим областима: родне равноправности, маргинализованих група, запошљавања, социјалне политике, образовања итд.

**Тип мере:** информативно-едукативна

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** Влада РС/буџет општине Велика Плана

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, Скупштинска радна тела

**Други учесници у спровођењу:** Грађани, НВО сектор

**Период спровођења:** средњи, 3 до 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број градова и општина са којима је успостављена регионална сарадња	Број	2023.	11	2029.	11	Извештај о раду ОУ Меморандуми о сарадњи
Број грађана који учествују у јавним расправама приликом доношења општинских одлука	Број	2023.		2029.		Извештај о раду ОУ Извештаји о раду Савета

### МЕРА 1.1.3. Унапређен систем безбедности и реаговања у ванредним ситуацијама

**Опис:**

Локална самоуправа општине Велика Плана улаже велике напоре да своју средину учини безбедном за живот грађана.

Веома важан сегмент представља безбедност грађана, посебно безбедност деце у саобраћају, који мора бити праћен применом одговарајућих података о обележјима безбедности саобраћаја на локалном нивоу.

То истиче важност едукације грађана, а посебно деце, како о примени правила безбедности у саобраћају, тако и реаговања у кризним ситуацијама.

Реализацијом ове мере, обезбедиће се подршка раду Савета за безбедност, који ће спроводити активности у складу са опредењим средствима из буџета ЛС или екстерних извора.

Мером је предвиђено и успостављање система видео надзора на територији општине (на свим прилазима, већим раскрсницама и улицама, и јавним објектима и институцијама).

У оквиру ове мере предвиђене су следеће активности :

- израда процене ризика и планова заштите
- организовање обука и радионица за реаговање у ванредним ситуацијама (поплава, пожар, хемијска или биолошка опасност)
- успостављање система видео надзора на територији општине (на свим прилазима, већим раскрсницама и улицама, и јавним објектима и институцијама)
- подршка раду Савета за безбедност (програми едукације у основним и средњим школама о

безбедности у саобраћају) - унапређење и одржавање саобраћајне сигнализације и успоривача саобраћаја у близини школа и предшколских установа						
<b>Тип мере:</b> информативно-едукативна/обезбеђење добара и пружање услуга <b>Процена потребних финансијских средстава:</b> <b>Могући извори финансирања:</b> Влада РС/буџет општине Велика Плана <b>Одговорност за спровођење (носилац мере):</b> Локална самоуправа, Савет за безбедност <b>Други учесници у спровођењу:</b> МУП <b>Период спровођења:</b> средњи, 3 до 5 година						
Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број одржаних састанака Савета за безбедност, годишње	Број	2023.	1	2029.	7	Извештај о раду Савета за безбедност
Број инсталираних камера за видео надзор на улицама и јавним институцијама	Број	2023.	1	2029.	6	Извештај о раду ОУ
Број инсталираних успоривача саобраћаја	Број	2023.	1	2029.	2	Извештај о раду ОУ

**ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.2. Унапређен квалитет и повећана доступност услуга здравствене и социјалне заштите**

Социјалну заштиту на територији општине Велика Плана спроводе установе из области социјалне заштите: Центар за социјални рад Велика Плана, основан 1977. године и Центар за породични смештај и усвојење „МИЛОШЕВАЦ“ – Милошевац, који је почео са радом 1931. године и кроз њега је до данас прошло преко 4500 деце.

Брига о социјално угроженима и старима један је од важних аспеката друштвеног развоја. Број корисника социјалне заштите 2018. године износио је 3,973 , а 2021. године 3,294, што је за 21% више него 2018. Приметан је значајан раст броја пунолетних лица која користе услуге центра.

Удео корисника новчане социјалне помоћи у укупном броју становника је 2021. године био 4%, што је било више од 3,5%, колико је износио удео корисника новчане социјалне помоћи на нивоу Републике Србије. Просечна пензија у Великој Плани износила је 21.603 динара. Расходи за социјално осигурање и социјалну заштиту по становнику су порасли у периоду 2011-2021. године са 507 динара на 899 динара.

У Милошевцу постоји Центар за породични смештај деце „Рада Ђулић Младеновић – Црна“ који организује и непосредно врши смештај деце без родитељског старања у хранитељске породице, врши увид у рад и пружа стручну помоћ породицама којима су деца поверена на чување и васпитање све док се не обезбеде услови за повратак у породици порекла, односно до оспособљавања за самосталан живот.

Капацитет попуњености установе је око 50%. Установа збрињава и прима на смештај све више деце са одређеним тешкоћама у развоју. У центру се реализују програми рада са децом и хранитељима, програми подршке осамостаљивања младих, културно - забавни садржаји,

спортско - рекреативни садржаји, радионице. Активности се реализују у оквиру: клуба деце, клуба хранитеља, приредби, спортских такмичења, рекреативне наставе, екскурзија, издавања часописа „Хранитељица“. Центар за породични смештај деце има добру комуникацију са свим установама у окружењу, посебно са локалном самоуправом.

Дом здравља „Др Милан-Бане Ђорђевић“ Велика Плана обавља здравствену делатност на примарном нивоу. У оквиру здравствене установе функционише девет здравствених амбуланти и четири здравствене станице. При Дому здравља ради лабораторија у којој се обављају биохемијске и хематолошке анализе.

Здравствени центар ради са укупно 32 лекара опште праксе, 30 лекара специјалиста и 7 лекара на специјализацији, а према броју становника по једном лекару Велика Плана је 2021. године спадала међу мање погодне општине у Србији (1,2 лекара на 1000 становника).

Недовољна доступност различитих услуга у руралним срединама директно утиче на квалитет живота њихових мештана, посебно незапослених, младих и старије популације. **Овај циљ настоји унапредити обим и квалитет различитих садржаја и услуга, како би омогућио већи степен социјалне сигурности и задовољства мештана.**

Постоје потребе за различитим облицима социјалне заштите старих лица, посебно у руралним подручјима. Стога је неопходно јачање капацитета пружалаца услуга социјалне заштите (ЦЗР и удружења грађана), проширење броја услуга социјалне заштите и њихова доступност за све грађане, а нарочито за друштвено осетљиве групе: особе са инвалидитетом, мањине, младе, жене.

Унапређење услуга социјалне и здравствене заштите подразумева и промоцију у заједници недовољно познатих информација у вези са доступном институционалном (формалном) и неформалном подршком.

Потребно је усмерити подршку у промоцији здравља и здравих стилова живота, перманентном усавршавању лекара и стварању услова за осавремењавање опреме у Дому здравља.

**Показатељи учинка (индикатори) који се односе на ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.2. са базним и циљним вредностима**

Показатељ учинка	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вред.	Извор провере
Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији	%	2023.	8%	2029.	8%	База Центра за социјални рад
Број лекара на 1.000 становника	Број	2023.	1,2	2029.	2	Аналитички сервис РСЈП

**Допринос Циљевима одрживог развоја (ЦОР)**

- **ЦОР 1: Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима`.**
- **Подциљ 1.3.** Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући и најугроженије, и до краја 2029. обухватити значајан број сиромашних и рањивих.



## Мере за постизање приоритетног циља 1.2.

**МЕРА 1.2.1. Унапређење постојећих и увођење нових услуга социјалне заштите****Опис:**

Са циљем обезбеђивања вишег нивоа социјалне сигурности, ова мера тежи увођењу различитих одрживих услуга у области социјалне заштите, које ће одговорити на потребе становништва, пре свега руралног.

У оквиру проширених права социјалне заштите, У ЦСР Велика Плана успостављена је услуга „Помоћ у кући за стара и болесна лица“ која се финансира из наменских средстава трансфера Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и буџета општине.

Како се број корисника ове услуге перманентно повећава, намеће се потреба за унапређењем услуге и лиценцирањем ЦСР за пружање ове услуге.

Мером је обухваћено и увођење нових услуга и унапређење постојећих - персонални асистент, дневни боравак и социјално становање у заштићеним условима у складу са потребама.

Кроз ову меру предвиђен је и развој програма материјалне помоћи грађанима и грађанкама које се финансирају из општинског буџета, обухватајући и мере популационе политике.

Оквирне активности :

- унапређење и проширење услуге персонални асистент, дневни боравак и социјално становање у заштићеним условима у складу са потребама
- сертификација ЦСР за пружање услуга социјалне заштите- ПУК
- материјална подршка и други облици материјалне помоћи грађанима/кама на територији општине (укључујући мере популационе политике итд.)

**Тип мере:** институционално-управљачко- организациона/подстицајна

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, Центар за социјални рад Велика Плана

**Други учесници у спровођењу:** Удружења грађана која се баве социјалном заштитом

**Период спровођења:** средњи, 3 до 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Учешће укупног броја корисника старијих од 65 година	%	2023.		2029.		Извештај о раду ЦСР
Број услуга социјалне заштите у надлежности ЈЛС које је увела и финансира ЛС	Број	2023.	3	2029.	4	Извештај о раду ОУ
Број корисника обухваћених мерама популационе политике	Број	2023.	1277	2029.	2500	Извештај о раду ОУ

**МЕРА 1.2.2. Оснивање Центра за развој услуга социјалне заштите****Опис:**

Постојање институционалних механизма за ефикасно спровођење социјалне заштите на локалу подразумева низ различитих активности и актера: како доношење стратешког и планског оквира за

спровођење социјалне заштите и социјално укључивање рањивих група, тако и формирање Савета на нивоу ЛС, канцеларија за ромска питања, координацију и сарадњу у спречавању насиља у породици итд. Једна од могућности је оснивање Центра за развој услуга социјалне заштите.

Са друге стране, треба радити на континуираном подизању капацитета пружалаца услуга социјалне заштите, као и на анализи стања и мапирању потреба локалног становништва. Центар за социјални рад Велика Плана није лиценциран за спровођење услуга социјалне заштите, па се оне спроводе расписивањем тендера за удружења која имају лиценцу за обављање одређених услуга.

Мером се подстиче јачање капацитета организација на локалном нивоу, као и ЦСР за спровођење услуга социјалне заштите, а у циљу ефикаснијег задовољења потреба корисника.

Мера подразумева анализу постојећих ресурса везаних за област социјалне заштите, како кадровских, тако и техничких и развој сета правних аката који дефинишу процедуре и стандард за рад у области социјалне заштите. На овај начин ће се обезбедити основ за доношење и спровођење квалитетних одлука и реализацију одговарајућих инвестиција и пројеката у области социјалне заштите.

Оквирне активности:

- анализа стања и мапирање потреба локалног становништва за услугама социјалне заштите
- сертификација ЦСР за пружање услуга социјалне заштите (услуге ПУК)
- успостављање система континуираног усавршавања кадрова у институцијама и организацијама које пружају услуге социјалне заштите

**Тип мере:** : институционално-управљачко- организациона

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, ЦСР Велика Плана

**Други учесници у спровођењу:** Удружења грађана која се баве социјалном заштитом

**Период спровођења:** средњи, 3 до 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број лиценцираних услуга које спроводи ЦСР Велика Плана	Број	2023.		2029.		Извештај о раду ЦСР
Број стручних радника у Центру за социјални рад	Број	2023.		2029.		DevInfo

### МЕРА 1.2.3. Подршка социјалној инклузији осетљивих група

**Опис:**

У Великој Плани, у Милошевцу постоји Центар за породични смештај деце „Рада Ђулић Младеновић – Црна“ који организује и непосредно врши смештај деце без родитељског старања у хранитељске породице и збрињава и прима на смештај све више деце са одређеним тешкоћама у развоју. Посебне тешкоће Центра са једне стране и корисника са друге стране, представља моменат изласка из система социјалне заштите. Проблем се јавља када дете заврши професионално оспособљавање, не може да се врати у природну породицу (пошто није дошло до санирања услова) није у ситуацији да нађе запослење у струци, нема решено стамбено питање. Дете остаје у хранитељској породици и повремено ради у селу, нема здравствено ни социјално осигурање, губи мотивацију. Уколико дође до болести или повређивања углавном је препуштено себи или хранитељима који су најчешће у поодмаклом животном добу или нису у материјалној могућности да му пруже подршку. У Милошевцу нема педијатра, недостају

олигофренопедагози у Центру и школи, не постоји средња специјална школа. При Центру постоји клуб хранитеља који активно ради од 2005. године. Циљ постојања клуба је пружање подршке, помоћи, оснаживања, дружења деце и хранитеља, међусобно и са клубовима из целе Србије, као и сарадња са владиним и невладиним организацијама, културним, просветним, здравственим институцијама.

Ова мера подразумева проналажење адекватног система мера које би подржале остваривање права друштвено осетљивих група које укључују како финансијске мере (програме подршке социјалном предузетништву итд.), тако и нефинансијске мере (едукативна кампања о правима особа са инвалидитетом и маргинализованих група које би спроводиле институције на локалу: ЦСР, Дом здравља, Канцеларија за младе итд..)

Тиме би се подигао ниво њихове социјалне активације, тј. укључености у различите аспекте економског, политичког, друштвеног и културног живота.

Оквирне активности:

- прилагођавање објеката јавне намене особама са инвалидитетом
- развој програма и услуга за унапређење положаја друштвено осетљивих група (особа са инвалидитетом, мањина, младих, жена...)
- промоција социјалног предузетништва
- едукација и информисање маргинализованих група о њиховим правима
- подршка деци која припадају социјалним категоријама

**Тип мере:** подстицајна/информативно-едукативна

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, ЦСР Велика Плана, ДЗ Велика Плана

**Други учесници у спровођењу:** КЗМ

**Период спровођења:** кратки, 1 до 3 године

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број програма подршке за унапређење положаја друштвено осетљивих група на нивоу ЛС	Број	2023.	2	2029.	0	Извештај о раду ОУ
Број одржаних обука о правима маргинализованих група	Број	2023.		2029.		Извештаји о раду ЦСР, Дома здравља и КЗМ

#### МЕРА 1.2.4. Стварање услова за спровођење квалитетних услуга здравствене заштите

**Опис:**

Друштвена брига за здравље на нивоу локалне самоуправе обухвата мере за обезбеђивање и спровођење здравствене заштите од интереса за грађане, које се спроводе на њеној територији, што подразумева праћење рада система здравствене заштите и стварање услова за приступачност и уједначеност коришћења примарне здравствене заштите.

Општина Велика Плана активно ради на стварању услова за што квалитетније спровођење услуга здравствене заштите, кроз финансијску подршку мерама које су у њеној надлежности.

Кроз ову меру је предвиђена набавка недостајуће опреме, посебно за издвојене амбуланте у складу са потребама. Мером је предвиђено низ активности којима се промовише здравље на целој територији

општине Велика Плана, укључујући превентивне прегледе, посебно за жене и грађане из руралних средина.

Мером је предвиђена и иницијатива за оснивање саветовалишта за младе и саветовалишта за дијабетичаре.

Оквирне активности :

- промоција здравља и здравих стилова живота и подршка организовању и спровођењу превентивно-здравствених прегледа свих категорија становништва - деца, жене и стари
- јачање подизања свести о неопходности превентивних прегледа ( скрининга кардиоваскуларних и малигних болести и сл.)
- опремање установа здравствене заштите ( кроз израду техничке документације за реконструкцију и изградњу објеката здравствене заштите, куповину потребне опреме, замене застарелих апарата и промоцију едукативних садржаја о здрављу)
- оснивање саветовалишта за младе и саветовалишта за дијабетичаре
- подршка стварању свести о потреби како обавезне имунизације тако и против сезонског грипа/заразне болести Цовид 19

**Тип мере:** информативно-едукативна/институционално-управљачко-организациона

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, Дом здравља Велика Плана

**Други учесници у спровођењу:**

**Период спровођења:** кратки, 1 до 3 године

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број превентивних прегледа	Број	2023.		2029.		Извештај о раду Дома здравља
Број корисника превентивних прегледа	Број	2023.		2029.		Извештај о раду Дома здравља
Одлука о формирању Саветовалишта за младе	Да/Не	2023.		2029.		Извештај о раду Дома здравља

### **ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.3. Унапређени и промовисани културни садржаји**

Културни садржаји у општини Велика Плана се промовишу кроз: ЈУ Центар за културу „Масука“ Велика Плана, ЈУ Дом културе „Влада Марјановић“ Старо Село, Библиотека "Радоје Домановић" Велика Плана и Удружења грађана у области културног стваралаштва.

Велика Плана и њена села су одраз дисхармоније између материјалног и нематеријалног у српској култури: упркос веома скромним базичним материјалним капацитетима (непостојање или оронуло одређених објеката културних институција, скромна финансијска средства, недовољна кадровска покривеност), остварују се релевантни уметнички резултати на пољу сценске, музичке, књижевно-публицистичке, ликовне уметности, „уметности покрета“.

Тај феномен проистекао је из баштињене традиције драмског аматеризма, однеговане публике, континуитета неких значајних манифестација попут „Масукиних позоришних дана“, Дана општине Велика Плана, „У славу Великог Војда“, „МАЕКС-а“, „Златне буклије“, више фолклорних фестивала, Смотре рецитатора „Песниче народа мог“, широке делатности

великоплањанске библиотеке „Радоје Домановић“ која пред читаоце доводи најзначајнија књижевна и публицистичка имена, негује литерарне конкурсе.

Окосницу културног живота општине Велика Плана такође чине и многобројни програми које јавне установе Центар за културу „Масука“, Библиотека „Радоје Домановић“, Дом културе „Влада Марјановић“ у Старом Селу остварују кроз сарадњу са васпитно-образовним установама: ПУ „Дечје царство“, Гимназија Велика Плана и свим основним школама на подручју општине.

Као носилац највећих општинских, државних и међународних манифестација које се одржавају на подручју великоплањанске општине, Центар за културу „Масука“ у свом окриљу има позориште са континуитетом од 90 пуних година, две Вукове награде, много трофејних представа, награђиваних на Фестивалу у Требињу, четрдесетогодишњу манифестацију МАСУКИНИ ПОЗОРИШНИ ДАНИ, две и по деценије културно-историјске манифестације „У славу Великог Војда“ чији је суорганизатор са Библиотеком „Радоје Домановић“ и Домом културе „Влада Марјановић“, поменути знамениту Ликовну колонију „Покајница“, КУД ЦЗК „Масука“ са бројним и генерацијски разнородним чланством, културну размену са позориштима из Словеније, Македоније, Републике Српске, Црне Горе, Мађарске, као и из свих развијених позоришних средина Србије, издавачку делатност.

На територији општине Велика Плана из области културе евидентирано је постојање већег броја објеката и институција, којима је територија равномерно покривена. У свим насељима постоје објекти Дома културе у којима се одвијају културне активности (библиотеке, КУД-ови и сл.). Посебни објекти библиотеке постоје у Великој Плани и Великом Орашју. У склопу Центра за културу који управља Домом културе у Великој Плани, постоји и објекат Дома омладине у Великој Плани у коме постоји изложбени простор.

Функционисање ових система јавног сектора је на одређеном нивоу услуга, а требало би их унапредити и даље развијати у сврху даље културне валоризације и постизања вишег нивоа услуга у култури, тј. културних манифестација – „Масукини позоришни дани“ у Великој Плани, МАЕКС – фестивал малих и експерименталних сцена у Старом Селу, „Под липом“ - фестивал малих сцена у Великом Орашју, „Покајница“ – ликовна колонија у Покајници, „Дани Мије Крњевца“ у Крњеву, а затим и традиционалне манифестације које би плански усмереним акцијама и мерама, могле да прерасту у манифестације ширег регионалног карактера и које би биле одредница Велике Плана и валоризовале се кроз туристичке мотиве на овом подручју – „Вождови дани“ – у Великој Плани и Радовању, „Карађорђеви стопам“ – пешачење Радовањским брдима, „Брђанска пасуљијада“ у Великој Плани и „Дани гурманлука“ у Великој Плани на приобаљу Велике Мораве, **„Плањанско културно лето“** итд.

И поред тога што се организује велики број културних садржаја, утисак је да не постоји јасна политика развоја културе и стандарди за рад у локалним институцијама културе.

Потребна је озбиљнија подршка културно уметничким друштвима, невладином сектору и неформалним групама које се баве културом.

У том циљу треба радити на унапређењу културне инфраструктуре и понуде, а нарочито у сеоским срединама, како би се обезбедио останак младих у селима, а самим тим и опстанак села.

Реализацијом овог циља, општина Велика Плана могла би обезбедити подизање квалитета културног живота у својој средини, надоместити недостајуће материјалне ресурсе и отворити

врата новим ствараоцима и новим успесима.

**Показатељи учинка (индикатори) који се односе на ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.3. са базним и циљним вредностима**

Показатељ учинка	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вред.	Извор провере
Број грађана који користе културне садржаје у граду на годишњем нивоу	Број	2023.	10710М 14210Ж	2029.	10810М 14310Ж	Извештај о раду установа културе
Број младих који користе едукативне и културне програме и садржаје намењене њима	Број	2023.	1100 (540М, 560Ж)	2029.	1200 (640М, 660Ж)	Извештај о раду установа културе

**Допринос Циљевима одрживог развоја (ЦОР)**

- **ЦОР 11: Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, прилагодљивим и одрживим**
- **Подциљ 11.4.** Појачати напоре да се заштити и обезбеди светска културна и природна баштина

**Мере за постизање приоритетног циља 1.4.**

**МЕРА 1.3.1. Креирање и реализација квалитетних културних садржаја**

**Опис:**

Поред богате културне понуде у установама културе у Великој Плани, евидентна је потреба да се **хармонизује и уравни културни живот у великоплањанским селима**, где се последњих година донекле поправило материјално стање сеоских домова културе (локална власт је извршила реновирање и санацију постојећих објеката), али треба ревитализовати рад уметничких секција, који се углавном заустављао на анимацији фолклорних друштава.

**Такође је неопходно поспешити културни развој осетљивих и маргинализованих група, попут особа са инвалидитетом и другим посебним потребама, као и рад са младом популацијом** којој треба показати другачији образац културних и уметничких светова и резултата, насупрот доминантним медијима, ријалитијима, виртуелном животу који се одвија на друштвеним мрежама.

Мером је планирано **обновити манифестацију „Плањанско културно лето“** како би били употпуњени садржаји које Велика Плана нуди житељима и туристима током „утишане“ летње сезоне.

**Оквирне активности:**

- организовање радионица за децу различитог узраста у градској Библиотеци
- организовање културног програма за децу и одрасле, при чему би се посебна пажња придавала лицима са посебним потребама и осетљивим друштвеним групама
- подстицај завичајном стваралаштву
- штампање каталога и књига завичајних стваралаца и монографија које се тичу општине Велика

<p>Плана</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- унапређење постојећих и увођење нових културних садржаја за децу предшколског и школског узраста</li> <li>- набавка опреме за библиотечко – информацину делатност, дигитализација, рачунар и опрема за слепа и слабовида лица, 3Д штампач, интерактивни ифо-пулт</li> <li>- успостављање републичке смотре рецитатора</li> </ul>
--

**Тип мере:** информативно-едукативна/обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, установе културе

**Други учесници у спровођењу:**

**Период спровођења:** средњи, 3 до 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број програма; позоришни, музички, филмски, књижевни, изложбени програми	Број	2023.	12	2029.	35	Извештај о раду установа културе
Број посета корисника услуга	Број	2023.	4910	2029.	10000	Евиденција посета, број продатих улазница

### МЕРА 1.3.2. Унапређени капацитети установа културе

**Опис:**

Великој Плани, која је организатор једне од пет најстаријих ликовних колонија у Србији и региону, Ликовне колоније „Покајница“, а она има богату и знамениту збирку уметничких дела иностраних и балканских аутора, **недостаје галерија за савремену уметност, као и прикладан и целовит завичајни музеј.**

Библиотеци „Радоје Домановић“ која у оквиру више од 50.000 библиотечких јединица поседује изузетно вредну библиотечку грађу треба трајно решити проблем енергетске ефикасности заменом руниране фасадне столарије и санацијом фасаде, чиме ће се, примерено савременим стандардима, створити бољи услови за кориснике библиотечких услуга и посетиоце програма и манифестација, а истовремено учиниће се круцијални помак на заштити фонда, са посебним акцентом на завичајну грађу (коначно формирање Завичајног одељења).

Овом мером би се побољшали технички услови за одвијање свих програма, а посебно МАЕКС-а, дугогодишњег фестивала Мале Аmaterске Експерименталне Сцене по којој је Старо Село надомак Велике Плана одавно идентификовано као значајна ката на културној мапи Србије.

Оквирне активности:

- обезбеђивање новог и прилагођавање постојећих простора за адекватно спровођење културних садржаја
- ревитализација и санација летњих позорница и башти
- унапређење сарадње са другим установама културе
- ревитализација позоришне сцене и допуна светлосног парка ЦЗК „Масука“, ревитализација и санација летњих позорница
- адаптација горњег спрата градске куће за Галерију ЦЗК „Масука“ где би се у адекватном простору

<p>одржавале изложбе и Ликовне колоније „Покајница“</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- обезбеђивање новог и прилагођавање постојећег простора за адекватно спровођење културних садржаја и простора за смештај монографских и серијских манифестација, као и некњижне грађе</li> <li>- реконструкција осветљења, адаптација депозитних просторија</li> <li>- уградња соларних панела</li> </ul>							
<p><b>Тип мере:</b> обезбеђење добара и пружање услуга  <b>Процена потребних финансијских средстава:</b>  <b>Могући извори финансирања:</b> интерно и екстерно  <b>Одговорност за спровођење (носилац мере):</b> Локална самоуправа, установе културе  <b>Други учесници у спровођењу:</b>  <b>Период спровођења:</b> дуги, преко 5 година</p>							
Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере	
Укупан број регистрованих корисника	Број	2023.	1065 (521Ж, 544М)	2029.	1265	Извештај о раду установа културе	
Површина корисног простора за библиотечку делатност	М <sup>2</sup>	2023.	840	2029.	1100	Извештај о раду установа културе	
<p><b>МЕРА 1.3.3. Промоција општинских културно – историјских манифестација и догађаја</b></p>							
<p><b>Опис:</b>          Поред ослоња на традицију, треба поменути и умреженост јавних установа са најуспешнијим удружењима грађана попут ПЛАНААРТА, „Света речи“, Друштва „Наш траг“, Стваралачког центра „Плави крин“, Удружења особа са дечијом и церебралном парализом „Воља за животом“, београдског ХОП-ЛА, „Рестарт“.</p> <p>Мером је предвиђена институционализација одржавања манифестација, којима би се промовисала народна култура. Културне садржаје је потребно осавременисти, приближити младима али и осталом становништву, оснажити дугорочне и видљиве пројекте и пружити подршку раду уметника.</p> <p>Оквирне активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- доношење одлуке о манифестацијама и фестивалима у области културе и туризма од значаја за општину Велика Плана</li> <li>- унапређење сарадње са другим установама у земљи и иностранству</li> <li>- активно учешће установа културе и Библиотеке у организовању општинских манифестација у виду пригодних програма (трибина, предавања, научних скупова) и штампање каталога, монографија, зборника)</li> <li>- формирање завичајних збирки које би се чувале у Библиотеци до формирања Завичајног музеја</li> </ul>							
<p><b>Тип мере:</b> институционално – управљачко - организациона /обезбеђење добара и пружање услуга  <b>Процена потребних финансијских средстава:</b>  <b>Могући извори финансирања:</b> доминантно екстерно и интерно  <b>Одговорност за спровођење (носилац мере):</b> Локална самоуправа, установе културе  <b>Други учесници у спровођењу:</b>  <b>Период спровођења:</b> дуги, преко 5 година</p>							



Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Одлука о манифестацијама	Постоји/ не постоји	2023.	Не постоји	2029.	Постоји	Извештај о раду скупштине
Број посетилаца на манифестацијама	Број	2023.		2029.		Извештај о раду установа културе

#### МЕРА 1.3.4. Ревитализација културно-историјске баштине

##### Опис:

На територији општине Велика Плана постоји више значајних културних добара, од посебне важности за културу, историју и уметност. Ова културна добра тренутно су препуштена зубу времена. Неопходно је предузети одговарајуће мере њихове даље заштите, како би се на адекватан начин сачувала од даљег пропадања и ставила у функцију развоја културе територије и културног развоја заједнице.

Валоризацијом градитељског наслеђа општине Велика Плана утврђени су споменици културе – непокретна културна добра и категорисање. Од тринаест насеља на територији општине Велика Плана, у девет има утврђених споменика културе – фиксних елемената наслеђа.

У складу са савременом конзерваторском и урбаном политиком, улога историјских споменика у животу општине треба да буде активна, што подразумева активну заштиту, презентацију и коришћење у савременим условима. У урбаном развоју насеља општине сви сегменти наслеђа, као верификоване вредности, треба да буду интегрисани као активни фактори, јер је то једини начин обезбеђења континуитета и идентитета.

Оквирне активности:

- програми интегралне заштите – уређење и конзервирање у оквиру заштићених комплекса
- подизање свести о важности културно – историјске баштине
- адаптација и заштита културно-историјских споменика

**Тип мере:** институционално управљачко организациона/обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, установе културе

**Други учесници у спровођењу:**

**Период спровођења:** дуги, преко 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Израђен програм ревитализације непокретног културног наслеђа	Постоји/ не постоји	2023.		2029.		Програм ревитализације непокретног културног наслеђа
Број постављених споменика	Број	2023.		2029.		Извештај о раду установа културе

#### **ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.4. Обезбеђено подстицајно окружење за децу и младе**

На територији општине Велика Плана постоји једна предшколска установа, седам основних и три средње школе.

**Предшколско образовање** - На територији општине функционише једна предшколска установа ПУ „Дечје Царство“ Велика Плана са седиштем у Великој Плани и јединицама у већини сеоских насеља. У оквиру ове установе постоје 4 самостална објекта и 12 прилагођених простора за ове намене (углавном при школама и домовима културе). Број запослених у предшколској установи је око 130, а програми се реализују са око 1100 деце различитог узраста.

**Основно образовање** - Објекте основног образовања чине потпуне (осморазредне) и непотпуне (четвороразредне) школе. Основно образовање је организовано преко 7 основних школа, а објекти основног образовања равномерно су размештени по територији општине. У основним школама има око 430 запослених са 4285 ученика.

**Средње образовање** - На подручју општине постоје три средње школе (Гимназија, Техничка школа и Економско-угоститељска школа). У средњим школама има 1400 ученика са 164 запослена. Све средње школе налазе се у Великој Плани, у једном комплексу, у централној градској зони.

Добро образовање важан је предуслов за проналажење посла. У Великој Плани су 2021. године припремни предшколски програм похађала и деца из других општина (обуваат деце одговарајућег узраста био је 116,5%), а 94,2% деце је било укључено у основно образовање. Стопа одустајања од школовања у основном образовању у Великој Плани је благо опала у периоду од 2011. до 2021. године са 0,2% на 0,1%.

У овој области један од кључних идентификованих проблема је неадекватно стање објеката, као и непостојање спортске инфраструктуре у руралним срединама општине Велика Плана.

Наставном кадру у школама недостају и адекватне обуке из области припреме и писања пројеката, јер би обезбеђивањем додатних финансијских средстава путем пројеката сами могли да обезбеде неопходна средства за рад и модернизују начин преношења знања ученицима, што би такође позитивно утицало на усвајање функционалног знања и постизање бољих резултата ученика.

Реализацијом овог циља унапредиће се услови за бављење деце физичким активностима кроз изградњу нових и унапређење услова постојећих физкултурних сала тамо где је то потребно и оствариће се укључивање што већег броја деце у спортске активности.

Како би се постигла већа мотивација за учење, као и већа постигнућа ученика у наредном периоду мора се издвојити више средстава за опремање школа новим училима, а све у циљу осавремењивања и модернизације наставе.

**Приоритетни циљ је усмерен ка подизању квалитета образовања и предшколског васпитања, развијању предшколске установе и јачању сарадње на свим нивоима.**

**Показатељи учинка (индикатори) који се односе на ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1.4. са базним и циљним вредностима**

Показатељ учинка	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вред.	Извор провере

Број деце која имају приступ квалитетном физичком развоју практиковањем спортских активности у школи	Број	2023.		2029.		Извештај о раду основне школе
Број најбољих спортских резултата у школским спортским такмичењима (број медаља)	Број	2024.		2029.		Извештај о раду средње школе

**Допринос Циљевима одрживог развоја (ЦОР)**

- **ЦОР 4: Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све**
- **Подциљ 4.1.** До 2029. обезбедити да све девојчице и дечаци заврше бесплатно, равноправно и квалитетно основно и средње образовање које води ка релевантним и ефикасним исходима учења
- **Подциљ 4.4.** До 2029. значајно повећати број младих и одраслих који имају одговарајуће вештине, укључујући техничке и стручне, за запошљавање, достојне послове и предузетништво
- **Подциљ 4.5.** До 2029. значајно повећати број квалификованих учитеља, између осталог и кроз међународну сарадњу за обуку учитеља у земљама у развоју, посебно у најмање развијеним земљама и малим острвским државама у развоју

**Мере за постизање приоритетног циља 1.3.**

**МЕРА 1.4.1. Унапређење система основног и средњег образовања**

**Опис:**

Локална самоуправа општине Велика Плана спроводи активности којима се унапређује систем образовања на њеној територији, а у складу са надлежностима које има. Оне се углавном односе на финансирање капиталног и текућег одржавања, материјалних трошкова рада, стручног усавршавања запослених, превоза запослених, заштите и безбедности деце и ученика.

Како би се настава одвијала под савременијим условима и на модернији начин приближила деци, мером је предвиђен уређење дворишта и набавка потребне опреме за модернизацију образовног рада (набавка рачунара, пројектора, лаптопова), што унапређује и иновира образовни процес.

Ова мера треба да допринесе подизању нивоа знања и вештина запослених у образовању за рад са децом, припрему пројектних предлога и реализацију пројеката у сарадњи са надлежним министарствима и локалном самоуправом, као и укључивање у међународне програме и пројекте.

Ово ће допринети обезбеђивању квалитетнијег приступа наставном програму и ученицима.

Оквирне активности :

- набавка потребне опреме за модернизацију образовног рада (паметне табле са пројекторима и рачунарима, лцд телевизори, таблет рачунари и компјутери, дидактичка опрема, струњаче, разбоји, гимнастичарске греде, лопте за кошарку и одбојку итд.)

- набавка професионалних апарата и конвектомата за припремање здравих оброка за децу
- стручно усавршавање запослених у образовању
- укључивање кадрова у међународне пројекте
- појачање мера надзора у циљу безбедносне заштите деце

**Тип мере:** информативно-едукативна/обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, ОШ и СШ Велика Плана

**Други учесници у спровођењу:**

**Период спровођења:** средњи, 3 до 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број опремљених кабинета/учионица училима у СШ савременим	Број	2023.		2029.		Извештај о раду средње школе
Број опремљених спортских сала новим спортским реквизитима у ОШ	Број	2023.		2029.		Извештај о раду основне школе
Број спроведених пројеката у којима је учествовала Средња школа Велика Плана	Број	2023.		2029.		Извештај о раду средње школе

#### **МЕРА 1.4.2. Побољшани инфраструктурни капацитети у спорту**

##### **Опис:**

ЈУ ТСЦ "Велика Плана" Велика Плана је јавна установа основана за спровођење надлежности локалне самоуправе у области спорта и туризма. У општини Велика Плана регистровано је преко 30 спортских клубова и организација, као и Спортски савез.

Значајан напредак у изградњи спортске инфраструктуре је остварен изградњом спортске хале и отвореног базена који заокружује потребан услов за даљи развој спортске културе младих. Изградња мини – пич терена у Великој Плани као и уређених тениских терена у Великој Плани и Великом Орашју повећало је потенцијале за одвијање спортских и рекреативних активности. Стање покривености спортским игралиштима по насељима је задовољавајуће, јер свако насеље поседује игралиште за мале спортове, а као посебне вредности се истичу обележена планинска стаза на Радовањским брдима (као једна од могућих рекреативно-туристичких зона), и постојање два хиподрома – у Лозовику и Великој Плани – који представљају базу за развој коњичког спорта.

Ова мера је приоритизирана као кључна, јер је за даљи развој спорта неопходно капитално улагање у инфраструктуру и услове за бављење и промоцију спорта на територији целе општине.

У оквиру ове мере реализоваће се капитално инвестирање у постојећу и нову спортску инфраструктуру (затворени базен), а посебно изградња и одржавање јавних спортских терена у насељеним местима, као и школских спортских објеката (укључујући и набавку спортске опреме и реквизита).

У оквиру ове мере спровешће се развој посебних спортских програма и обезбеђење услова да се деца и млади из руралних средина укључе у те програме.

Поред формалне додатне подршке у образовању, развој ваннаставних активности обухвата додатни рад са

талентованом децом, активно и креативно укључивање младих у све програмске активности.

Оквирне активности:

- изградња нових и реконструкција старих објеката за рекреативни и школски спорт (затворени базен)
- изградња, реконструкција и унапређење дечијих игралишта у складу са стандардима
- уређење дворишта у школама и предшколским установама
- изградња физкултурних сала у сеоским срединама где тренутно не постоји такав објекат
- санација и сређивање постојећих физкултурних сала које немају употребну дозволу
- постављање рефлектора на градском стадиону у Великој Плани
- изградња трим-стазе,
- изградња терена са вештачком травом
- санација и сређивање фудбалских терена и спортских објеката
- изградња затвореног базена

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, ЈУ ТСЦ "Велика Плана", ОШ и СШ Велика Плана

**Други учесници у спровођењу:** Спортски савез, клубови и спортска удружења

**Период спровођења:** средњи, 3 до 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број изграђених спортских терена у руралним срединама општине Велика Плана	Број	2023.		2029.		Извештај о раду основне школе
Број уређених дворишта у подручним школама	Број	2023.		2029.		Извештај о раду основне школе

#### МЕРА 1.4.3. Подршка унапређењу успеха у спорту

**Опис:**

Овом мером се постиже поспешивање талентоване деце, жена и укључивање што већег броја младих да остварују запажене успехе које ће имати позитивне ефекте на целу локалну заједницу.

Оквирне активности:

- посећивање спортских семинара и едукација спортских тренера и стручњака у спорту
- повећање броја спортских тренера са вишим и високим образовањем за рад са децом
- већи ниво укључења жена у спорту (не постоји сениорски женски тим у било ком спорту на територији општине Велика Плана)
- подизање нивоа свести о значају бављења спортом као видом физичке рекреације и здравог живота
- организовање спортских кампова за перспективну децу
- организовање спортских манифестација на територији општине Велика Плана

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга/информативно-едукативна

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

<b>Одговорност за спровођење (носилац мере):</b> Локална самоуправа, ОШ и СШ Велика Плана						
<b>Други учесници у спровођењу:</b>						
<b>Период спровођења:</b> средњи, 3 до 5 година						
Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број изграђених спортских терена у руралним срединама општине Велика Плана	Број	2023.		2029.		Извештај о раду основне школе
Број уређених дворишта у подручним школама	Број	2023.		2029.		Извештај о раду основне школе
<b>МЕРА 1.4.4. Проширење капацитета за потребе предшколског образовања и васпитања</b>						
<b>Опис:</b>						
<p>Општина Велика Плана реализује предшколски програм за око хиљаду и сто деце у педесет две васпитне групе. Има око сто тридесет запослених, међу којима је деведесеторо васпитача.</p> <p>Установа има организован вид окупљања предшколске деце у неком од програма како у граду, тако и у свакој Месној заједници Општине Велика Плана. Од недавно, ПУ „Дечје царство“ је у склопу пројекта „Дајмо им крила“ увела могућност да деца која нису у систему предшколског васпитања и образовања (ПВО) похађају један од понуђених програма који је бесплатан:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Програм предшколског васпитања и образовања у полудневном трајању, 3 сата дневно, са децом узраста од две до пет и по година, у насељеним местима Велика Плана и Милошевац.</li> <li>2. Програм предшколског васпитања и образовања у полудневном трајању под називом „Дођите нам сви“ – „<i>Aven savore</i>“ је намењен деци узраста од две до пет и по година у насељеним местима Стари Одбор, Бресје, Лозовик, Марковац, Старо Село, Велико Орашје, Крњево, Радовање, Радовање Караула, Трновче и Ново Село.</li> </ol> <p>Како су ове активности пројектно финансиране, предвиђене су овом мером у циљу њихове одрживости и наставка.</p> <p>У циљу промовисања позитивног родитељства (одговорно родитељство, укљученост очева, здраве навике, исхрана, учење кроз игру) формиран је и Центар за рани развој у чијем раду учествују и педагог и логопед из предшколске установе, педијатар из надлежног Дома здравља, педагог из Центра за социјални рад, представник Црвеног Крста и одељења за друштвене делатности Општине Велика Плана.</p> <p>Ова мера је приоритизована као кључна зато што је неопходно проширење и унапређење просторно-техничких услова у издвојеним групама у селима.</p> <p>У оквиру ове мере преуредиће се унутрашњи простори и дворишта вртића и издвојених група. Акцент је, пре свега, на повећању безбедности деце у вртићима (неопходно је ограђивање и уређење дворишта у неколико објекта и уређење паркинг простора за заустављање родитеља који доводе децу у вртић), што утиче на подизање нивоа безбедности деце и запослених и чини да вртићи буду сигурна и безбедна места за неометано одвијање васпитног процеса.</p> <p>Тиме би се створили услови за повећање обухвата деце јасленог узраста у руралним срединама. Потпун обухват не значи нужно да сва деца похађају искључиво целодневне програме, већ је потребно изградити флексибилан систем који поред целодневних програма нуди и полудневне програме као и специјализоване програме предшколског образовања.</p> <p>Оквирне активности :</p>						

- изградња новог и/или реконструкција постојећег објекта за предшколско васпитање и образовање, уређивање дворишта и ограда (дечији мобилијар, справе за игру)
- реконструкција кухиње и набавка професионалних апарата и конвектомата за припремање здравих оброка за децу
- стручно усавршавање запослених у предшколском васпитању

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга/ информативно-едукативна

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, ПУ „Дечје царство“ Велика Плана

**Други учесници у спровођењу:**

**Период спровођења:** средњи, 3 до 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Обухват деце јасленог узраста	%	2023.		2029.		ДевИнфо
Обухват деце узраста од 3 године до поласка у ППП	Број	2023.		2029.		Извештај о раду ПУ „Дечје царство“ Велика Плана

#### МЕРА 1.4.5. Унапређени постојећи механизми за повећање квалитета живота младих

**Опис:**

Да би се младима обезбедили квалитетни услови за развој, унапређење властитих капацитета и активно учешће у животу заједнице, неопходно је планирати и спровести одговарајућу локалну омладинску политику.

На првом месту, мера је усмерена на оснаживање и подизање капацитета Канцеларије за младе, која ће кроз одређени буџет локалне самоуправе, али и донаторска средства спроводити различите програме за младе. Планира се и ревидирање и унапређење политике стипендирања, а у циљу спречавања одласка младих из Велике Плана.

Оквирне активности :

- активирање Канцеларије за младе (именовање координатора, развој Програма за младе)
- унапређење услуга и просторних капацитета за спровођење омладинске политике
- ревидирање и унапређење политике стипендирања младих
- креирање квалитетних културних и едукативних програма за младе ( из области безбедности и безбедности саобраћаја, болести зависности, репродуктивног здравља, итд)

**Тип мере:** институционално-управљачко- организациона/информативно-едукативна

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, КЗМ

**Други учесници у спровођењу:**

**Период спровођења:** средњи, 3 до 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
----------------------	-----------	------------	--------------	------------	--------------	---------------

Број младих који су похађали радионице за младе	Број	2023.		2029.		Извештај о раду ОУ Извештај о раду КЗМ
Број додељених стипендија за младе	Број	2023.	239	2029.	300	Извештај о раду ОУ Извештај о раду КЗМ

## РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 2 – Инфраструктура и заштита животне средине

### ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.1. Успостављен функционалан и одржив систем управљања отпадом

У општини Велика Плана, послови прикупљања и одношења смећа поверени су компанији Porr Werner & Weber д.о.о. са седиштем у Нишу. Прикупљено смеће се транспортује на регионалну депонију у Јагодина, где се врши селекција отпада.

Након поверавања ових послова општина је извршила санацију, рекултивацију и затварање локалног сметлишта према највишим стандардима и тиме допринела у значајној мери смањењу аерозагађења и загађења земљишта и водотокова. Читава територија општине покривена је овом услугом што би у будућности, даљим развојем ових услуга, требало да доведе до затварања и дивљих депонија по сеоским насељима.

У наредном периоду планира се и изградња трансфер станице на територији општине где ће се прикупљени отпад селектовати, сабијати и одвајати корисна сировина и на такав начин остварити и одређени економски ефекти.

Са аспекта заштите животне средине, управљање отпадом представља кључно питање у очувању необновљивих природних ресурса, смањењу загађења тла и подземних вода, спречавању емитовања опасних гасова и непријатних мириса у атмосферу, зато овај циљ спада у приоритетне циљеве Плана развоја.

Овим приоритетним циљем обухваћене су активности набавке опреме за подизање ефективности, ефикасности и економичности система за управљање комуналним отпадом, као и едукација и информисање грађана о значају примарне селекције отпада.

Општина Велика Плана се у стратешком смислу - у односу на решавање проблема депоновања комуналног отпада, опредељује ка коришћењу депоније регионалног карактера у суседној општини Јагодина, у складу са економским интересом.

**Показатељи учинка (индикатори) који се односе на ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.1. са базним и циљним вредностима**

Показатељ учинка	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вред.	Извор провере
Удео домаћинства обухваћених системом прикупљања комуналног отпада	%	2023.		2029.		Извештај о раду PWW d.o.o. Niš



Удео рециклираног отпада у односу на прикупљени отпад	%	2024.		2029.		Извештај о раду PWW d.o.o. Niš
---	---	-------	--	-------	--	--------------------------------

**Допринос Циљевима одрживог развоја (ЦОР)**

- **ЦОР 11: Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим**
- **ЦОР 12: Обезбедити одрживе обрасце потрошње и производње**
- **Подциљ 11.6.** До 2029. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима
- **Подциљ 12.5.** До краја 2029. значајно смањити генерисање отпада тако што ће се спречавати или смањивати његово генерисање, односно тако што ће се отпад прерађивати и поново употребљавати.

**Мере за постизање приоритетног циља 2.1.**

**МЕРА 2.1.1. Подизање капацитета предузећа PWW d.o.o. Ниш – огранак Велика Плана за управљање комуналним отпадом**

**Опис:**

Предузећа Porr Werner & Weber - PWW d.o.o. Ниш има техничких и кадровских капацитета за обављање послова управљања комуналним отпадом. Како би се систем за управљање комуналним отпадом унапредио у циљу смањења трошкова, неопходна је куповина нових машина и механизације, али са друге стране и континуирана едукација и подизање капацитета и стручног знања запослених.

Оквирне активности :

- набавка рачунара и опреме за рад
- набавка нових возила, контејнера, канти за прикупљање отпада
- организација обука за запослене и подстицање размене искуства запослених на пословима управљања комуналним отпадом

**Тип мере: обезбеђење добара и пружање услуга/институционално-управљачко-организациона**

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, PWW d.o.o. Ниш

**Други учесници у спровођењу:**

**Период спровођења:** средњи, 3 до 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број запослених који су похађали обуке за управљање комуналним отпадом	Број					Извештај о раду PWW d.o.o. Ниш
Број набављених контејнера	Број	2023.		2029.		Извештај о раду

						PWW d.o.o. Ниш
<b>МЕРА 2.1.2. Унапређење система за примарну сепарацију отпада</b>						
<b>Опис:</b>						
<p>Учесталост услуге изношења и депоновања смећа је од свакодневног до двонедељног, зависно од потреба. Годишње се покупи, изнесе и депонује некласификованог отпада око 20 000 м3. Добијена количина није коначна, због постојања дивљих депонија које се налазе на прилазним правцима граду и дивљих депонија које се налазе по ободима урбане средине града.</p> <p>Мерама казнене политике и акцијама уклањања дивљих депонија локална самоуправа покушава да реши овај проблем и њему се сваке године посвећује посебна пажња. На територији општине су идентификоване дивље депоније. Тренд предходних неколико година указује да се њихов број смањује као и да се смањује количина отпада који се на њима одлаже.</p> <p>Поред тога, не постоји примарна селекција комуналног отпада на месту настанка, јер нема контејнера за одвојено сакупљање појединих врста отпада (папир, метал, стакло, биоразградиви отпад), тако да нема ни рециклаже отпада. Депоновање смећа се врши на депонији у Јагодини.</p> <p><b>Тежња општине Велика Плана јесте смањење запреминске количине отпада који треба одложити на Регионалну депонију у Јагодини, а самим тим и смањење трошкова везано за транспорт и одлагање отпада.</b></p> <p>Мера подразумева проширење капацитета постојеће трансфер станице и изградњу рециклажног дворишта, у којем ће се помешани комунални отпад привремено складиштити ради раздвајања (секундарна сепарација отпада) и тако селектован утоварати и транспортовати на третман, односно поновно искоришћење или одлагање на депонију у Јагодини.</p> <p>Мером је предвиђена и ревизија Плана управљања отпадом (која је као обавеза утврђена Законом о управљању отпадом - "Службени гласник РС" број 36/09 и 88/2010), који треба да садржи и катастар дивљих депонија на територији општине Велика Плана. Планом управљања отпадом је потребно обухватити мере за уклањање и рекултивисање дивљих депонија.</p> <p>Оквирне активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ревизија и примена Плана управљања отпадом</li> <li>- ревизија катастра дивљих депонија</li> <li>- затварање и санација дивљих сметлишта- уклањање „дивљих“ депонија</li> <li>- проширење капацитета постојеће трансфер станице</li> <li>- изградња рециклажног дворишта</li> <li>- набавка недостајуће опреме за трансфер станицу</li> </ul>						
<b>Тип мере:</b> обезбеђење добара и пружање услуга						
<b>Процена потребних финансијских средстава:</b>						
<b>Могући извори финансирања:</b> доминантно екстерно и интерно						
<b>Одговорност за спровођење (носилац мере):</b> Локална самоуправа						
<b>Други учесници у спровођењу:</b> PWW d.o.o. Ниш						
<b>Период спровођења:</b> дуги, преко 5 година						
<b>Показатељи резултата</b>	<b>Јед. мере</b>	<b>Базна год.</b>	<b>Базна вредн.</b>	<b>Циљна год.</b>	<b>Циљна вредн.</b>	<b>Извор провере</b>
Припремљен и усвојен План управљања отпадом	Постоји/не	2023.		2029.		План управљања отпадом

	постоји					
Проширена и функционална трансфер станица за комунални отпад	Постоји/не постоји	2023.		2029.		Извештај надзорног органа о изградњи трансфер станице
Број уклоњених дивљих депонија	Број	2023.		2029.		Извештај о раду ОУ

### МЕРА 2.1.3. Повећање покривености територије услугом сакупљања и примарном сепарацијом отпада

#### Опис:

Предузеће PWW d.o.o. Ниш опслужује око 20 000 корисника (град Велика Плана и центри већих насеља) са тенденцијом проширивања обухвата услуга на целокупно становништво општине, у складу са Одлуком о поверавању послова. С обзиром на то да не постоји примарна селекција отпада, потребно је развити систем за одвојено сакупљање отпада на месту настанка са укључивањем одговарајућих техничких решења и економских механизма за учешће домаћинстава у новом систему сакупљања отпада и сортирања.

Компостирање је, такође, значајан елемент интегралног система управљања отпадом, јер се њиме смањује количина отпада и самим тим и трошкови одлагања отпада.

Мером је предвиђен развој и реализација програма успешног рециклирања комуналног отпада и увођење примарне селекције отпада, односно разврставање отпада према врсти материјала на извору, месту настајања, у домаћинствима и његово одлагање у различите пријемнике (контејнери, канте, жичани боксеви итд.), као прве активности коју треба предузети у том поступку.

С тим у вези, потребно је обезбедити довољан број пријемника за разврставање различитих врста отпада. Мера подразумева набавку типских контејнера за одвајање пластике, стакла, метала и папира, картона, који би били постављени на фреквентним локацијама у сеоским срединама. На овај начин ће услуга организованог одношења смећа бити доступна у свим селима на територији општине Велика Плана. Очекује се да ова мера за резултат има сузбијање дивљих депонија у селима и значајно чистије окружење.

Оквирне активности:

- набавка и дистрибуција посуда за прикупљање отпада на месту настанка (канте и контејнери)
- набавка специјализованих возила за прикупљање отпада
- субвенционисање набавке посуда и мобилних компостана за домаћинства
- дефинисање мера за санкционисање одлагања отпада дуж путева, речних токова и насељима

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, PWW d.o.o. Ниш

**Други учесници у спровођењу:**

**Период спровођења:** средњи, 3 до 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Удео домаћинстава који врше сепарацију отпада на месту настанка у односу на укупан број	Број	2023.		2029.		Извештај о раду PWW d.o.o. Ниш

домаћинства						
Количина сакупљеног отпада						
<b>МЕРА 2.1.4. Програми подизања еколошке свести грађана</b>						
<p><b>Опис:</b>  Како би се успоставио функционалан систем управљања отпадом, није довољно ангажовање јавног сектора без разумевања и сарадње грађана, односно, корисника.  Комуникација са јавношћу и учешће јавности је кључна компонента где ће се грађанству указати на њихов значај у поступку успешне рециклаже, као и које су важности и предности рециклирања отпада.  Мера подразумева развој и реализацију програма који ће грађанима на јасан и разумљив начин објаснити важност и предности очувања животне средине, правилног одлагања отпада, одговорности сваког појединца за очување и начинима одговорног поступања према животној средини.  Оквирне активности :</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- организација кампања и едукација грађана о могућностима и потребама селекције отпада и смањења настајања отпада, као и о могућностима кућног компостирања</li> <li>- едукација грађана и успостављање система подстицаја, у циљу укључивања у систем индивидуалних сакупљача рециклажног отпада</li> <li>- организација еколошких акција за чишћење, уређење зелених површина, пошумљавање</li> <li>- оснаживање волонтеризма код грађана за укључивање у еколошке акције</li> </ul>						
<p><b>Тип мере: информативно-едукативна</b>  <b>Процена потребних финансијских средстава:</b>  <b>Могући извори финансирања:</b> интерно и екстерно  <b>Одговорност за спровођење (носилац мере):</b> Локална самоуправа, PWW d.o.o. Ниш  <b>Други учесници у спровођењу:</b>  <b>Период спровођења:</b> средњи, 3 до 5 година</p>						
<b>Показатељи резултата</b>	<b>Јед. мере</b>	<b>Базна год.</b>	<b>Базна вредн.</b>	<b>Циљна год.</b>	<b>Циљна вредн.</b>	<b>Извор провере</b>
Број промотивних акција, кампања у циљу едукације и подизања свести грађана	Број	2023.		2029.		Извештај о раду PWW d.o.o. Ниш, Извештај о раду ОУ

**ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.2. Обезбеђена доступност и одрживо управљање водом**

Територија општине је богата површинским и подземним водама, неопходним за развој пољопривреде. За подземне воде је карактеристично да их има у већем обиму и да је њихова искористивост мала, што представља велики привредни потенцијал који треба активирати и искористити за осигуравање приноса пољопривредних култура током целог вегетационог периода.

Општина Велика Плана се снабдева водом из алувиона Велике Мораве, са свог локалног изворишта „Ливаде“, изворишта „Трновче“ и изворишта "Грозничава вода". Како је извориште „Ливаде“ ограниченог капацитета и оптерећено нитратима кренуло се у формирање новог изворишта „Трновче“ у алувијону Јужне Мораве. Као резултат огромног напора да се уреди и спроведе организовано водоснабдевање становништва, реализован је пројекат изградње водоводне мреже на територији читаве општине. Реализацијом регионалног пројекта

изградње фабрике воде у Трновчу вредног више милиона евра, омогућено је трајно задовољење потреба становништва за здравом пијаћом водом.

Генерално, у целом алувиону Велике Мораве, па тако и на територији општине Велика Плана, постоји могућност загађивања подземних вода. Потенцијална опасност од загађивања прети од инфилтриране воде Велике Мораве, и инфилтриране воде са површине терена, затим, од примене вештачких ђубрива, пестицида и хербицида, сточарских фарми, дивљих депонија као и подземне воде фекалног порекла из домаћинства. Активности које ће се предузимати су обезбеђивање довољне количине и потребног квалитета воде за пиће.

Систем за водоснабдевање је „жив“ и подложен је сталним променама и допунама, новим захтевима и предлозима за побољшање и унапређење рада, као и проширење и развој система у смислу проширења мреже и капацитета, опремања система, оперативно - функционалном смислу, као и у смислу аутоматизационо - управљачке надградње.

**Показатељи учинка (индикатори) који се односе на ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.2. са базним и циљним вредностима**

Показатељ учинка	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вред.	Извор провере
Удео домаћинства прикључених на водоводну мрежу	%	2024.	65	2029.	90	Извештај о раду ЈКП „Милош Митровић“ В. Плана и ЈП „Морава“
Губици у водоводној мрежи	%	2024.	53	2029.	45	Извештај о раду ЈКП „Милош Митровић“ В. Плана и ЈП „Морава“ в

**Допринос Циљевима одрживог развоја (ЦОР)**

- **ЦОР 6: Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све**
- **Подциљ 6.1.** До 2029. постићи универзалан и једнак приступ безбедној и приуштивој пијаћој води за све
- **Подциљ 6.3.** До 2029. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати одлагање и на најмању могућу меру свести испуштање опасних хемикалија и материја, преполовити удео непречишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу
- **Подциљ 6.4** До 2029. битно повећати ефикасност коришћења воде у свим секторима и обезбедити одрживу експлоатацију воде и снабдевање слатком водом како би се одговорило на несташицу воде и у знатној мери смањио број људи који се суочавају са несташицом воде

**Мере за постизање приоритетног циља 2.2.****МЕРА 2.2.1. Изградња, одржавање и унапређење водоводног система****Опис:**

Дистрибутивна водоводна мрежа постоји у насељима Велика Плана, Радовање, Велико Орашје, Доња Ливадица, Ракинац и Марковац и у функцији је, а у насељима Лозовик, Милошевац, Крњеве, Трновче, Старо Село и Ново Село изградња дистрибутивне мреже је у различитим фазама. Дистрибутивна мрежа у Великој Плани организована је преко три висинске зоне са три резервоара, а дистрибутивна мрежа у Радовању је организована са једним резервоаром.

Овом мером је предвиђен наставак пројекта изградње мреже на целој територији општине, као и обезбеђење техничких услова за управљање овим системом.

Оквирне активности:

- изградња (реконструкција, доградња и др.) и пуштање у рад, одржавање (редовно и инвестиционо) и хитне интервенције на водоводној мрежи (примарној, секундарној, терцијарној - прикључци, магистралној) и пратећим објектима и опреми у оквиру постојећих водоводних система
- радови на побољшању рада система (уградња мерно-регулационих уређаја и опреме, формирање мерних области, сектора затварања и др.)

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, ЈКП „Милош Митровић“ В. Плана и ЈП „Морава“

**Други учесници у спровођењу:** Привредници, домаћинства

**Период спровођења:** дуги, преко 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Дужина реконструисане постојеће водоводне мреже	км	2023.	0,5	2029.	19	Студија процене стања водоводне мреже В.Плана
Дужина изграђене водоводне мреже	км	2023.	5,5	2029.	50	Списак капиталних пројеката за 2023

**МЕРА 2.2.2. Изградња, одржавање и унапређење постројења за прераду воде за пиће (ППВ)****Опис:**

У целом алувиону Велике Мораве, па тако и на територији општине Велика Плана, постоји могућност загађивања подземних вода. Потенцијална опасност од загађивања прети од инфилтриране воде Велике Мораве, и инфилтриране воде са површине терена, затим, од примене вештачких ђубрива, пестицида и хербицида, сточарских фарми, дивљих депонија као и подземне воде фекалног порекла из домаћинстава. Садашња изворишта подземних вода (Ливаде и Трновче) су ван подручја насеља и она су одговарајућим

системом мера и контроле за сада коректно заштићена. У општини Велика Плана, зоне санитарне заштите са одговарајућим мерама успостављене на свим извориштима и коректно се спроводе.

Активности које ће се предузимати су обезбеђивање довољне количине и потребног квалитета воде за пиће

Оквирне активности:

- хватање, транспорт, третман сирове воде и дистрибуција воде за пиће
- изградња (реконструкција, доградња и др.), одржавање (редовно и инвестиционо) ценовода, бунара, филтера, електро и хидро-машинске опреме и др. пратећих објеката и хитне интервенције на постојећим ППВ
- уградња мерно-регулационих уређаја и опреме

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** локална самоуправа, ЈКП „Милош Митровић“ В. Плана

**Други учесници у спровођењу:** домаћинства

**Период спровођења:** дуги, преко 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број постављених мерно-регулационих уређаја	Број	2023.	10	2029.	50	Извештај о раду ЈКП „Милош Митровић“ В. Плана

### МЕРА 2.2.3. Уређење водотокова и заштита од штетног дејства вода

**Опис:**

У смислу водоснабдевања потребно је заштитити све каптажне грађевине које су у токовима река које се уливају у Мораву.

Мера подразумева проширење корита, изградњу пропуста и чишћење водотокова на водама другог реда (бујични потоци) у циљу спречавања плављења.

Оквирне активности:

- уређење обала, изградња, одржавање (чишћење од растиња, измуљивање и др.) водених корита и пратећих објеката (мостова и пропуста, колских прелаза, насипа и др.) и хитне интервенције
- уређење бујичних водотокова
- набавка мобилне заштите за одбрану од поплава
- уградња мерно-регулационих уређаја и опреме

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, ЈКП „Милош Митровић“ В.Плана и ЈП „Морава“

**Други учесници у спровођењу:**

**Период спровођења:** средњи, 3 до 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број акција које су спроведене у циљу заштите	Број	2023.		2028.		Извештај о раду ЈКП „Милош Митровић“ В. Плана и ЈП „Морава“

#### МЕРА 2.2.4. Увођење, примена, унапређење и развој управљачких система

##### Опис:

Због ефикаснијег праћења и управљања система водоснабдевања у ингеренцији ЈКП „Милош Митровић“, потребно је надоградити постојећи - Систем даљинског управљања.

Надоградњом система даљинског управљања створили би се услови за мерење и активно праћење и управљање притисцима и протоцима у водосистемима. Такав вид управљања би садржао потребну аналитику произведених количина, потрошње, потрошње енергије по јединици производа итд. што би губитке довело до минималних вредности.

Оквирне активности:

- унапређење постојећег географско информационог система (ГИС)
- увођење и примена система за управљање губицима (водни биланс, губици воде, неприходована вода, цурења) у водоводном систему
- израда и примена хидрауличког модела са калибрацијом, за водоводни систем
- проширење, унапређење и модернизација постојећег система за даљински надзор и управљање (SCADA) у водоводном систему, укључујући и ППВ
- увођење и примена система за снимање и надгледање из ваздуха коришћењем DRON-а за потребе планирања, пројектовања, изградње и ефикаснијег управљања водоводним и системом за заштиту од штетног дејства вода
- успостављање кадровско - организационе и техничке структуре (опремљеност) за управљање системима
- организација обука и перманентног стручног усавршавања запослених на пословима

**Тип мере:** институционално-управљачко-организациона

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, ЈКП „Милош Митровић“ В.Плана

**Други учесници у спровођењу:**

**Период спровођења:** средњи, 3 до 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
% покривености водоводне мреже надзорно-управљачким информационом системом	%	2023.	15	2029.	90	Пројекат унапређења и модернизације постојећег система за даљински надзор



						и управљање у ЈКП „Милош Митровић“ В. Плана и и ЈП „Морава“
--	--	--	--	--	--	--

### **ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.3. Створени услови за очување здраве животне средине**

На територији општине Велика Плана систем јавне канализације функционише само за градско подручје. Фекална канализација покрива око 70% подручја града, док је атмосферска канализација изграђена само у централној зони града. Евакуација фекалних отпадних вода и њихово канализационо организовање је њиховим упуштањем у реципијент – реку Велику Мораву – са претходним третманом отпадних вода у постројењу за пречишћавање, које се налази у индустријској зони града.

У граду постоји и атмосферска канализација као независан систем која се пружа главним улицама, и атмосферске воде одводи према ободним каналима на северу и истоку града. Евакуација отпадних вода у сеоским насељима је посебно проблематична. Отпадне воде изливају се у примитивно изграђене септичке јаме са упијајућим ефектом. На тај начин долази до загађења воде у бунарима. Према спорадичним анализама бунарских вода од стране овлашћених завода, вода већине насеља у Општини, не задовољава прописане стандарде воде за пиће.

Садашња изворишта подземних вода (Ливаде и Трновче) су ван подручја насеља и она су одговарајућим системом мера и контроле за сада коректно заштићена. Зоне санитарне заштите са одговарајућим мерама су успостављене на свим извориштима и коректно се спроводе.

Изградња канализационе мреже у свим насељима је пројекат од изузетног значаја и као такав постављен је као приоритет у плановима развоја општине.

Потребно је извршити изградити ново постројење за пречишћавање отпадних вода за сва већа насеља или групе насеља, уз сталан мониторинг рада и поузданости система, уз континуирану едукативну кампању и подизање свести грађана да се отпадне воде и материје не смеју испуштати у водотокове и околину.

Општина Велика Плана је у предходних неколико година, препознајући значај рационалног коришћења енергије и у еколошком и у економском смислу, започела активности на пројектима енергетске ефикасности и на том пољу остварила, за релативно кратак период, веома значајне резултате. Као најзначајнији пројекат на овом пољу недвосмислено је гасификација читаве општине. Број корисника се значајно повећава. Овакав пројекат је омогућио становницима општине да у складу са њиховим потребама користе енергију природног гаса у својим домаћинствима за загревање, али могу да се прикључују и привредни субјекти за које је могућност коришћења овакве врсте енергије од веома великог значаја. Овим пројектом створени су услови за повољан привредни амбијент у смислу комуналне и инфраструктурне опремљености и тиме је подигнут инвестициони потенцијал на завидан ниво.

Општина је израдила пројекте прикључења сеоских школа на гасоводну мрежу и у зависности од динамике расположивости финансијских средстава планира се и њихово прикључење чији ће значај за здравље ђака и квалитет наставе у односу на садашње стање бити изузетно велики.

У градском делу општине постоји топлана и топловодни систем у дужини око 2.800 метара који снабдева становнике у стамбеним зградама топлотном енергијом. Инсталисана снага је 9 MW и као енергент користи искључиво гас.

Општина Велика Плана се налази у пројекту „Чиста Србија“, чијом реализацијом је предвиђена изградња канализационе мреже са изградњом постројења за пречишћавање отпадних вода.

**Показатељи учинка (индикатори) који се односе на ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.3. са базним и циљним вредностима**

Показатељ учинка	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вред.	Извор провере
Удео испуштене отпадне воде у системе за одвођење отпадних вода у укупној количини испуштене отпадне воде	%	2023.	35	2029.		Извештај о раду ЈКП „Милош Митровић

**Допринос Циљевима одрживог развоја (ЦОР)**

**ЦОР 6: Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све**

**Подциљ 6.3.** До 2029. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати одлагање и на најмању могућу меру свести испуштање опасних хемикалија и материја, преполовити удео непречишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу

**Подциљ 6.2.** До 2029. постићи адекватан и једнак приступ санитарним и хигијенским условима за све, као и окончање праксе обављања дефекације на отвореном, уз обраћање посебне пажње на потребе жена и девојчица, односно оних у стањима рањивости

**ЦОР 7: Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све**

**Потциљ 7.3:** До 2029. удвостручити глобалну стопу побољшања енергетске ефикасности

**Мере за постизање приоритетног циља 2.3.**

**МЕРА 2.3.1. Изградња, одржавање и унапређење канализационог система за отпадне и атмосферске воде**

**Опис:**

Овом мером су предвиђене активности које ће општина Велика Плана предузети у наредном периоду, а то су: снимање свих елемената канализационог система и формирање базе података, анализа количине отпадних вода, хидрауличне анализе, реконструкција и проширење система и предлоге за побољшање рада и даљи развој система.

За одвођење употребљених вода неопходно је изградити и канализациону мрежу дуж свих саобраћајница, тако да се омогући прикључак свих постојећих и планираних објеката.

Мером се постиже и решавање проблема уплива атмосферских и олучних вода у фекалну канализацију, и

стварају услови за прикупљање свих отпадних вода, што доприноси заштити чисте и безбедне средине у Великој плани.

Оквирне активности:

- изградња и пуштање у рад, одржавање (редовно и инвестиционо) канализационе мреже, пратећих објеката и опреме и хитне интервенције у оквиру постојећих канализационих система за отпадне (фекалне и индустријске) и атмосферске воде
- изградња и пуштање у рад канализационе мреже и пратећих објеката (са опремом) нових канализационих система за отпадне (фекалне и индустријске) и атмосферске воде
- уградња мерно-регулационих уређаја и опреме

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** доминантно екстерно и интерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, ЈКП „Милош Митровић

**Други учесници у спровођењу:**

**Период спровођења:** дуги, преко 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Удео домаћинстава прикључених на канализациону мрежу на сеоском подручју	%	2023.	0	2029.	31	Пројекат Чиста Србија
Дужина изграђене канализационе мреже	км	2023.	0,2	2029.	130	Пројекат Чиста Србија
Дужина реконструисане канализационе мреже	км	2023.	0	2029.	5	Извештај о раду ЈКП „Милош Митровић

### **МЕРА 2.3.2. Изградња, одржавање и унапређење постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ)**

**Опис:**

Основни канализациони систем за отпадне воде чини главни колектор дуж „Цариградског друма“, паралелног аутопуту и неколико бочних магистралних колектора. Постојење за пречишћавање отпадних вода (ППОВ) је изграђено деведесетих година. Оно је секундарног типа са механичким пречишћавањем (решетка, песклов, мастолов) и биолошким пречишћавањем (систем од две аерационе и три таложне лагуне уз рецикулацију активног муља). Пречишћена вода се гравитационо даље одводи у Велику Мораву, док се вишак активног муља одводи на таложње и стабилизацију у систем од три таложне лагуне. Пројектовани капацитет постројења је 23.000 ЕС.ППОВ уз значајне напоре на одржавању, функционише и остварује добре резултате за овај тип постројења, што се види и из извештаја испитивања физичко-хемијских параметара квалитета отпадне воде са постројења од стране овлашћене установе.

Осим активности на одржавању постојећег постројења, овом мером је предвиђено одређивање локације, тј. прибављање земљишта за изградњу или проширење постројења за пречишћавање отпадних вода, као прва фаза, како би се створили услови за изградњу новог постројења.

Оквирне активности:

- Прибављање земљишта за изградњу или проширење постројења за пречишћавање отпадних вода
- пречишћавање отпадних вода
- изградња (реконструкција, доградња и др.) и пуштање у рад, одржавање (измуљивање, чишћење

од растиња, поправке, замене и чишћење делова на електо и хидро-машинској опреми и пратећим објектима и др.) и хитне интервенције на постојећем ППОВ

- изградња нових ППОВ
- уградња мерно-регулационих уређаја и опреме

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, ЈКП „Милош Митровић“

**Други учесници у спровођењу:**

**Период спровођења:** дуги, преко 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Удео испуштене отпадне воде у системе за одвођење отпадних вода у укупној количини испуштене отпадне воде (%)	%	2023.	35	2029.	70	Извештај о раду ЈКП „Милош Митровић“
Процент отпадних вода који се безбедно пречишћава	%	2023.	35	2029.	70	Извештај о раду ЈКП „Милош Митровић“

### МЕРА 2.3.3. Увођење, примена, унапређење и развој управљачких система

**Опис:**

У оквиру ове мере планирано је формирање надзорно-управљачког информационог система за целокупну канализациону мрежу на територији општине, помоћу кога би се вршио мониторинг података о количини прикупљене отпадне воде, уделу испуштене отпадне воде у системе за одвођење отпадних вода у укупној количини испуштене отпадне воде, укључујући и мониторинг ППОВ.

Оквирне активности:

- унапређење постојећег географско информационог система (GIS)
- увођење и примена система за даљински надзор и управљање (SCADA) у канализационом систему, укључујући и ППОВ
- увођење и примена система за снимање и надгледање из ваздуха коришћењем DRON-а за потребе планирања, пројектовања, изградње и ефикаснијег управљања канализационим системом
- успостављање кадровско - организационе и техничке структуре (опремљеност) за управљање системима
- организација обука и перманентног стручног усавршавања запослених на пословима управљања

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, ЈКП „Милош Митровић“

**Други учесници у спровођењу:**

**Период спровођења:** средњи, 3 до 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
----------------------	-----------	------------	--------------	------------	--------------	---------------

% покривености канализационе мреже надзорно-управљачким информационом системом (%)	%	2023.	3	2029.	20	Извештај о раду ЈКП „Милош Митровић“
<b>МЕРА 2.3.4. Унапређење система енергетске ефикасности јавних и приватних објеката</b>						
<b>Опис:</b>						
<p>Подстицање унапређења енергетске ефикасности објеката јавне намене постиже се спровођењем мера које доводе до уштеде енергије и њеног рационалног коришћења. Ова мера узима у обзир све улоге које локална самоуправа има или може имати, а које су важне за унапређење ситуације у погледу трошковне ефикасности потрошње енергије и енергената, као и за смањење утицаја на животну средину и за обезбеђивање сигурности и квалитета снабдевања енергијом и енергентима.</p> <p>Због свега наведеног, у оквиру ове мере планирано је да се изграде топлане и котларнице на биомасу које би у систему даљинског грејања замениле постојеће капацитете на мазут, као и замена столарије и кровова у складу са потребама.</p> <p>Мера подразумева израду програма и пројеката субвенционисања грађана за замену фосилних горива, увођење димњака са стандардом у домаћинствима, замену столарије и постављање термоизолационих фасада у циљу побољшања енергетске ефикасности индивидуалних објеката за становање и смањења коришћених енергената.</p> <p>Планира се финансирање техничке документације за коришћење ОИЕ ( сунца, ветра, ...) и других врста енергената у објектима јавне намене.</p> <p>Мера се односи на подршку привредним субјектима за коришћење ОИЕ и инсталирање постројења за производњу енергије коју могу користити за сопствену потрошњу, али и за пласирање вишкова у мрежу. Ова мера је приоритизована као кључна, зато што је, у складу са регулативама и директивама Републике Србије и ЕУ, које се односе на енергетски сектор.</p> <p>Оквирне активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- реконструкција и адаптација јавних објеката и институција (образовне институције, спортски терени, културно - историјски споменици и јавни културни објекти, установе социјалне заштите, установе здравствене заштите, административни објекти итд.)</li> <li>- реконструкција топловодне мреже у систему јавног снабдевања топлотом</li> <li>- субвенционисање грађана за енергетску санацију породичних кућа и стамбених зграда (мере подршке за пројекте уређења фасаде и замене столарије; замена индивидуалних ложишта на дрва и угаљ, ложиштима на пелет и др.)</li> <li>- конверзија начина загревања јавних објеката</li> <li>- подстицање коришћења енергије из обновљивих извора енергије (субвенционисање домаћинстава и бизнис сектора у изградњи соларних панела)</li> <li>- енергетски менаџмент - коришћење информационог система за праћење и анализу потрошње енергије и воде у јавним објектима</li> </ul>						
<b>Тип мере:</b> обезбеђење добара и пружање услуга						
<b>Процена потребних финансијских средстава:</b>						
<b>Могући извори финансирања:</b> интерно и екстерно						
<b>Одговорност за спровођење (носилац мере):</b> Локална самоуправа, ЈКП „Градска топлана“ Велика Плана						
<b>Други учесници у спровођењу:</b> јавни објекти						
<b>Период спровођења:</b> средњи, 3 до 5 година						
<b>Показатељи резултата</b>	<b>Јед.</b>	<b>Базна</b>	<b>Базна</b>	<b>Циљна</b>	<b>Циљна</b>	<b>Извор провере</b>

	мере	год.	вредн.	год.	вредн.	
Издаци за енергију и енергенте за јавне зграде као % укупних буџетских расхода	%	2023.		2029.		Извештај о раду ЈКП „Градска топлана“ Велика Плана
Број јавних предузећа и установа у којима су примењене мере побошљања енергетске ефикасности,	%	2023.		2029.		Извештај о раду ОУ

### МЕРА 2.3.5. Развој система мониторинга и заштите природних добара и предела

#### Опис:

Услед индивидуалних и котловских ложишта и саобраћаја, ваздух у општини је угрожен. Подземне и површинске воде су угрожене услед неконтролисаног депоновања чврстог отпада и нерегулисаних отпадних вода. Због свега наведеног, неопходно је обезбедити континуирану контролу и праћење стања животне средине применом Програма мониторинга параметара животне средине (вода, ваздух, бука, земљиште) од стране акредитованих организација и достављањем података из мониторинга Агенцији за заштиту животне средине.

Ове мере нужно морају бити праћене едукативним кампањама и едукацијом грађана о значају очувања здраве и чисте животне средине.

#### Оквирне активности:

- израда катастра загађивача на подручју општине
- праћење загађења ваздуха, воде, земљишта, живог света, отпада и отпадних вода на појединим пунктовима (постављање мерача)
- израда плана озелењавања/пошумљавања и озелењавање/пошумљавање јавних површина
- смањење коришћења агротехничких мера које негативно утичу на животну средину (јаки пестициди, хербициди и сл.)
- смањење емисије штетних материја у ваздуху из привредних постројења, индивидуалног грејања и саобраћаја
- очување биодиверзитета – израда катастра аутохтоних, ендемских и заштићених биљних и животињских врста
- редовно спровођење дезинсекције и дератизације

**Тип мере:** институционално управљачко организациона

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа

**Други учесници у спровођењу:** Завод за јавно здравље

**Период спровођења:** средњи, 3 до 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
% зелених површина обухваћен Планом озелењавања у односу на укупне површине	%	2023.		2029.		Извештај о раду ЈКП „Милош Митровић“

**ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.4. Побољшана саобраћајна и остала инфраструктура**

Локална саобраћајна инфраструктура и уређење јавних површина су основни предуслови квалитетног живота на одређеном подручју. За квалитет живота становништва, посебно значајну улогу има повезаност насељених места на подручју целог града, као и стање локалних саобраћајница у самим местима.

Реализација овог циља подразумева уређење, реконструкцију и изградњу примарне саобраћајне инфраструктуре, санацију најоштећенијих локалних праваца, развој бицикличког и пешачког саобраћаја, решавање проблема паркирања, сеоских гробаља и паса луталица.

**Показатељи учинка (индикатори) који се односе на ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2.4. са базним и циљним вредностима**

Показатељ учинка	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вред.	Извор провере
Удео реконструисаних локалних путева у односу на укупну дужину саобраћајница	%	2023.		2029.		Извештај о раду ЈКП „Милош Митровић“

**Допринос Циљевима одрживог развоја (ЦОР)**

- **ЦОР 11:** Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим
- **Подциљ 11.2.** До краја 2029. омогућити приступ безбедним, јефтиним, приступачним и одрживим транспортним системима за све, унапређујући безбедност на путевима, пре свега проширивањем обима јавног превоза, уз обраћање посебне пажње на потребе оних који се налазе у рањивим ситуацијама, жена, деце, особа са инвалидитетом и старијих лица

**Мере за постизање приоритетног циља 2.4.**

**МЕРА 2.4.1. Планирање урбаног развоја и пројектовање**

**Опис:**

Мера подразумева и израду техничке документације за реконструкцију постојеће и изградњу нове саобраћајне инфраструктуре, као и израду елбората о стању путне мреже локалних путева на територији општине.

**Оквирне активности:**

- израда планске и урбанистичко - техничке документације
- израда техничке документације за изградњу, одржавање, хитне интервенције и уређење инфраструктурних објеката

- израда остале документације (анализе, студије, елаборати, процене стања и сл.)
- прибављање земљишта за изградњу или проширење објеката или површина јавне намене

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, ЈКП „Милош Митровић“

**Други учесници у спровођењу:**

**Период спровођења:** дуги, преко 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Дужина реконструисаних локалних путева и градских саобраћајница	км	2023.		2029.		Извештај о раду ЈКП „Милош Митровић“

#### МЕРА 2.4.1. Реконструкција и изградња саобраћајница и локалних путева

**Опис:**

У оквиру ове мере радиће се на изградњи, реконструкцији, одржавању и коришћењу локалних путева и других јавних објеката који су од значаја за живот грађана како би се смањило саобраћајно оптерећење постојећих саобраћајница. То подразумева санацију, односно реконструкцију и повећање капацитета оштећених путева као и реконструкцију и повећање капацитета градских саобраћајница, посебно сабирних улица у самом центру града, кроз које се тренутно одвија и транзитни саобраћај.

Оквирне активности:

- израда елабората о стању путне мреже на територији општине
- извођење радова на реконструкцији и изградњи путева и пратећих објеката (подвожњака, кружних раскрсница и др.)

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, ЈКП „Милош Митровић“

**Други учесници у спровођењу:**

**Период спровођења:** дуги, преко 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Дужина реконструисаних локалних путева и градских саобраћајница	км	2023.		2029.		Извештај о раду ЈКП „Милош Митровић“

#### МЕРА 2.4.2. Одржавање и изградња остале инфраструктуре

**Опис:**

Мера подразумева изградњу бицикличких стаза, што би дало алтернативу моторном саобраћају. Тиме



би се смањиле потребе за паркирањем, потребе за другим видовима превоза, али и саобраћајна оптерећења центра града. Такође, мера подразумева и изградњу пешачких стаза и изградњу нових и реконструкцију постојећих тротоара.

У оквиру ове мере општина ће радити на унапређивању јавних паркиралишта, реконструисати и обновити постојећа паркиралишта са појачаним одржавањем.

Проблем паса луталица је актуелан и у последње време поприма алармантане оквире како у Великој Плани, тако и на територији читавог округа. Трајно збрињавање паса луталица јесте приоритетни циљ општине, док би вакцинација, привремено збрињавање, стерилизација и пружање медицинске помоћи престављало први и почетни корак.

Велика Плана се сусреће са проблемом неуређених сеоских гробаља, који је неопходно решити, који је обухваћен овом мером.

Оквирне активности:

- одржавање и изградња бицикличких и пешачких стаза
- одржавање и изградња паркинг простора (одржавање постојећих паркинг места, формирање нових општих и посебних паркинг места, увођење, примена, унапређење и развој система за наплату паркирања, успостављање кадровско - организационе и техничке структуре (опремљеност) за управљање системом)
- изградња и уређење сточних пијаца
- уређење сеоских гробаља (стварање услова за преузимање свих постојећих објеката на свих 20-ак гробаља, изградња нових и одржавање постојећих објеката-капеле, цркве, јавне чесме, тоалети....)
- изградња азила за псе - Изградња нових и одржавање постојећих објеката зоохигијене
- развој и унапређење туристичке инфраструктуре – излетиште на Великој Морави

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа

**Други учесници у спровођењу:**

**Период спровођења:** дуги, преко 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број изграђених тротоара у граду	Број	2023.		2029.		Извештај о раду ОУ
Дужина изграђених бицикличких стаза	км	2023.		2029.		Извештај о раду ОУ

### МЕРА 2.4.3. Унапређење саобраћајне безбедности и постављање саобраћајне сигнализације

**Опис:**

У циљу унапређења степена опште безбедности на територији општине Велика Плана, основан је Савет за безбедност саобраћаја општине Велика Плана који разматра питања која се односе на безбедност и сигурност грађана и општине, у складу са законом и другим прописима који регулишу област безбедности саобраћаја. Финансијска средства за рад Савета обезбеђују се у буџету општине Велика Плана.

Мера подразумева активности у циљу повећане безбедности грађана:

- израда пројекта унапређења безбедности саобраћаја на путевима
- постављање вертикалне и хоризонталне саобраћајне сигнализације на путевима и улицама у

насељу и у близини школа и предшколских установа - одржавање, постављање и унапређење светлосне сигнализације						
<b>Тип мере:</b> обезбеђење добара и пружање услуга <b>Процена потребних финансијских средстава:</b> <b>Могући извори финансирања:</b> интерно и екстерно <b>Одговорност за спровођење (носилац мере):</b> Локална самоуправа, Савет за безбедност саобраћаја <b>Други учесници у спровођењу:</b> <b>Период спровођења:</b> средњи, 3 до 5 година						
Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број постављених путоказа	Број	2023.		2029.		Извештај о раду ОУ
Број постављених успоривача саобраћаја у близини школа	Број	2023.		2029.		Извештај о раду ОУ
<b>МЕРА 2.4.4. Унапређење система за управљање јавном расветом</b>						
<b>Опис:</b> Општина Велика Плана је извршила замену постојећег система лед расветом за око 85% мреже. Мером се предвиђа унапређење система за управљање јавном расветом и замена мреже на целокупној територији општине, јер се увидело да се на тај начин могу постићи значајне уштеде. Оквирне активности: - унапређење система и замена мреже на појединим местима - замена сијалица на критичним местима						
<b>Тип мере:</b> обезбеђење добара и пружање услуга <b>Процена потребних финансијских средстава:</b> <b>Могући извори финансирања:</b> интерно и екстерно <b>Одговорност за спровођење (носилац мере):</b> Локална самоуправа, јавне установе и јавна предузећа <b>Други учесници у спровођењу:</b> <b>Период спровођења:</b> средњи, 3 до 5 година						
Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број замењених сијалица	Број	2023.		2029.		Извештај о раду ОУ

### РАЗВОЈНИ ПРАВАЦ 3 – Одрживи економски развој

#### ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.1. Створена повољна пословна клима за домаће и стране инвеститоре

Општина Велика Плана спада у групу индустријски средње развијених општина (III група развијености) и ослања се на предузећа из области прехранбене, металне и грађевинске делатности индустријског сектора.

У области трговинске делатности се нарочито развило приватно предузеће " ДИС" са седиштем у Крњеви, које значајно доприноси целокупном даљем развоју општине.

Ратарство и сточарство чине основ развоја прехранбених грана прерађивачке индустрије и само наслеђе наводи на позиционирање општине Велика Плана као значајног носиоца развоја агроиндустријског сектора.

Бивши индустријски гигант (пољопривредни комбинат) на којем се базирао привредни раст на територији општине Велика Плана у процесу транзиције је у стечају, где је био заокружен процес од производње сировина до готовог производа. Природни одлив становништва, као и миграције у веће центре, праћен финансијском кризом у друштву, условило је да више нема предузећа са приватним капиталом која би могла да наставе сличну производњу, већ су се специјализовале за поједине делатности.

Добар пример предузетништва приватног сектора је **Фабрика сточне хране**, коју је у процесу приватизације купило предузеће "100%" и убрзало и попунило велике складишне и прерађивачке капацитете (40 000 т), по логици широке сировинске базе и огромне потребе за сточном храном у овом простору и у ширем окружењу. Оваквим примером би требало да следе остали угашени капацитети.

С обзиром на то да се територија Општине Велика Плана налази у долини реке Велике Мораве и мањим делом по шумадијском ободу, то за резултат имамо да је на територији општине развијена и пољопривреда као грана привреде која је једино опстала у претходном периоду. Нарочито је развијено ратарство, повртарство и сточарство као делатности у оквиру исте и за развој наведених грана постоје природни ресурси тј. ораничне површине, и други трајни засади као што су воћњаци и виногради, а постоји и добро очуван сточни фонд.

Општина Велика Плана као и све општине Подунавског и Браничевског округа највећи део националног дохотка ствара из сектора пољопривреде (око 35 - 40%), затим следи индустрија са око 15 - 20%, трговина са око 15 - 20%, транспорт са око 7% и остале делатности од 8 - 25%.

Број активних привредних друштава је 394, предузетника 1.512 (према подацима АПР-а за 2021. годину) и 3.597 регистрованих пољопривредних газдинстава која се углавном баве ратарством, сточарством и повртарством. Према подацима ПИО фонда око 1.200 лица је осигурано на основу пољопривредне производње.

**Стопа запослености** у Великој Плани износи **34,90%** (10495 лица). Број запослених у јавном сектору је 35,1% у односу на укупан број запослених, док остатак запослених је у приватном сектору 64,9%.

**Стопа незапослености је 32,49%**, просек у Подунавском региону је 29,69% (Смедерево 28,66%, С.Паланка 29,75%) док је у Републици 29,03%.

Просечна остварена зарада без пореза и доприноса на територији општине бележи стални раст последњих година, од 51227 рсд у 2020. години до 60001 рсд у 2021.г, односно 14,6% у последње три године, али је просечна зарада на нивоу града, као и у окружењу значајно нижа од просека Републике.

По подацима из 2021. године привреда општине Велика Плана је остваривала дефицит у промету са иностранством за разлику од друге две општине Подунавског округа.

На територији општине Велика Плана углавном су заступљена мала и средња предузећа до 50 запослених која су опстала захваљујући својој флексибилности и брзом прилагођавању захтеву тржишта.

У садашњим условима привређивања са врло великим тешкоћама у пословању, развој предузетништва ће одиграти значајну улогу у привредном развоју и циљ је повећавање броја предузетника мерама активне политике запошљавања и развојем комуналне инфраструктуре. Општина Велика Плана је суочена са регионалном депопулацијом, односно миграцијама радно способног становништва, недовољном акумулацијом финансијских средстава,

зарадама у приватном сектору које су испод републичког просека. Постоји велики проблем у одливу квалификоване радне снаге.

Општина Велика Плана је у претходном периоду, постигла значајне резултате на плану капиталних инвестиција и улагања у реконструкцију и изградњу путне и комуналне инфраструктуре на територији целе општине, посебно у руралним подручјима. Улагања у реновирање школа, вртића, у развој туристичких капацитета и спровођење активних мера запошљавања допринела су повећању запошљавања и побољшању услова живота локалне заједнице.

Интензивно се ради на инфраструктурном опремању индустријске зоне „Север“ као главне и најперспективније индустријске зоне, од укупно 15 постојећих на територији општине, како би се створили услови за привлачење више, како домаћих тако и иностраних инвеститора.

Циљ је подржати трговински ланац „ДИС“ да кроз своје маркете дистрибуира углавном роба произведена на територији општине од пољопривредне производње до готових производа.

Активно учешће у сарадњи локалне самоуправе са привредним сектором, образовним институцијама, државним органима и министарствима, донаторским организацијама, као и њено стављање у функцију подршке наведеним Оквирне активностима, може значајно утицати на реализацију планираних поља деловања и развоја.

Мере и акције у том смислу подразумевале би: даље спровођење мера активне политике запошљавања које доприносе отварању радних места и повећању запошљавања; финансијски и нефинансијски подстицаји подршке предузетништву; инфраструктурно уређење, опремање и промоција привредне зоне „Север“; подршку привредним субјектима при конкурисању за доступна финансијска средства кроз едукацију и информисање.

**Показатељи учинка (индикатори) који се односе на ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.1 са базним и циљним вредностима**

Показатељ учинка	Јед. мере	Базна год.	Базна вре дн.	Циљна год.	Циљна вред.	Извор провере
Укупан износ остварених инвестиција	У мил. рсд	2024.	614	2029.	790	АПР – Мапа подстицаја
Стопа запослености	%	2024.	29,67	2029.	39,50	Статистички годишњак
Број отворених радних места уз подршку ЈЛС	Број	2024.	55	2029.	65	Извештај о реализацији ЛАПЗ

**Допринос Циљевима одрживог развоја (ЦОР)**

**ЦОР 8: Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну продуктивну запосленост и достојанствен рад за све**

**Подциљ 8.2** Постизање виших нивоа економске продуктивности кроз диверсификацију, технолошку надоградњу и иновације, укључујући фокусирање на радно интензивне и високо профитабилне секторе

**Подциљ 8.3** Промовисати развојно оријентисане политике које подржавају продуктивне Оквирне активности, стварање достојанствених послова, предузетништво, креативност и иновативност и подстицати формализацију и раст микропредузећа, односно малих и средњих предузећа, укључујући и приступ финансијским услугама.

Подциљ 8.5. До 2029. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке вредности.

### Мере за постизање приоритетног циља 3.1.

#### МЕРА 3.1.1. Подршка мерама активне политике запошљавања

##### Опис:

У сарадњи са НСЗ филијала Смедерево, општина Велика Плана издваја буџетска средства за три мере које се реализују у току године :

- мера 1: Самозапошљавање лица са евиденције НСЗ
- мера 2: Запошљавање лица из категорије теже запошљивих лица са евиденције НСЗ
- мера 3: Јавни радови за лица без квалификација са евиденције НСЗ

Реализација ових мера спроводи се већ 10 година у континуитету у сарадњи са НСЗ-ом и планира се наставак сарадње и повећање буџетских ресурса. Такође, планира се проширење услуга које можемо користити у складу са акционим планом НСЗ-а, а односе се на спровођење преквалификације и бесплатних обука.

Наставиће се са развијањем сарадње институција за запошљавање, привреде и образовних институција и подизања њихових капацитета у циљу успешног спровођења локалне политике запошљавања, смањења незапослених лица на евиденцији НСЗ, унапређења компетенција радне снаге у складу са потребама тржишта рада.

Оквирне активности:

- програми подршке самозапошљавању у сарадњи са НСЗ (жене, млади, ОСИ, Роми)
- унапређење компетенција радне снаге у складу са потребама тржишта рада (обуке за незапослена лица кроз ЛАПЗ)
- развој сарадње институција за запошљавање, привреде и образовних институција
- подстицање дуалног образовања у школама

**Тип мере:** подстицајна

**Процена потребних финансијских средстава:** 8 милиона/годишње

**Могући извори финансирања:** НСЗ/БУЏЕТ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** ОПШТИНСКА УПРАВА/КЛЕР

**Други учесници у спровођењу:** ПРИВРЕДНИЦИ, НСЗ, ШКОЛЕ, РАДНИЧКИ УНИВЕРЗИТЕТИ, КАНЦЕЛАРИЈА ЗА МЛАДЕ, РРА Браничево Подунавље

**Период спровођења:** средњи, 3-5 год

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број поднетих захтева за средства код НСЗ	Број	2023.	90	2029.	130	Евиденција НСЗ

Број евидентираних незапослених лица на евиденцији НСЗ (разврстаних по полу и старости)	Број	2023.	1121 М 918 Ж	2029	899 М 729 Ж	Извештај о реализацији ЛАПЗ
<b>МЕРА 3.1.2. Креирање и спровођење континуираног програма подршке развоју предузетништва (финансијске и нефинансијске мере)</b>						
<p><b>Опис:</b></p> <p>Ова мера је приоритизована као кључна, зато што кроз финансијску и нефинансијску подршку локалне самоуправе, утиче се на јачање предузетништва и доприноси већој конкурентности на локалном и регионалном тржишту, што за циљ има отварање нових радних места, усаглашавање понуде и тражње производа на локалном тржишту и стварању повољних услова за живот и рад младих и шире локалне заједнице.</p> <p>МСП остварује мноштво погодности при запошљавању и организованој кадровској обуци. Општина Велика Плана, сарадњи са НСЗ-ом, пружа финансијску подршку у виду:самозапошљавања, новог запошљавања из категорије теже запошљивих лица, јавних радова .</p> <p>За ове мере до сада је издвајано укупно 7 милиона динара из општинског буџета за меру самозапошљавања са тенденцијом раста, око 3 милиона динара за меру новог запошљавања из категорије теже запошљивих лица и око милион динара за јавне радове.</p> <p>У оквиру ове мере спровешће се програми подршке МСП, женском и социјалном предузетништву, програм подстицајних мера суфинансирања привредних субјеката, првенствено малих производних и услужних радионица, техничка подршка у припреми бизнис плана неопходног за остварење програма самозапошљавања, менторски рад са постојећим предузетницима, подстицање дуалног образовања и сугерисање потребних образовних профила.</p> <p>У оквиру ове мере континуирано ће се спроводити информисање привредних субјеката о доступним изворима финансијске подршке, и у складу са њиховим потребама организовати обуке за почетнике у бизнису и едукација за припрему апликација задоступне подстицајне програме финансиране како од стране министарстава и јавних фондова и агенција, тако и из фондова ЕУ и од стране других међународних организација.</p> <p>Оквирне активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- програми подршке МСП сектору за набавку опреме</li> <li>- програми подршке женском и социјалном предузетништву</li> <li>- подстицање формирања предузетничких радњи која су орјентисана на производњу и услуге у сарадњи са Регионалном развојном агенцијом „Браничево – Подунавље“ доо, при конкурисању за доступна финансијска средства кроз едукацију и информисање (републичка и донаторска средства ЕУ)</li> </ul>						
<p><b>Тип мере:</b> подстицајна</p> <p><b>Процена потребних финансијских средстава:</b> 8 милиона/годишње</p> <p><b>Могући извори финансирања:</b> НСЗ/БУЏЕТ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА</p> <p><b>Одговорност за спровођење (носилац мере):</b>ОПШТИНСКА УПРАВА/КЛЕР</p> <p><b>Други учесници у спровођењу:</b> ПРИВРЕДНИЦИ, НСЗ, ШКОЛЕ, РАДНИЧКИ УНИВЕРЗИТЕТИ,КАНЦЕЛАРИЈА ЗА МЛАДЕ, РРА Браничево Подунавље</p> <p><b>Период спровођења:</b> средњи, 3-5 год</p>						
<b>Показатељи резултата</b>	<b>Јед. мере</b>	<b>Базна год.</b>	<b>Базна вредн.</b>	<b>Циљна год.</b>	<b>Циљна вредн.</b>	<b>Извор провере</b>

Финансијска средства из буџета за подршку МСП (на годишњем нивоу)	РСД	2024.	3.000.00 0,00	2029.	5.000.00 0,00	Извештај о реализацији ЛАПЗ
Број новоформираних МСП коришћењем буџетских средстава	Број	2024.	3.000.00 0,00	2029.	5.000.00 0,00	Извештај о реализацији ЛАПЗ
Број новооснованих предузећа на чијем су челу жене и млади до 30 година	Број	2024.	20	2029.	35	Извештај о реализацији ЛАПЗ

### МЕРА 3.1.3. Инфраструктурно опремање и промоција пословних зона

#### Опис:

Интензивно се ради на инфраструктурном опремању индустријске зоне „Север“ као главне и најперспективније индустријске зоне, од укупно 15 постојећих на територији општине, како би се створили услови за привлачење што више како домаћих, тако и иностраних инвеститора. Тренутно постоји пројектна документација за завршетак друге фазе изградње индустријске зоне „Север“. Општина Велика Плана има у понуди гринфилд – земљиште са припадајућом инфраструктуром и тежи даљем развоју ових локација за инвестирање.

Овом мером планира се израда планске, урбанистичко-техничке и техничке документације намењене комуналном опремању радних зона потребном инфраструктуром.

Мера подразумева развој и реализацију савременог маркетиншког приступа у циљу идентификације општине Велика Плана као средине повољне за пословање привреде и привлачење нових инвестиција - закуп времена и простора у масовним медијима, као и израда аудио - визуелних промотивних материјала и посете сајмовима.

#### Оквирне активности:

- израда планске, урбанистичко-техничке и техничке документације намењене комуналном опремању радних (индустријских) зона саобраћајном, водоводном, канализационом, јавним осветљењем, електро-енергетском, гасоводном, теле-комуникационом и др. комуналном инфраструктуром
- комунално опремање радних (индустријских) зона (Север, Барајевица, Липовица и др.)
- развој маркетиншких алата за привлачење домаћих и страних инвеститора (инвестициона брошура, промотивни филм, 3Д модели радних зона, итд.)

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно/екстерно НСЗ/БУЏЕТ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** ОПШТИНСКА УПРАВА/КЛЕР/Имовинска

**Други учесници у спровођењу:** Ресорна министарства, ЈКП „Милош Митровић“, РРА Браничево Подунавље

**Период спровођења:** дуги, преко 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број успостављених производних капацитета у индустријској зони СЕВЕР	Број	2023.	20	2029.	40	Извештај АПР-а

Број штампаног промотивног материјала	Број	2023.	1	2029.	3	Извештај промоцији општине Велика Плана	о
---------------------------------------	------	-------	---	-------	---	---	---

**ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.2. Обезбеђени услови за развој одрживе пољопривредне производње и прерађивачке индустрије**

На простору општине Велика Плана, формирана је заједница насеља везана за град Велика Плана као општински центар.

Већи део општине чини долина Велике Мораве, док река Јасенице у општини издваја два брдска реона. На основу малепросечне висине (122,38м) територија општине припада низијској категорији.

Читава Територија општине представља изузетно вредан потенцијал за развој пољопривреде. Укупна површина пољопривредног земљишта у својини Републике Србије (државној својини) на територији општине Велика Плана, које се даје у закуп - по Програму за 2022. годину износи 249,95 ха.

Постоје повољни природни, климатски и земљишни услови за рентабилну производњу воћа и грождја, као компаративне предности које нису довољно искоришћене, па је присутна екстензивна производња на мањим, уситњеним парцелама које су територијално разбацане. Ови засади су углавном концентрисани у брдском делу Општине, у атарима насеља Крњево, Радовање, Ракинац, Старо Село.

Значајна је производња јабука и шљива, а заступљене су и остале врсте – трешња вишња, крушка, лешник, има све више ароније и боровнице. Производе се и стоне и винске сорте грождја. Постоји једно виногорје, Крњевачко виногорје (Шумадијски рејон) и 2 винарије: Винарија „Радовановић“ у Крњеви и „Амбелос“ у близини Манастира Копорин. У изградњи су још једна винарија и дестилерија у Крњеви.

У општини Велика Плана функционише једна земљорадничка задруга у области ратарства ( од укупно 12 некадашњих задруга).

Ратарска производња, где преовладава производња крмне базе, упркос уситњености поседа, ниском степену коришћења механизације, минералних ђубрива и средстава за заштиту биља ( због ниске економске моћи пољопривредника ), показује позитивне трендове раста, односно повећања приноса за све ратарске културе, а нарочито кукуруза, зависно од степена примене агротехничких мера, временских прилика у вегетационом периоду и заступљеног сортимента, тј. хибрида.

Сточарска производња, је производња која бележи најбољи тренд раста у општини Велика Плана, ипак напредак је нешто мање наглашен кад је у питању овчарство. У протеклих неколико година локално тржиште производа од крављег млека је доста унапређено отварањем малих продавница за продају сирева, киселог млека и других прерађевина. Органска производња је заступљена на занемарљивим површинама. У последње време приметан је тренд раста броја кошница карактеристичан и за национални ниво.

На територији општине Велика Плана има 5.266 пољопривредних газдинстава, чији сучланови стално запослени на пословима пољопривреде. У структури чланова газдинстава који су ангажовани у сектору пољопривреде на територији општине Велика Плана преовладавају мушкарци са 59 %.



Територија општине Велика Плана није изузетак од националног контекста, јер не постоји значајно развијен тржишни ланац којим се омогућава дорада, паковање и чување воћа и поврћа. Такође прерадни капацитети су скромни, како на нивоу газдинстава, док капацитети прерађивачке индустрије на територији општине Велика Плана готово да и не постоје.

Будући развој сектора пољопривреде ограничава изразито неповољна старосна и образовна структура пољопривредне радне снаге. Овај проблем значајан је како са аспекта социјалне структуре руралних средина, тако и у погледу људских потенцијала за усвајање нових технологија, промену производне структуре.

Коначни циљ језадржавања младих на селу, заснивање породица, отпочињање новог посла или настављање породичне традиције за оне који су се у претходном периоду вратили на село. На територији општине Велика Плана постоје повољни климатски и педолошки услови, незагађена природа која пружа идеалне услове за развој воћарства и прерађивачких капацитета.

Локална самоуправа у сарадњи са институцијама у пољопривреди (ПССС „Смедерево“, Колари), научним институцијама (институти и факултети), приватним саветодавним сектором, развојним регионалним агенцијама и другим релевантним чиниоцима руралног развоја и пољопривреде, у највећој мери доприноси веома доброј информисаности и трансферу стручних знања крајњим корисницима. Информисаност се спроводи путем јавног информисања о актуелностима у пољопривреди и селу (регионалне ТВ, емисије и наступи пољопривредних и других стручних лица) и путем организованих скупова са мештанима. Нове технологије брже и ефикасније се прихватају од стране већих пољопривредних газдинстава. Обуке пољопривредника и сеоског становништва раде се путем организованих једнодневних или вишедневних тренинга, семинара и радионица и свакодневним радом на терену на газдинствима. Постоји дугогодишња пракса организације зимских школа за пољопривреднике, сваке године, у сарадњи са ПССС „Смедерево“, Колари.

**Показатељи учинка (индикатори) који се односе на ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.1 са базним и циљним вредностима**

Показатељ учинка	Јед. мере	Базна год.	Базна вре дн.	Циљна год.	Циљна вред.	Извор провере
Број регистрованих пољопривредних газдинстава (РПГ)	Број	2023.	2800	2029.	5000	Управа за трезор
Број пољопривредних газдинстава која користе субвенције ЈЛС, годишње	Број	2023.	150	2029.	300	Извештај о раду ОУ
Процент издвајања из буџета за субвенције пољопривредним произвођачима						Одлука о буџету

**Допринос Циљевима одрживог развоја (ЦОР)**

**ЦОР 2: Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду.**

**Подциљ 2.3.** До 2030. удвостручити пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране, а посебно жена, аутохтоних народа, породичних пољопривредних произвођача, сточара и рибара, кроз безбедан и једнак приступ земљишту, другим производним ресурсима и подацима, сазнањима, финансијским услугама, тржиштима и могућностима за остваривање додатне вредности, односно за запошљавање ван пољопривреде

**Подциљ 2.4.** До 2030. обезбедити одрживе системе за производњу хране и применити отпорне пољопривредне праксе за повећање продуктивности и производње, које помажу у одржавању екосистема, које јачају капацитет за прилагођавање климатским променама, екстремним временским условима, сушама, поплавама и осталим катастрофама, и које прогресивно побољшавају квалитет земљишта и тла

**Мере за постизање приоритетног циља 3.2.**

**МЕРА 3.2.1. Стварање услова за укрупњавање и уређење земљишних поседа**

**Опис:**

Уситњеност и разуђеност пољопривредних поседа, нерешени имовински-правни односи и слабости у инфраструктурној опремљености руралних подручја су фактори који значајно ограничавају развојлокалне пољопривреде.

У оквиру ове мере неопходно је спровести акције на укрупњавању пољопривредног земљишта у процесу комасације, чиме ће се решити имовинско-правни односа на значајним пољопривредним површинама, изградити и санирати атарски путеви и створити услови за уређење земљишних поседа у функцији економичне пољопривредне производње.

Такође је потребно урадити рејонизацију и повећати обухват пољопривредног земљишта на којем је испитан квалитет земљишта, чиме се стварају услови за планирање адекватне сетвене структуре и примену адекватних агротехничких мера.

Обзиром на обимност неопходних интервенција и лимитиран буџет ЈЛС, за капитална улагања (већина потребних средстава)неопходно је обезбедити финансирање из републичких фондова.

Оквирне активности:

- идентификација најважнијих површина са нерешеним имовинско-правним односима
- ревидирање постојећег и израда новог програма комасације
- спровођење процеса комасације
- израда рејонизације и виноградарског катастра
- подршка испитивању квалитета земљишта

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно/екстерно Република/БУЏЕТ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА

**Одговорност за спровођење (носилац мере):**ОПШТИНСКА УПРАВА/КЛЕР/Имовинска служба

**Други учесници у спровођењу:** Ресорна министарства, ПССС „Колари“

**Период спровођења:** дуги, преко 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере

Површине пољопривредноземљишта на којем је спроведена комасација	ха	2023.	22819	2029.	27697	Решења о Расподели комасационе масе
Укупан број извршених анализа земљишта	Број	2023.	200	2029.	500	Извештај о реализацији Програма подршке за спровођење политике руралног развоја

**МЕРА 3.2.2. Подршка развоју агроиндустријског сектора****Опис:**

Повећавање површина под производним засадима, модернизација објеката и опреме, за крајњи резултат има повећање продуктивности, побољшавање економских аспеката живота и рада на селу, побољшања конкурентности и усмеравање пажње на тржишну оријентацију.

Општина Велика Плана спроводи читав низ подстицајних регистрованим пољопривредним газдинствима и до сада је издвајала око 15 милиона динара у те сврхе годишње са сталном тенденцијом раста. То се огледа како подстицајним мерама за улагање у физичку имовину, тако и кредитним средствима.

Овом мером се утиче на инвестициона улагања у опрему и механизацију, а то за циљ има обезбеђивање високих, квалитетних и стабилних приноса.

**Оквирне ктивности:**

- инвестиције у физичка средства пољопривредних газдинстава (опрема, пластеници, системи за наводњавање, противградна заштита, копање артерских бунара)
- финансијски подстицаји за унапређење и развој пољопривреде (вештачко осемењавање говеда, матичење грла, куповина садница, куповина опреме за пчеларство, куповина опреме за ратарство, итд.)
- финансијски подстицаји за изградњу и реконструкцију објеката и помоћних објеката
- подршка младима за покретање пољопривредне производње
- стандардизација и сертификација у примарној производњи и преради
- програми подршке постојећим и успостављању нових капацитета за откуп, смештај, прераду и дистрибуцију производа (воћа и поврћа, меса и млека)

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно/екстерно БУЏЕТ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** ОПШТИНСКА УПРАВА/ Комисија за доделу подстицајних средстава за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава на територији општине Велика Плана

**Други учесници у спровођењу:** ПССС „Колари“

**Период спровођења:** дуги, преко 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број подржаних инвестиција у физичку имовину на РПГ	Број	2023.	150	2029.	300	Извештај Комисије

% издвајања из буџета општине за инвестиције у физичка средства пољопривредних газдинстава	%	2023.	2	2029.	4	Извештај Комисије
--	---	-------	---	-------	---	-------------------

### МЕРА 3.2.3. Подстицање производње и пласмана традиционалних пољопривредних производа

#### Опис:

Мера обухвата стварање услови за развој традиционалне и аутентичне понуде по којој би општина била препознатљива на националном нивоу, у Региону и шире. За остварење ових услова потребна је подршка пољопривредним газдинствима, пољопривредним удружењима, задругама и другим привредним субјектима за брендирање локалних пољопривредних производа и заштиту производа са географским пореклом (доказ о отпочињању поступка конверзије и сертификације код овлашћене агенције, а у складу са Законом о органској производњи и Правилником о контроли и сертификацији у органској производњи и методама органске производње).

Такође је потребно изградити и отворити „дегустационо-дистрибутивне центре“, на туристички атрактивним локацијама и прилагодити их туристичкој понуди. Маркетинг и тржишну презентацију локалних традиционалних производа треба усмерити на ове нове канале продаје - дегустационо-дистрибутивних центара.

Оквирне активности:

- брендирање пољопривредних производа
- подршка изградњи и отварању дегустационо-дистрибутивних центара (производња вина)
- заштита производа са географским пореклом

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа

**Други учесници у спровођењу:** ПССС „Колари“

**Период спровођења:** дуги, преко 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број нових дегустационо-дистрибутивних центара	Број	2023.	2	2029.	5	Дегустационо-дистрибутивни центри
Број пољопривредних производа са заштићеним географским пореклом	Број	2023.	0	2029.	2	Извештај о раду ОУ

### МЕРА 3.2.4. Унапређење стручности и вештина пољопривредних произвођача

#### Опис:

Ова мера је приоритизована као кључна јер директво доприноси подизању конкурентности, ефективности и ефикасности локалне пољопривреде и на тај начин помоћи развоју и опстанак села кроз очување пољопривреде, увођење добре пољопривредне праксе и стандарда у циљу заштите животне средине и

природних ресурса. Повећањем извора финансирања развоја пољопривредне производње, како националних тако и ИПАРД фондова и увођењем апликације е-аграр, појављује се потреба за подизањем капацитета пољопривредних произвођача унапређењем њихове стручности и вештина.

Локална самоуправа општине Велика Плана у сарадњи са институцијама у пољопривреди (ПССС „Смедерево „ Колари), научним институцијама (институти и факултети), приватним саветодавним сектором, развојним регионалним агенцијама и другим релевантним чиниоцима руралног развоја и пољопривреде, у највећој мери доприноси веома доброј информисаности и трансферу стручних знања крајњим корисницима. Информисаност се спроводи путем јавног информисања о актуелностима у пољопривреди и селу (регионалне ТВ, емисије и наступи пољопривредних и других стручних лица) и путем организованих скупова са мештанима.

Постоји дугогодишња пракса организације зимских школа за пољопривреднике, сваке године у сарадњи са ПССС „Смедерево„ Колари (путем организованих једнодневних или вишедневних тренинга, семинара и радионица и свакодневним радом на терену на газдинствима).

Потребно је обезбедити континуирано информисање пољопривредних произвођача (путем информативних сесија, штампаним материјалом, билтенима, интернет презентацијама, путем медија) и унапредити стручност и вештине пољопривредних произвођача организовањем обука разменом знања, искустава и примера добре праксе, као и подстицањем међусобне сарадње и удруживања, јачања сарадње са ПССС и повезивање, са дијаспором.

Такође је потребно пружити подршку пољопривредницима за учешће на иностраним и домаћим конкурсима и коришћење средстава домаћих и страних донатора и ИПАРД-а, формирање стручног тима који ће помагати око припреме документације.

Оквирне активности:

- информисање постојећих и будућих пољопривредних произвођача (информативне сесије, материјали, билтени, интернет презентације, медији, ...)
- повезивање младих пољопривредника са искусним и стручним газдинствима, предузећима, организацијама у конкретним секторима (промоција примера добре праксе и трансфер знања, маркетинг)
- унапређење капацитета газдинстава и произвођача за апсорпцију националних ИПАРД средстава
- јачање сарадње са пољопривредним стручним службама
- практичне обуке стручњака у пољопривреди (сертификација)
- подстицање удруживања и пословне сарадње- јачање постојећих и оснивање нових организација произвођача (кластери, удружења, задруге,...)
- умрежавање са институцијама и фирмама из околних земаља и Европске Уније ради размене искуства и појачавања ефеката иновативних начина производње и прераде
- повезивање са дијаспором

**Тип мере:** обезбеђење добара и пружање услуга

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно/екстерно БУЏЕТ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА ПЛАНА

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** ОПШТИНСКА УПРАВА/ПССС „Колари“

**Други учесници у спровођењу:** РРА Браничево Подунавље

**Период спровођења:** дуги, преко 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број представника РПГ који су	(км)	2023.	70	2029.	150	Извештај о раду

прошли едукацију						ПСС
Број одржаних предавања, радионица, зимске школе, трибина	(км)	2023.	15	2029.	30	Извештај о раду ПСС

### ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.3. Унапређени услови за развој одрживог туризма

Општина Велика Плана има изузетно повољан географски положај јер се налази у централном подручју Републике Србије. Смештена је једним делом у плодној моравској долини, а другим делом на брежуљцима шумадије.

У тринаест насеља на 345 квадратних километара у њој живи скоро 40.000 становника и спада у ред најгушће насељених општина у Србији.

У дужини од око 36км “пресечена” је воденим током реке Велике Мораве, некадашњим “Цариградским друмом”, савременим аутопутем и магистралном железничком пругом. У непосредном окружењу су значајни индустријски, трговачки, културни и туристички центри.

Основни видови туризма који имају потенцијал да се развију на подручју ове дестинације јесу: Екотуризам - Етнотуризам - Здравствени, spa&wellness -Специјални интереси - Манифестације - Рурални туризам - Културно тематске руте.

Велика Плана поседује велике смештајне капацитете и може пружити услуге конгресног туризма, дневне обиласке културно- историјских знаменитости, спортски туризам као и друге видове туристичких услуга.

Туристичке активности се великим делом одвијају кроз рад Јавне установе Туристичке организације „Велика Плана“ која организује послове свих облика рецептивних туристичких услуга, организације спортских програма за такмичарске и рекреативне групе, учешће у организацији културних, уметничких, спортских и других манифестација на подручју општине и информативно - пропаганду делатност за сопствене и туђе потребе.

Основан је туристичко - информативни центар, који има информативну улогу за све субјекте који намеравају да посете општину Велика Плана, и планира се његово техничко-технолошко унапређење.

Манифестација „Вождови дани“ привлачи сваке године знатан број посетилаца. Успостављена је и етно манифестација „Михољски сусрети села“. Манастири Копорин и Покајница као и црква брвнара у Крњеву су културно – историјске дестинације овог краја од изузетне културне вредности.

Такође, две винарије „Радовановић“ и „Амбелос“ су постале високо атрактивне за посетиоце, као и импресиван развој Етно села „Моравски конаци“ и адаптација хотела „Кира“ (некада велелепни хотел „Покајница“ од 7000 м2).

Подршком развоју туризма обезбеђује се даља изградња Велике Плана као туристичке дестинације на националном тржишту и охрабрују приватне компаније и предузетници да наставе са улагањем у туристичке објекте и просторе.

Овај циљ могуће је реализовати значајним повећавањем буџетских издвајања за: реализацију програма подршке руралном туризму; изградњу туристичке инфраструктуре на кључним локалитетима са потенцијалом за развој туризма; формирању и промоцији јединственог туристичког производа; валоризацију културно-историјских туристичких ресурса.

Значајну улогу у реализацији овог циља имаће повезивање пружалаца услуга у сектору туризма, стварање бољих односа свих актера у локалној заједници са интересима у области

туризма, јачање Туристичке организације општине и стратешко планирање развоја туризма општине Велика Плана.

**Показатељи учинка (индикатори) који се односе на ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3.1 са базним и циљним вредностима**

Показатељ учинка	Јед. мере	Базна год.	Базна вре дн.	Циљна год.	Циљна вред.	Извор провере
Број туриста, годишње	Број	2023.	11093	2029.	13900	РСЗ
Број ноћења, годишње	Број	2024.	16080	2029.	20100	РСЗ

**Допринос Циљевима одрживог развоја (ЦОР)**

**ЦОР 8: Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну продуктивну запосленост и достојанствен рад за све**

**Подциљ 8.9:** До 2030 осмислити и применити политике које промовишу туризам који ствара радна места и промовише локалну културу и производе.

**Мере за постизање приоритетног циља 3.3.**

**МЕРА 3.3.1. Програми подршке за развој руралног туризма**

**Опис:**

Последњих година дошло је до нагле експанзије броја смештајних капацитета у приватном смештају указује да постоје добри услови за развој руралног туризма, што је један од начина да се одговори потребама повећане туристичке тражње.

С обзиром да се рурални туризам у општини Велика Плана налази у иницијалној фази развоја, да је у последње три године дошло до пораста броја газдинстава која су се определила да се баве руралним туризмом (било као сеоска туристичка домаћинства било у неком од других облика приватног смештаја), да је све више заинтересованости за катигоризацију смештаја од стране становништва које борави у иностранству, а овде поседује објекте у руралним подручјима, потребна су одговарајућа улагања, како од стране ЈЛС и државе (директним инвестицијама или путем субвенција), тако и од стране приватних предузетника који би препознали интерес у развоју руралног туризма.

У циљу развоја организованог руралног туризма поред финансијске подршке потребно је унапредити систем категоризације смештаја подизањем капацитете и знања издаваоца смештаја и заинтересованог локалног становништва за професионално пружање услуге.

Ово је подстицајна мера, која подразумева подршку привредним субјектима, сеоским туристичким домаћинствима и другим актерима у туризму и угоститељству да унапреде капацитете за пружање услуга, да развију или унапреде инфомационе и комуникационе системе у складу са потребама савременог туристе.

Треба подржати развој посебних врста туризма са организованим садржајима, као на пример вински туризам, што ће омогућити активирање неискоришћених капацитета сеоских подручја, као што су узгајање аутохтоних сорти грожђа и другог воћа и поврћа, вински подруми..

<p>Оквирне активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- програм унапређења система категоризације смештајних објеката</li> <li>- програм финансијске подршке за изградњу смештајних објеката, адаптацију и опремање, итд.</li> <li>- програм подршке развоју винског туризма</li> </ul>							
<p><b>Тип мере:</b> обезбеђење добара и пружање услуга</p> <p><b>Процена потребних финансијских средстава:</b></p> <p><b>Могући извори финансирања:</b> интерно и екстерно</p> <p><b>Одговорност за спровођење (носилац мере):</b> Локална самоуправа, ТОО Велика Плана</p> <p><b>Други учесници у спровођењу:</b> Привредници, надлежне верске организације, Издаваоци смештаја</p> <p><b>Период спровођења:</b> дуги, преко 5 година</p>							
Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере	
Број одобрених захтева за субвенције за развој туризма, годишње	Број	2023.	0	2029.	3	Извештај о раду ОУ/ТО	
Број категоризованих смештајних објеката	Број	2023.	7	2029.	10	Извештај о раду ОУ/ТО	
<p><b>МЕРА 3.3.2 Изградња туристичке инфраструктуре на кључним локалитетима са потенцијалом за развој туризма</b></p>							
<p><b>Опис:</b></p> <p>Ова мера је приоритизована као кључна због неопходности да се повежу значајни културно-историјски споменици којима ова област обилује јединственом рутом која би се даље промовисала, као и само улагање у путну инфраструктуру и туристичку сигнализацију која тренутно није на завидном нивоу. У том смислу је санација путева према свим дестинацијама веома важна како због локалног становништва, тако и због туриста који би приликом доласка у град желели да обиђу и околину и места око града. Савремени токови развоја руралног туризма у свету, као императив, првенствено виде квалитетне и проходне путеве до руралних подручја, посебно до етно села која пружају услуге из области туризма. У оквиру ове мере се узима у обзир и обнова, изградња, реконструкција и проширење саобраћајница и локалних путева ка туристичким дестинацијама, јер су неискоришћени потенцијал за развој туризма. То може довести и до неких нових делатности и услуга, на корист како туристима тако и мештанима. Потребно је санирати и уредити стазе и путеве, пешачке, бициклистичке и планинарске стазе на територији општине Велика Плана. Помиње се „Стаза здравља“ која би спајала област од реке Велике Мораве до Радовањског луга (Манастир Копорин, црква Захвалница и манастир Покајница“ где би посетиоци као и грађани имали могућности да упознају општину Велика Плана кроз активни туризам у природи, а са друге стране знатно би се повећала безбедност саобраћаја. Конкретна мера подразумевала би веће одвајање средстава за изградњу нових и санацију постојећих путева у руралном подручју и на локалу.</p> <p>Оквирне ктивности:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- изградња инфо пунктова и визитор центара</li> <li>- изградња паркинга и бициклистичких стаза</li> <li>- изградња путева до туристичких локалитета</li> <li>- сређивање излетишта</li> </ul>							



<ul style="list-style-type: none"> <li>- постављање туристичке сигнализације</li> <li>- обележавање културно-историјских споменика саобраћајно-туристичком сигнализацијом</li> </ul>						
<p><b>Тип мере:</b> обезбеђење добара и пружање услуга</p> <p><b>Процена потребних финансијских средстава:</b></p> <p><b>Могући извори финансирања:</b> интерно и екстерно</p> <p><b>Одговорност за спровођење (носилац мере):</b> Локална самоуправа, ТОО Велика Плана</p> <p><b>Други учесници у спровођењу:</b> МСП сектор, јавна предузећа</p> <p><b>Период спровођења:</b> дуги, преко 5 година</p>						
Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Дужина реконструисаних и изграђених стаза и путева у функцији развоја туризма, кумулативно	км	2023.	0	2029.		Извештај о раду ОУ/ТО
Број уређених туристичких локалитета	Број	2023.	5	2029.	7	Извештај о раду ОУ/ТО
<p><b>МЕРА 3.3.3. Формирање и промоција јединственог туристичког производа</b></p>						
<p><b>Опис:</b></p> <p>Општина Велика Плана препозната је као туристички бисер Подунавског округа, управо због својих природних карактеристика и туристичким атракцијама које привлаче велики број туриста и који су значајни у креирању јединственог туристичког производа Подунавског округа.</p> <p>Потенцијалне посетиоце о природним вредностима и лепотама територије коју посећују и значају њене заштите за будуће генерације, потребно је информисати на најбољи и најприступачнији начин. Манифестације типа „Вождови дани“, „Михољски сусрети села“, Дани Општине Велика Плана и „Масукини позоришни дани“ су од изузетног значаја за промоцију нашег краја.</p> <p>Промоција туристичке понуде обухватиће штампане публикације, аудио и видео промотивни материјал, on line средства промоције - интернет презентације, друштвене мреже и пратеће дигиталне активности, израду сувенира, итд. са циљем привлачења што већег броја туриста и њиховог дужег задржавања у општини.</p> <p>Оквирне активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- унапређење и промоција постојећих традиционалних манифестација</li> <li>- брендирање и промоција туристичких потенцијала (израда промотивних филмова, промотивне брошуре, промоција на интернет порталима и друштвеним мрежама, итд.)</li> <li>- јединствена туристичка понуда у организацији ТОО Велика Плана и успостављање функционалног инфо пулта</li> </ul>						
<p><b>Тип мере:</b> обезбеђење добара и пружање услуга</p> <p><b>Процена потребних финансијских средстава:</b></p> <p><b>Могући извори финансирања:</b> интерно и екстерно</p> <p><b>Одговорност за спровођење (носилац мере):</b> Локална самоуправа, ТОО Велика Плана</p> <p><b>Други учесници у спровођењу:</b> МСП сектор, удружења</p> <p><b>Период спровођења:</b> дуги, преко 5 година</p>						
Показатељи резултата	Јед.	Базна	Базна	Циљна	Циљна	Извор провере

	мере	год.	вредн.	год.	вредн.	
Број туристичких манифестација подржаних из буџета	Број	2023.	60	2029.	80	Извештај о раду ОУ/ТО
Број посетилаца инфо пулта ТОО Велика Плана, годишње	Број	2023.	4000	2029.	6000	Извештај о раду ОУ/ТО

#### МЕРА 3.3.4. Хоризонтално повезивање актера туристичког развоја

##### Опис:

Ова мера је приоритизована као кључна, зато што је идентификована потреба повезивања привредних субјеката и осталих актера у сектору туризма и угоститељства.

Ова мера припада групи тзв. информативно-едукативних мера и подразумева едукацију актера који су укључени у туристичку понуду, као и саму промоцију туристичке понуде општине Велика Плана. Неопходно је подизање капацитета, техничких и људских ресурса пружалаца услуга у сектору туризма.

Едукација је усмерена на запослене у јавном сектору и у секторима туризма и угоститељства, власнике и чланове сеоских туристичких домаћинстава, туристичке аниматоре, водиче и представнике на туристичкој дестинацији.

Мером је предвиђено креирање новог стратешког и програмског документа којим би се прецизирале улоге и надлежности свих актера у туристичкој области и евидентирале њихове одговорности и обавезе. На овај начин локална туристичка политика спроводиће се у складу са јасно дефинисаним циљевима.

Оквирне активности:

- израда Програма развоја туризма
- едукација и промоција пружалаца услуга у сектору туризма
- јачање капацитета Туристичке организације Велика Плана
- едукација туристичких водича
- стручне и тематске радионице за локалне пружаоце услуга у сектору туризма и подршка код конкурисања за доступна републичка и страна донаторска средства
- повезивање локалних производа и туристичке понуде и њихово обједињавање (произвођачи и пружаоци услуга)

**Тип мере:** информативно-едукативна

**Процена потребних финансијских средстава:**

**Могући извори финансирања:** интерно и екстерно

**Одговорност за спровођење (носилац мере):** Локална самоуправа, ТОО Велика Плана

**Други учесници у спровођењу:** Пружаоци услуга у сектору туризма, РРА Браничево-Подунавље

**Период спровођења:** дуги, преко 5 година

Показатељи резултата	Јед. мере	Базна год.	Базна вредн.	Циљна год.	Циљна вредн.	Извор провере
Број организованих семинара, радионица, тренинга за запослене у туризму/пружаоце услуга у туризму	км	2023.	2	2029.	5	Извештај о раду ОУ/ТОО Велика Плана
Број полазника семинара, радионица, тренинга за запослене	км	2023.	20	2029.	30	Извештај о раду ОУ/ ТОО Велика

у туризму/пружаоце услуга у туризму						Плана
<b>МЕРА 3.3.5. Валоризација културно-историјских и верских туристичких ресурса</b>						
<p><b>Опис:</b>  Захваљујући повољном географском положају, плодном земљишту, богатству водених површина и шума и разгранатим комуникацијским везама са осталим градовима, овај крај су кроз векове насељавали бројни народи који су у њему оставили богато завештање.  За потпуну валоризацију туристичких потенцијала које Велика Плана на туристичком тржишту има, неопходно је ширење туристичке понуде и увођење нових туристичких производа у туристичку понуду општине.  Значај ове мере огледа се у важности класификације и рангирања локалних културно-историјских ресурса према степену утицаја и вредности коју имају на развој одрживог туризма и унапређењу туристичке понуде Општине Велика Плана.  Потребно је кроз интерактивну презентацију спровести мапирање и рангирање постојећих културно-историјских локалитета и подићи свест о важности културно-историске баштине.  Овом мером је предвиђена промотивна кампања културно историјског наслеђа у виду електронских презентација, интернет сајта, летака и брошура.  Оквирне активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- интерактивна презентација постојећих културно-историјских локалитета</li> <li>- подизање свести о важности културно – историјске баштине</li> </ul>						
<p><b>Тип мере:</b> информативно-едукативна  <b>Процена потребних финансијских средстава:</b>  <b>Могући извори финансирања:</b> интерно и екстерно  <b>Одговорност за спровођење (носилац мере):</b> Локална самоуправа, ТОО Велика Плана  <b>Други учесници у спровођењу:</b> Завод за заштиту споменика Смедерево  <b>Период спровођења:</b> дуги, преко 5 година</p>						
<b>Показатељи резултата</b>	<b>Јед. мере</b>	<b>Базна год.</b>	<b>Базна вредн.</b>	<b>Циљна год.</b>	<b>Циљна вредн.</b>	<b>Извор провере</b>
Број промотивног материјала у сврху промоције културно-историјске баштине	Број	2023.	3500	2029.	5000	Извештај о раду ТОО Велика Плана

## VII Оквир за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја општине Велика Плана

У складу са ЗПС-ом општина Велика Плана је у обавези да успостави оквир за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја, јер се једино на тај начин у потпуности може осигурати реализација планираних приоритета, мерити ниво постизања дефинисаних циљева, као и омогућити промена правца деловања уколико планиране мере не дају задовољавајуће резултате за остварење циљева.

У циљу спровођења, праћења спровођења, извештавања и вредновања Плана развоја општине Велика Плана успоставља одговарајући институционални оквир, који подразумева

два нивоа структуре:

- Координационо тело, на челу са координатором и
- Носиоце мера, како је дефинисано Планом развоја.

### 7.1. Праћење спровођења Плана развоја

Праћење спровођења Плана развоја омогућава да се утврди да ли се мере и приоритетни циљеви остварују по плану и ефикасно, како би се на време идентификовали непредвиђени ризици који ометају остварење учинака дефинисаних Планом. Важност праћења и спровођења Плана развоја се огледа и у томе да се на фазном нивоу установи да ли су планирани учинци и даље релевантни за остварење визије локалне самоуправе.

Праћење спровођења Плана развоја општине Велика Плана за период 2023–2029. године обухвата низ задатака међу којима се, између осталог, налазе:

- Континуирана комуникација и размена информација између свих актера укључених у спровођење мера и активности,
- Ажурирање информација о току спровођења мера,
- Дефинисање превентивних мера у случају појаве одступања и проблема,
- Информисање јавности и заинтересованих страна о току спровођења Плана развоја,
- Припрема и подношење годишњих и трогодишњег извештаја о спровођењу Плана развоја.

У случају да се у процесу спровођења Плана развоја јави одступање од планираног оквира потребно је дефинисати одлуке, односно корективне радње са циљем ефикасног спровођења Плана.

План развоја општине се превасходно операционализује **кроз израду и доношење трогодишњег средњорочног плана** чиме се јавне политике и мере за развој локалне самоуправе усклађују са буџетским процесом. **Средњорочни план Општине Велика Плана дакле представља основу за процес праћења (мониторинга) спровођења Плана развоја ЈЛС на основу ког се путем одабраних индикатора мере резултати и остварени учинци.**

Праћење подразумева сакупљање, анализу, размену и коришћење података и информација о напретку унапред постављених циљева, односно праћење је систематско и континуирано прикупљање, анализа и коришћење информација у корист ефикасног одлучивања, рада и остваривања позитивних резултата локалне самоуправе. Праћење ће се спроводити користећи унапред дефинисане обрасце за прикупљање података од свих релевантних организација и органа, као и користећи базе података које је потребно ажурирати у складу са доступним подацима званичне статистике (секундарни подаци). Поред секундарних података из званичне статистике, кад год је то релевантно, прикупљаће се и примарни подаци, а одговорност за наведену активност имају **руководиоци одељења**, у складу са надлежностима за конкретне податке.

Посебно ће се водити рачуна о јасном дефинисању **улога и одговорности у делу прикупљања података**, где ће овај посао за све учеснике бити дефинисан као системска и континуирана активност, а не као једнократни задатак. Одговорност за прикупљање и обраду прикупљених података током праћења спровођења Плана развоја имаће сви учесници у спровођењу Плана развоја. **Прецизније, улога и одговорност током читавог периода спровођења Плана развоја је подељена између носиоца мера и Координационог тела.**

За предвиђене интервенције из Плана развоја **идентификовани су носиоци реализације мера** у складу са секторским надлежностима. Идентификовани носиоци реализације мера укључују: Носиоце мера и активности чине организациони делови управе и други актери под чију надлежност потпадају активности у вези са мерама дефинисаним у Плану развоја, службе општине, ЈКП, установе и организације чији је оснивач општина. Носиоци реализације мера имају одговорност да у своје планове рада (и финансијске планове) уврсте утврђене мере и активности за чије спровођење су одговорни, да их спроводе и прате проценат реализације, извештавају Координационо тело о резултатима спровођења мера и активности, утврде евентуалне проблеме у спровођењу мера и предложи опције за решавање тих проблема.

У складу са вежећим законским оквиром који регулише област планског система, **улогу управљачког тела** надлежног за процес спровођења Плана развоја ће имати **Координационо тело** на челу са **координатором** или Одељењем за привреду, локални економски развој (ЛЕР). **Координационо/управљачко тело ће управљати процесом спровођења**, пратити напредак на основу достављених извештаја, одлучивати о предлозима за решавање установљених проблема у спровођењу Плана, по предлогу ће доносити корективне мере у случају да је остваривање мера или циљева угрожено, или ће предложити евентуалне ревизије Плана и установљивање нових циљева и мера.

**Улогу Координационог тела у општини Велика Плана имаће општинско веће у проширеном саставу и руководиоци организационих јединица или њихови упосленици надлежни за руковођење ужим организационим јединицама.** Појединци у оквиру Координационог тела добиће задужења и одговорности за имплементацију и праћење појединачних праваца развоја и тако давати подршку локалној администрацији, која ће конкретно бити одговорна за спровођење активности на нивоу циљева и мера. Они ће посебно имати важну улогу у подршци појединим носиоцима мера када је у питању процес буџетирања.

**Координатор** ће бити задужен да одржава константну комуникацију са јединицама/организацијама које су носиоци мера и активности, да од њих прибавља податке и информације о спровођењу мера и активности, дискутује о оствареним резултатима и идентификованим проблемима, израђује препоруке за решавање установљених проблема у спровођењу мера, проверава да ли су средњорочни планови институција усаглашени са мерама и циљевима у Плану развоја, да извештава Координационо тело о напретку, припрема материјале и обавља административно-техничке послове за Координационо тело.

## 7.2 . Вредновање постигнутих учинака Плана развоја

За разлику од праћења спровођења процеса спровођења Плана развоја, као континуираног процеса прикупљања и обраде података, вредновање постигнутих учинака Плана развоја подразумева оцену онога што је постигнуто. Вредновање учинака Плана развоја се односи на анализу и упоређивање прикупљених података и информација током спровођења Плана развоја и спроводиће се периодично у неколико наврата током временског периода важења планског документа. Вредновање се спроводи ради оцене:

- релевантности - у којој су мери циљеви усмерени на решавање кључних проблема приоритетних сектора на нивоу локалне самоуправе, и да ли су циљеви у складу са националним развојним приоритетима,

- ефикасности, односно мерења учинака на основу уложених ресурса (трошкова) и са друге стране користи која може указати на потребу за дефинисањем алтернативних приступа,
- ефективности свих мера и активности, свих видова интервенције на друштвене, економске, еколошке и остале позитивне промене,
- одрживости постављених циљева и активности у дугорочној перспективи, укључујући и могуће ризике.

Дакле, вредновање је потребно ради утврђивања степена промене настале спровођењем мера из Плана развоја и степена достизања приоритетних циљева, а све у циљу преиспитивања и унапређења Плана, односно утврђивања потребе за његовом ревизијом и бољим планирањем у предстојећем периоду. Све наведено указује на то да без унапред постављених базних, полазних вредности показатеља у Плану развоја није могуће утврдити степен остварења постављених циљева, нити мерење напретка. Избор одговарајућих вредности показатеља представља веома деликатан задатак, јер се њиховим мерењем обезбеђују адекватна сазнања о напретку ситуације у приоритетним областима.

Податке и информације за потребе вредновања достављаће органи и организације одговорни за спровођење мера из Плана развоја, Координатору спровођења, праћења и вредновања учинака Плана развоја. Такође, у анализи ће се користити и други подаци и информације, прибављени из осталих извора, који могу бити од користи за бољу процену учинака Плана.

### 7.3. Извештавање о спровођењу и постигнутим учинцима Плана развоја

**Извештавање о спровођењу Плана развоја** Општине Велика Плана представља објективно приказивање тога на који начин се План развоја спроводио у претходних годину дана, док **извештавање о постигнутим учинцима Плана развоја** представља реално приказивање учинака Плана који су постигнути током спровођења предвиђених мера током трогодишњег периода који је протекао.

Поштујући законску регулативу у овој области општина Велика Плана је у обавези да изради:

- Извештај о спровођењу средњорочног плана који је истовремено извештај о спровођењу Плана развоја на годишњем нивоу,
- Извештај о постигнутим учинцима Плана развоја на трогодишњем нивоу.

Истеком сваке треће календарске године од доношења Плана развоја, Веће Општине Велика Плана утврђује предлог извештаја о учинцима спровођења Плана развоја који се подноси Скупштини Општине Велика Плана на усвајање, најкасније у року од шест месеци од истека тог рока.

За прикупљање информација о реализацији плана на годишњем нивоу и припрему нацрта годишњег извештаја о спровођењу плана биће задужено Одељење Локалног економског развоја, одељење финансија и остала надлежна одељења.

Закон о планском систему је предвидео и успостављање ЈИС - Јединственог информационог система за планирање, праћење спровођења, координацију јавних политика и извештавање. У питању је јединствени електронски систем осмишљен да у њега учесници у планском систему, уносе садржај својих планских докумената и уз помоћ којег извештавају о остваривању утврђених циљева. До момента његовог функционалног успостављања општина Велика Плана ће извештаје о спровођењу Плана развоја и извештаје о учинцима Плана развоја објављивати на званичном општинском интернет порталу, најкасније 15 дана од дана усвајања предметних докумената.

#### **7.4. Ревизија Плана развоја**

Након усвајања Извештаја о учинцима Плана развоја, Општинско веће Општине Велика Плана и Скупштина локалне самоуправе могу утврдити потребу за спровођењем ревизије Плана развоја, на основу чега се покреће поступак израде предлога измена и допуна Плана развоја.

Општинско веће иницира ревизију постојећег Плана развоја уз адекватно образложење разлога за ревизију. Одлуку о покретању поступка израде предлога и допуна Плана развоја доноси Скупштина Општине Велика Плана, а ток поступка за ревизију се реализује по процедури прописаној за усвајање Плана развоја.